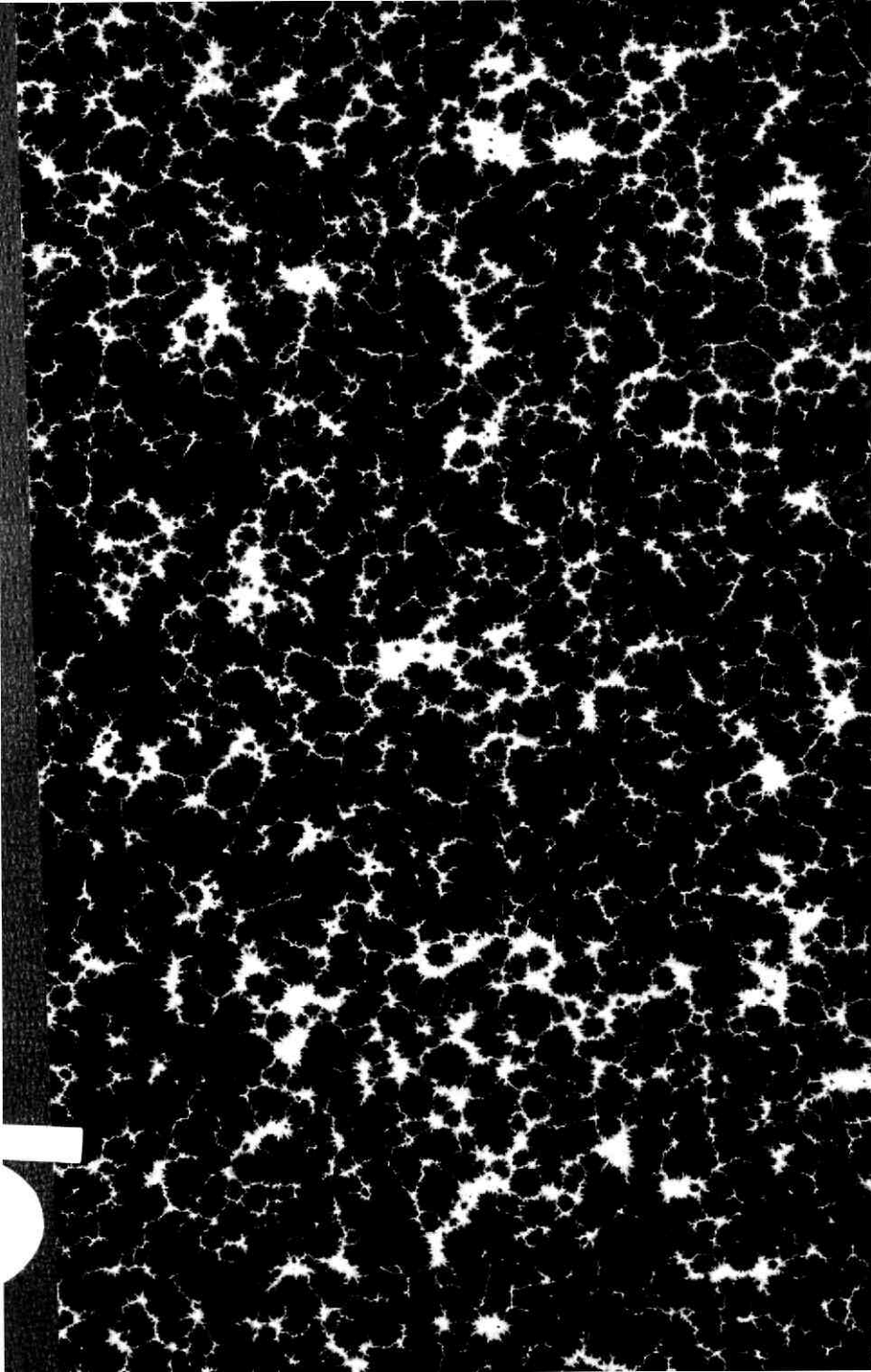

Zestal leerreden

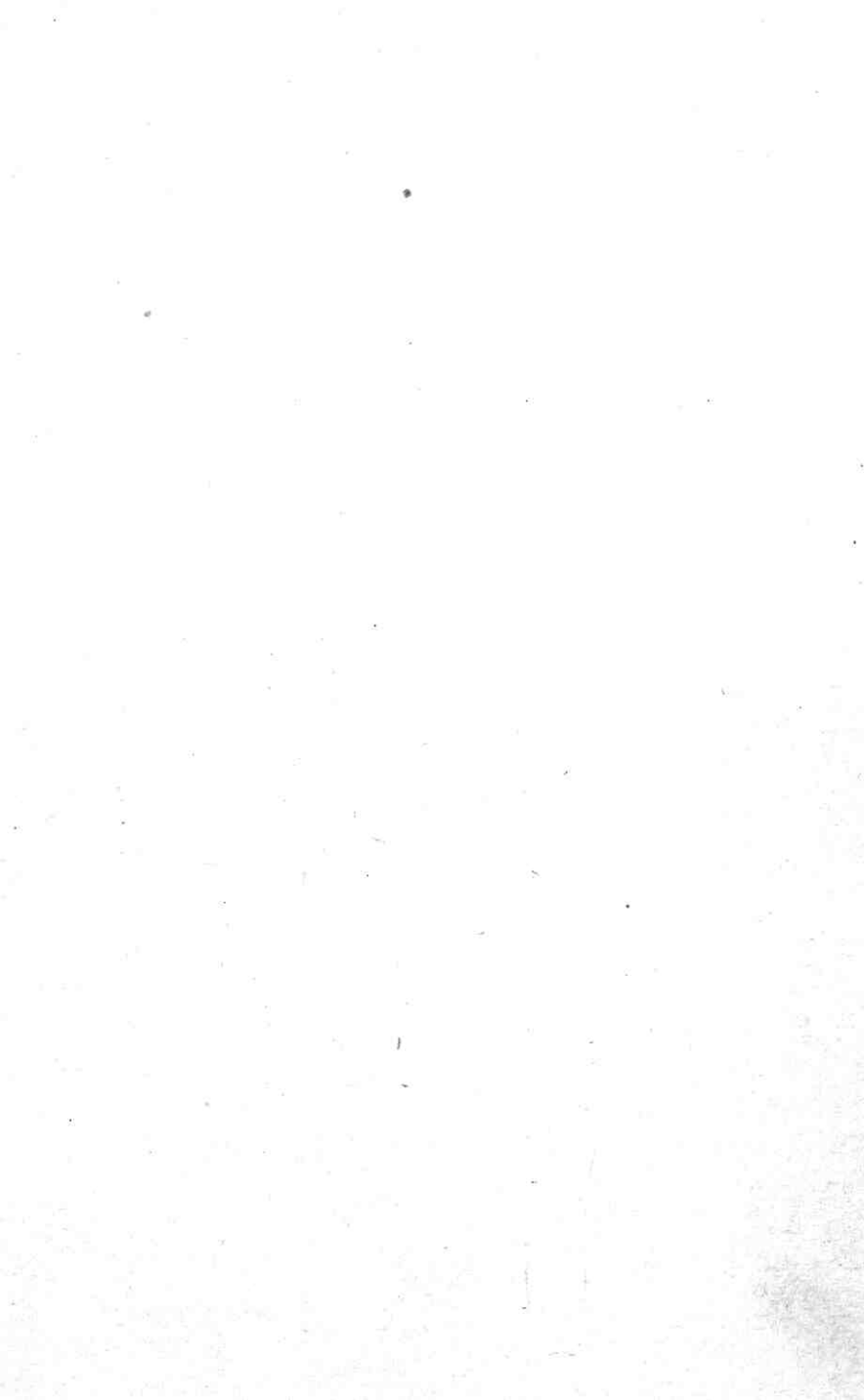
<https://hdl.handle.net/1874/235128>

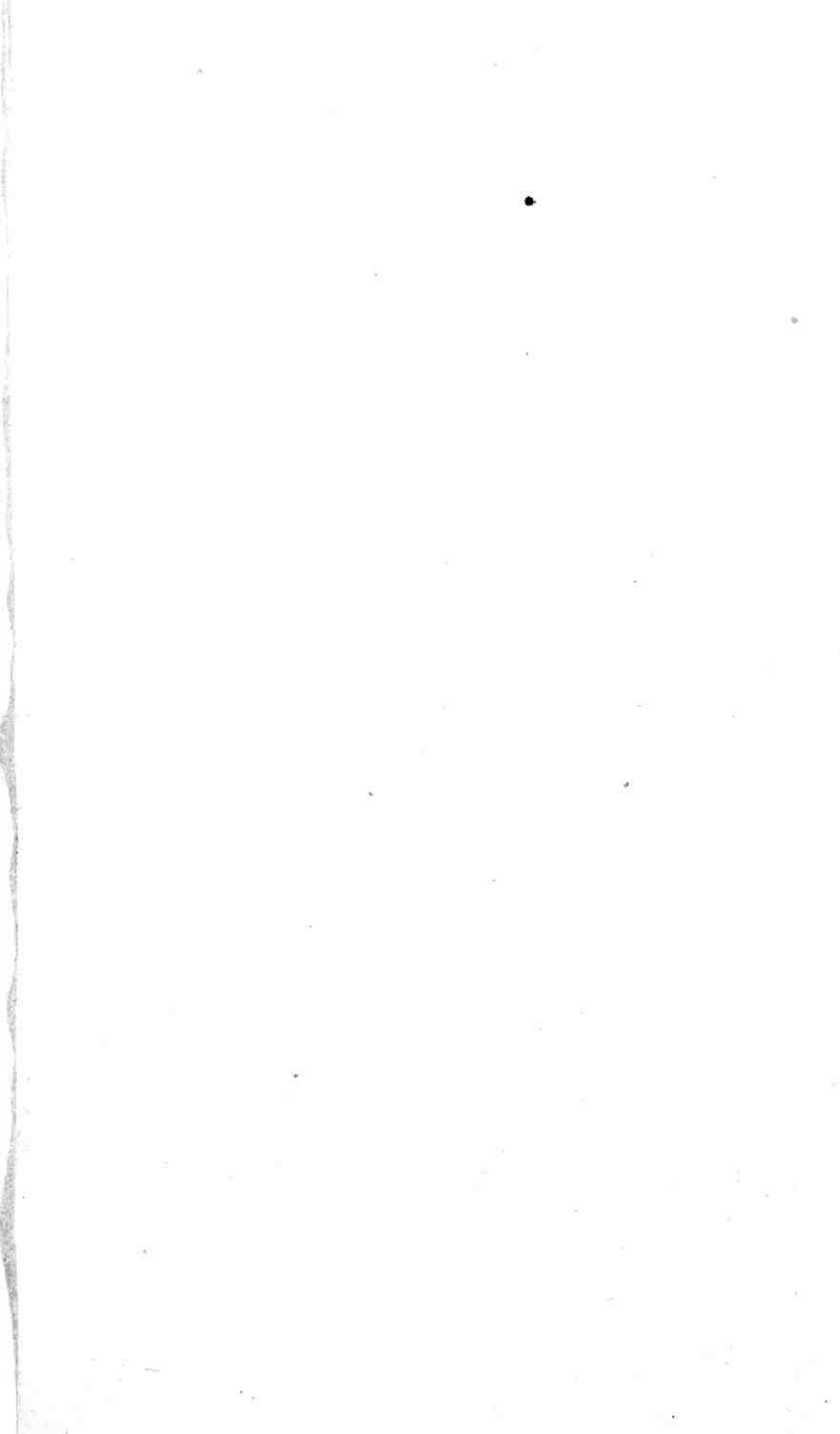

mm 11904

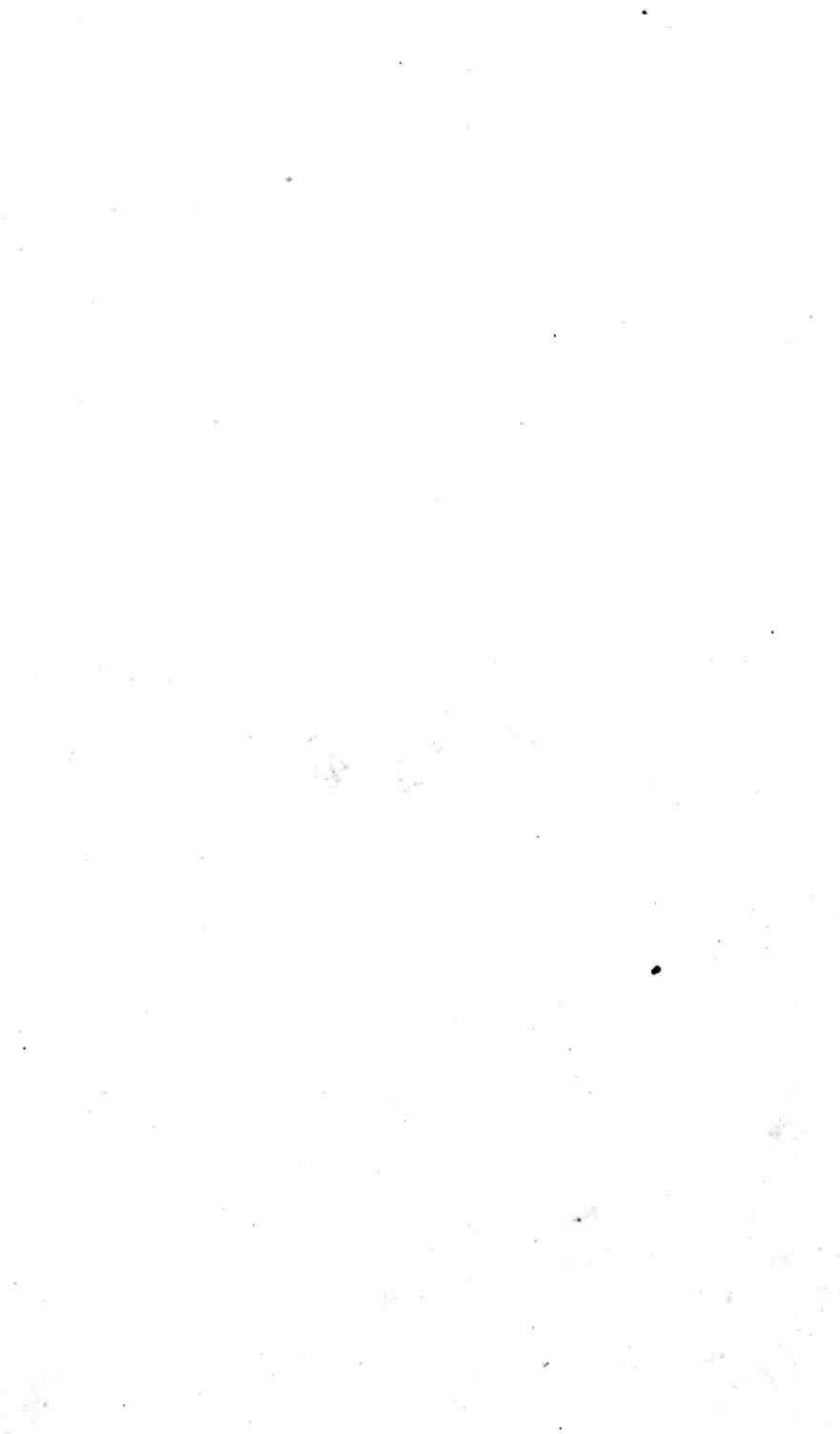
F. oct.
2508

G E S C H E N K
VAN HET
ÚTR. OUD-STUDENTENFONDS.

ZESTAL LEERREDEN.

Gedrukt bij Brückwilder & Co. te Vlaardingen.

H. J. 2508

ZESTAL LEERREDEN,

DOOR

Dr. E. H. VAN LEEUWEN.

VLAARDINGEN,
Brückwilder & Co.
1876.

INHOUD.

I. HET APOSTOLISCH EVANGELIE. Intree-Rede.	Blz. 1.
II. LOON NAAR WERK. Ter gebeds-ure voor de „groote visscherij”.	„ 23.
III. DANKBAARHEID. In het Dank-uur na de „groote visscherij”.	„ 47.
IV. ZIELEN VANGEN. Bevestigingsrede.	„ 69.
V. VERANTWOORDING. Op oudjaarsavond.	„ 91.
VI. HET EENIG-VOLMAAKTE WERK. Afscheids-Rede.	„ 113.

I.

HET APOSTOLISCH EVANGELIE.

INTREE-REDE.

I. JOH. I: 1-4.

Gez 91 : 3.

Lez. 1 Joh. V : 4-13; 1 Petri I.

Psalm. 36 : 2.

Gez. 36 : 1, 5.

Psalm 41 : 7.

Het is nu ettelijke maanden geleden, dat eenige mannen uit uw midden, leden van den kerkeraad en van het kiescollegie, in mijne vorige gemeente ⁽¹⁾ mij een onderwerp hoorden bespreken, in hetwelk wij de uitdrukking vinden van den ganschen ernst en van het volle gewicht van deze zelfde ure in verband met de morgenure van dezen dag, waarin het plechtig „ja ik van ganscher harte” bij vernieuwing door mij werd uitgesproken. Het bedoelde onderwerp handelde over den christelijken eed ⁽²⁾; en zie, dat ernstig woord „ja ik van ganscher harte”, het mag de waarde hebben van een eed. Welnu, thans sta ik voor u als een uwer leeraren, als bedienaar des Evangeliums, om van mijne opvatting van dat woord en van de daarin uitgesproken belofte u een weinig rekenschap te geven, en om u dus aanvankelijk te doen verstaan, hoedanig in hoofdzaak mijne opvatting is van het Evangelie der zaligheid en van het werk des Evangeliedienaars in leer en praktijk.

Dit is noodig, Gel., meer dan ooit in onze tegenwoordige toestanden, in den tegenwoordigen tijd. Al acht ik het ook min gepast en in zekeren zin beneden de waar-

⁽¹⁾ *Vlissingen*. ⁽²⁾ Naar den 37sten Zondag van den Catechismus.

digheid van het ambt van den Evangeliedienaar, zijn gehoor zich te denken als een collegie van rechters, aan wier goed- of afkeuring hij gaat onderwerpen de dingen, die hij te verkondigen heeft; ja al is ook, naar mijne meening, dit alleen in overeenstemming met zijne roeping en met het waarlijk-onafhankelijk standpunt, waarop hij zich zal behooren te plaatsen, dat hij zich altoos en immermeer en zonder aanzien des persoons een gehoor van arme zondaren, zijne medezondaren, denkt, tot wie de Heer hem te spreken en onder wie de Heer hem te arbeiden geeft, met het doel om ze op te leiden tot het bewustzijn hunner zonde, hunner behoefte aan verlossing en van den zegen van deze — toch mag niemand, die met het Evangelie-ambt is gezegend, in deze dagen zich ontslagen rekenen van de verplichting om der gemeente met oprechtheid en met beslistheid te zeggen, in welke zielsovertuigingen hij gevonden heeft en vindt voor zichzelf en anderen de volkomen rust voor het hart en den eenigen weg ten behoud.

Want de Evangeliedienaar, M. H. H. heeft in deze dagen meer dan immer zijne eigenaardige roeping en dubbel ernstige taak. En wie zich, ziende en mede-belevende de gisting en woeling der geesten en de vaak droeve scheiding der harten, van deze zijne taak en roeping een weinig rekenschap geeft; en wie, gevoeld en erkend hebbende de kracht der stroomingen onzes tijds in kerk en staat en maatschappij, aan de ééne zijde niet hooghartig noch dwaas genoeg is om al deze dingen te willen behandelen als niet bestaande en als niet hebbende een betrekkelijk recht van bestaan; en aan de andere zijde, in de vastklemming aan het eeuwig en onveranderlijk Evangelie erkend en begroet hebbende de eenige ontko-

ming aan eiken draaikolk die er is en die zoo menige ziel doet vergaan, toch ook en mitsdien, in getrouwheid aan dat Evangelie als de eenige kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk die gelooft, zich niet heeft voorgenomen iets anders te willen weten dan Jezus Christus en dien gekruisigd — o, die voelt soms, geijk ik thans, het hart in zich beven bij het indenken van eigen onvermogen en van de groote moeielijkheid en den ontzachtijken ernst dezer heilige taak. Maar die heft ook, ziende en bedenkende de algenoezaamheid en getrouwheid van dien Heer, die hem zendt, het hart en de handen wederom bemoedigd omhoog, biddende met vertrouwen en ootmoedigheid om den II. Geest.

Welnu dan, komt, stellen wij ons te samen op dezen weg des gebeds, en vragen wij in Christus naam wat onze ziele behoeft! (GEBED).

1 JOH. I: 1 - 4.

Hetgeen van den beginne was, hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben, van het Woord des levens;

(Want het leven is geopenbaard, en wij hebben het gezien, en wij getuigen, en verkondigen ulieden dat eeuwige leven, hetwelk bij den Vader was en ons is geopenbaard.)

Hetgeen wij dan gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat ook gij met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus.

En deze dingen schrijven wij u, opdat uwe blijdschap vervuld zij.

Zietdaar dan, M. H. H., met de woorden van den apostel Johannes u kenbaar gemaakt, wat ik nu en in 't vervolg u te zeggen en onder u te verkondigen heb. Het is het apostolisch Evangelie in zijn ongekreukte waarachtigheid en zielsverblijdende kracht.

Ik zeg: het apostolisch Evangelie, d. i. niet het Evangelie van Mattheus, niet het Evangelie van Marcus, niet het Evangelie van Lucas, niet het Evangelie van Johannes, veelmin het Evangelie van dezen of genen tijdgenoot naar het fatsoen onzer eeuw, maar het Evangelie van Jezus Christus, door Zijne apostelen ons vertolkt, en aan elke ziel, die het mocht aannemen met een oprecht en biddend geloof, als het volkomene bezegeld door het getuigenis van den H. Geest. In dit apostolisch Evangelie schuilt de kracht van ieder woord en werk, door wien dan ook gesproken of door wien ook verricht, hetwelk vroeger of later zal mogen blijken te zijn tot verheerlijking Gods, immers tot verkwikking van eenig zondaars-hart en tot behoud eener ziel — omdat zulk een woord en werk in zijn diepste diepte werkelijk niet is uit den mensch, maar uit God.

„Maar ik maak u bekend, Broeders! dat het Evangelie, hetwelk van mij verkondigd is, niet is naar den mensch”. Met dit apostolisch woord nam ik vóór eenige weken afscheid van eene in vele opzichten mij onvergetelijke en dierbare gemeente. En wanneer ik nu hier mijne taak wederom opvat, en nu voor de eerste maal onder u optreed met het johanneïsch woord van onzen tekst, dan vind ik hierin, beide naar den eisch der oprechtheid en naar den drang van mijn hart, de duidelijke en met volkomen bewustheid uitgesproken verklaring, dat ik hier wederom aansluit aan hetgeen ik ginder verliet, en dat

ik ook hier dus, gewapend met het eeuwig en onveranderlijk Evangelie. hetwelk niet is naar den mensch, naar de wijsheid en bedoeling Gods wederom mijnen weg zal vinden „door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht; als verleiders en nochtans waarachtigen; als onbekenden, en nochtans bekend; als stervende, en ziet, wij leven; als getuchtigd, en niet gedood”.

Deze waarheid en het bewustzijn daarvan is mij dierbaar en bemoedigend. Want zij geeft mij het recht tot de overtuiging, dat ik, verkondigende nu gelijk weleer het apostolisch Evangelie, bij alle nieuweid van werkring en mitsdien bij alle onbekendheid met personen en plaatselijke toestanden, een van te voren door den Heer zelf mij afgebakenden en sinds achttien eeuwen proefhoudend bevonden weg ga, en derhalve van te voren buitensluit elke verleiding van bewogen te worden tot eenige onedele partijzucht of dorre stelselzucht, hetzij rechts, hetzij links, ja tot wat dan ook, hetwelk zou moeten blijken te zijn niet een opwas, naar een uitwas van het „huis Gods, hetwelk gebouwd is op het fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste hoeksteen is.”

Op dezen weg althans ligt mijn streven, mijn biddende begeerte, uitgevoerd zonder twijfel met velerlei zwakheid en gebrek. En wanneer ik dit alles zeg, meent dan niet, M. H. H., dat ik mijzelf daarmede wensch te teekenen als een, die zijn ideaal heeft gevonden in het streven naar eene onmogelijke en zoo dan ook nimmer anders dan denkbeeldige onzijdigheid in het midden van de gisting des tijds, of ook in het zelfbehagen van den waan, dat men is een man van het rechte midden. Neen, maar dan is het alleen om van den beginne af vast te stellen

zoowel mijn recht als mijn plicht om met beslistheid, onverholen en zonder omwegen uit te spreken eene overtuiging, die, rakende de hoogste belangen der menschheid en van elke ziel, mag blijven aanspraak maken op de aandachtige overweging van ieder denkend verstand en van ieder onsterfelijk hart.

Welnu dan, M. Gel., daar ik nu voor de eerste maal voor u optreed om u het Evangelie te prediken, zoo laat mij met de woorden van Johannes, gelijk wij die vinden in onzen tekst, u een weinig duidelijk maken, wat het is dat ik u wil verkondigen, en met welke bedoeling en hoop. Reeds hebt gij het verstaan: het is het apostolisch Evangelie. Ik zou eenvoudig kunnen zeggen: het Evangelie, dewijl er geen ander is. Doch aan de spraakverwarring is nog geen eind, en daarom heb ik gezegd: het apostolisch Evangelie. En nu, wat dit betreft, Johannes doet elke spraakverwarring in den ban met deze eerste woorden van zijn eersten brief. Ontleden wij de gedachten, daarin sâamgevat, en wij zullen er in uitgedrukt vinden, wat wij te beschouwen hebben als den volkomen inhoud, het heilig doel, en de afgebeden vrucht van elke waarachtige Evangelieverkondiging.

I. „Hetgeen van den beginne was, hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben van het Woord des levens — dat verkondigen wij u.” Zietdaar den inhoud, en wel den volkomen inhoud genoemd van het apostolisch Evangelie, of wilt gij: van het Evangelie, dewijl er geen ander is.

Er is iets plechtigs in dezen aanhef, de vastheid, de kracht,

de ernst van iemand, die, als het wezen moet, martelaar zijn kan voor hetgeen hij verkondigt als zijn geloof, en daarbij de helderheid eener overtuiging, die evenzeer voor het denken gerechtvaardigd als met het eigen hart beleefd is. Een iegelijk, die ooren heeft om te hooren, en een hart om te verstaan, zal dit reeds opgemerkt hebben. Het is alsof Johannes, schrijvende over zoo heerlijke en volmaakte dingen als hij zich bewust is dat hij te verkondigen heeft, reeds bij den aanvang worstelt met de taal, om weêr te geven den vollen stroom van gedachten, die ter mededeeling zich een uitweg zoekt in de bezielde en toch ook zoo heldere taal van den II Geest. Welk een gloed van overtuiging, welk een gespierde zeggenskracht, welk een juistheid van uitdrukking, welk een stroom van woorden, genoeg, maar niet te veel!

Johannes wil kenbaar maken den vollen inhoud zijner Evangelieverkondiging. Hij heeft daarmede op het oog den eenigen naam ten behoud, Jezus Christus, zelf in de volle schoonheid, heerlijkheid en volkomenheid van zijn godmenschelijk wezen — en kan het ons verwonderen, dat de apostel, dien Jezus liefhad, de discipel en vriend, die de bewonderende blikken van zijn oog en hart in de volheid der genade en waarheid van het vleeschgeworden Woord heeft geslagen, met moeite bedwingen kan, terwijl hij zich nederzet tot schrijven, de aanhiddende beweging zijns gemoeds? „Hetgeen van den beginne was” — hiermede plaatst hij zich en zijne lezers oogenblikkelijk in de volle heerlijkheid van zijn onderwerp, als omvattende niets minder dan de verkondiging van dat eeuwig, persoonlijk, ongeschapen Woord, hetwelk in den beginne, hetwelk bij God, hetwelk God was, en hetwelk vleesch geworden in de volheid des tijds in den persoon van

Jezus van Nazareth, zijne heerlijkheid heeft te aanschouwen gegeven in eene wereld van zondaren, eene heerlijkheid als des Eeniggeborenen van den Vader.

Maar Johannes verdiept zich nu niet in bespiegelingen over het wezen van het Woord in zijn voormenschelijk bestaan; slechts met een enkel woord wil hij er hier aan herinneren. Want dit is hem thans hoofdzaak: zijne bekendwording in de geschiedenis. „Hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben” — met al deze uitdrukkingen beschrijft hij de waarneembaarheid en waarachtigheid van hetgeen hij verkondigt. Zijne verkondiging loopt niet over afgetrokken begrippen, maar zij omvat feiten, geschiedenis, en wel het meest waarachtig en meest aanbiddelijk feit, waarin de sleutel van alle geschiedenis ligt. Wat zij verkondigen, Johannes en zijne mede-getuigen, dat hebben zij gehoord, met hunne oogen gezien, ja aanschouwd, en met hun handen getast. Er is een opklimming in deze uitdrukkingen, en wederom is de ééne telkens een waarborg voor de waarachtigheid van de andere. Wat Johannes verkondigd, dat heeft hij gehoord. Hij bedoelt niet wat hij aangaande den persoon van Christus, als den hoofdinhoud zijner verkondiging, gehoord heeft, hetzij in het woord der profetie des O. Testaments, hetzij van dezen of genen tijdgenoot; maar dat hij Hem zelf heeft gehoord — hij spreekt als oorgetuige. Bovendien ook als ooggetuige. Hij heeft gezien wat hij zegt, en wel, om de waarachtigheid van zijn getuigenis nadrukkelijk te doen kennen, met eigen oogen gezien; gezien de knechtsgestalte van den Zaligmaker, den Zoon des menschen, en diens verlossende kracht. Ja zelfs, hij heeft het aan-

schouwd, aanschouwd en getast.. Aanschouwd — dit is nog sterker dan gezien. Want het duidt-aan het opzettelijke der waarneming, het nauwlettend onderzoek van hetgeen wordt gezien. Wat zich voordoet aan ons oog, wordt door ons gezien, maar dit zien kan zich bepalen bij een vluchtigen blik. Wat wij aanschouwen, daarvoor staan wij stil met onderzoekenden blik, wij beschouwen het geziene om er zeker van te zijn. Zoo ook het tasten met de handen — dit is de proef op de som. Welnu, aldus Johannes. Hij heeft het eeuwig Woord in zijne zichtbaarwording, den Zoon des menschen in zijne knechtsgestalte, niet alleen gehoord en gezien, maar hij heeft Hem aanschouwd en getast met een onderzoekenden geest en met een kritisch verstand, en door alle vormen der zinnelijkheid heen heeft hij in Hem erkend en waargenomen den Zoon des levenden Gods, het Leven, geopenbaard naar de vatbaarheid en behoefte van den zondigen en aan de zonde den dood stervenden mensch.

Daarom geeft Johannes aan hetgeen van den beginne was, hetgeen hij gehoord, gezien. aanschouwd en getast heeft, hier geen anderen naam dan het Woord des levens. Het Woord heeft het leven in zich, is leven en wekt leven. Dit leven is het ware, het eeuwige, oorspronkelijke, en dit leven is het wezen des Woords, hetwelk het voorwerp der apostolische verkondiging is.

Dit leven nu — Johannes zegt het, bij de levendigheid zijner voorstelling, in een tusschenzin — dit leven is geopenbaard, is openbaar en zichtbaar geworden door de vleeschwording van het Woord; „en wij hebben het gezien”, te weten het geopenbaarde leven van het Woord des levens; het heeft zich voorgesteld mede aan de bewonderende blikken van Johannes. En niet vergeefs heeft

hij gezien, Want hij is mede getuige geworden in zijn verkeer met den openbaar gewordenen, en diensvolgens verkondigt hij nu ook wat hij gezien heeft en weet, namelijk dat eeuwige leven, hetwelk was bij den Vader, eer het zichtbaar verscheen. En nu, na deze opheldering in dezen tusschenzin, waardoor de oorspronkelijke zin een oogenblik werd afgebroken, vat Johannes zijn eerste gedachte wêer op, en met een enkel woord samenvattende hetgeen hij was begonnen te zeggen, gaat hij snellijk voort tot het eind: „hetgeen wij dan gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u.”

Dat verkondigen Johannes en al de apostelen; en staande met beide voeten op den grond hunner schrift, verkondig ook ik dat aan u, niets minder, niets meer. Jezus Christus als het Woord des levens, en dit Woord in zijne eeuwigheid vòór het begin van tijd en wereld, in zijn aardsch bestaan als Zoon des menschen toch ook het eeuwig Woord, in zijne verheerlijking na opstanding en hemelvaart gisteren en heden en in der eeuwigheid dezelfde; Jezus Christus in één woord, den Godmensch, in de aanbiddelijke ondoorgrondelijkheid van zijn wezen, in de volstrekte noodzakelijkheid van zijn Middelaarsambt, in de volkomen algenoegzaamheid zijner Verlosserskracht — ziet daar den korten en zakelijken inhoud van het Evangelie, dat ik u wensch te verkondigen. En vraagt gij mij: waarom dat? Ik zou kunnen herhalen wat ik reeds gezegd heb: omdat er geen ander is, en omdat alles wat zich daarvoor uitgeeft, maar wat dezen grondslag niet heeft, het merk des doods draagt in zichzelf. Maar ik zal verder gaan, en zeggen: omdat dit alleen gebleken is van den aanvang tot nu, en ook tegenwoordig nog blijkt te zijn de goddelijke levenskracht ten behoud. O, vraag

mij niet om een dor, wiskunstig betoog voor de waarachtigheid van die verkondiging, welker inhoud de apostelen verklaren, gehoord, gezien en met hunne handen getast te hebben; en veel minder nog zeg mij, dat wij deze dingen eenvoudig aannemende op hun woord, hiermede slechts gelooven op menschelijk gezag. Voorwaar, niet weinigen, die alzoo spreken, behooren tot dezulken die slechts niet gelooven op gezag. Maar, om nu hiervan te zwijgen, dit wil ik zeggen: het gezag der apostelen heeft een dieperen grond; en alhoewel wij, geloovende in den Christus der Schrift, hiermede staan op den vasten bodem van het apostolisch getuigenis en van de apostolische verkondiging, zoo is het toch inderdaad niet op grond van, maar slechts naar aanleiding van en in aansluiting aan deze, dat het hart des geloovigen geleerd heeft zich te buigen voor het allerhoogste en eigenlijk enig gezag, het gezag van God zelf, dit als zoodanig erkend hebbende op den weg der ervaring door het alles afdoend getuigenis van den H. Geest. O, het is niet zonder groote oorzaak, dat Johannes den door hem verkondigden Christus het Woord des levens noemt, en dat hij met het oog daarop zegt: „het leven is geopenbaard”. Christus is voor het leven der wereld in het algemeen en voor dat van ieder mensch in het bijzonder het eeuwig, enig en onnisbaar beginsel, zoodat „wie den Zoon heeft, die heeft het leven; wie den Zoon Gods niet heeft, die heeft het leven niet”, maar den dood; en een iegelijk sterfeling, die de doodende kracht der zonde in zijne leden met oprechte droefheid naar God eenmaal erkend en gevoeld heeft; en wie alzoo, afziende van elke hulp, die hij meende te vinden in zichzelf, in andere menschen of in de wereld, de armen ter redding geslagen heeft om Jezus

Christus en dien gekruisigd, voorwaar, die heeft van dezen Christus erkend, wie Hij is en wat Hij geeft, en met een van dankbaarheid kloppend, maar aan dank ook altoos te arm hart heeft hij leeren verstaan en onderschrijven ook dit woord des apostels: „die in den Zone Gods gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf: en dit is de getuigenis, dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft, en ditzelve leven is in Zijnen Zoon”.

Met dit getuigenis gewapend, kunnen wij in het aangezicht van geheel eene tegensprekende wereld de banier des kruises omhoog heffen als het eenig teeken des behouds voor gansch een verloren geslacht. En wie zich afwendt van dit getuigenis, welnu, het zal slechts zijn ten verderf. Maar wie zich toekeert en laat behouden, hij zal voortgaan van licht tot licht, van kracht tot kracht, van genade tot genade, en hij zal God in der eeuwigheid danken met eene groote stem des gejuichs, dat Hij hem, ja ook hem, een Evangelie liet verkondigen, waaraan niets ter redding ontbreekt, en welks waarachtigheid en algenoegzaamheid door de ervaring der eeuwen en van ieder geloovig zondaars-hart overvloediglijk is gestaafd.

II. Want welk is nu het doel, het heilig doel van dat Evangelie en de verkondiging er van? Johannes drukt het uit met deze woorden: „opdat ook gij met ons gemeenschap zoudt hebben”. Dit is het naaste doel: eenheid, gemeenschap der christenen onderling. Maar het is nog niet het hoogste, nog niet het eind-doel. Dit is uitgedrukt in het volgende, waarin tevens de aard, het wezen van genoemde gemeenschap nader omschreven wordt: „en deze onze gemeenschap ook zij” — of, gelijk het staat in den grondtekst, met een nieuwen zin: onze gemeenschap nu is „met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus.”

Welnu, M. H. H., niet beter, niet juister en krachtiger kan het doel van elke Evangelieverkondiging worden uitgedrukt. De verkondiging van het apostolisch Evangelie is bestemd en in staat om ons op te leiden en sâam te voegen tot gemeenschap met de apostolische kerk, d. i. in het algemeen tot die gemeente, welke gebouwd is op het eenig-ware fundament, en van welke de Heer heeft gezegd, dat ook de poorten der hel haar niet overweldigen zullen; en deze tijdelijke en aardsche kerkgemeenschap is wederom bestemd en in staat om op te leiden en sâam te voegen tot gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus, door den H. Geest. De gemeenschap der gemeenten met de apostelen en met elkander, dit vormt de kerk; de gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus, dit is het wezen des Christendoms. Johannes wil derhalve de verkondiging van het Evangelie tot bevordering der kerkelijke gemeenschap, maar alleen om door deze te komen tot bevordering der christelijkheid, d. i., naar zijne beschrijving, gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus, en mitsdien tot deelgenootschap aan al de zegeningen en heilgoederen, welke in deze gemeenschap weggelegd en te vinden zijn.

En wat anders, M. Gel., zou ook ik mij kunnen voorstellen, zou ook ik mogen bedoelen met het Evangelie-woord en werk, waarmêe de Heer der gemeente mij uitzendt onder u? Eenheid, gemeenschap, kerkelijke gemeenschap in den goeden zin van het woord, dât mogen wij bedoelen tot een nog heiliger doel: gemeenschap met den Vader en den Zoon, zonder welke trouwens alle kerkelijke gemeenschap niets dan kunstmatige samenvoeging, alle kerkelijkheid niets dan een versteend en versteenend

kerkendom is. Kerkelijkheid, kerkelijke gemeenschap — o, ik zou haast zeggen: wie durft er nog van spreken tegenwoordig, in dezen tijd van ontbinding, dezen tijd van losmaking en verstrooïing, waarin de één klaagt over kerkverval, en een ander het redmiddel zoekt in het maken van allerlei kerkjens in de kerk, terwijl menig ander, door zich eenvoudig te onttrekken aan alle kerkelijke gemeenschap, al te gemakkelijk zich het recht toeëigent van te zijn een man der verlichting, een man van den vooruitgang, een man van zijn tijd. Ach! hoe is het tot dusver gebleken, dat elke losrukking van het apostolisch Evangelie leidt tot losmaking van het kerkverband, tot ontbinding van het geheel, tot verstrooïing van hetgeen verzameld moet worden. En toch dit ware nog het ergste niet, indien hiermede maar niet tevens eene onberekenbare schade berokkend werd aan de gemeenschap met den Vader en den Zoon. De kerk mocht vergaan, zoo de gemeente maar blijft. De kerkvorm moge wisselen, de gemeenschap der heiligen blijft bestaan. Want de verkondiging van het apostolisch Evangelie, maar van dit ook alleen, heeft eene immer wêer vergaderende en samenbindende kracht. Waar het geklank des Konings gehoord wordt, het geklank van het Evangeliewoord, daar vergadert de Heer zich altoos eene gemeente, en daar wordt de blijdschap genoten van het lied Hammaäloth: „ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook samenwonen! Het is gelijk de dauw van Hermon, en die nederdaalt op de bergen van Zion; want de Heer gebiedt aldaar den zegen en het leven tot in eeuwigheid.” Dat leven immers tot in eeuwigheid is te vinden juist in de gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus; zoodat wie in het verband dezer levensgemeenschap

is opgenomen en ingelijfd door den H. Geest, dan ook immer blijft behoefte gevoelen aan de verkondiging des Evangeliums, meer dan aan het dagelijksch brood, dewijl ook dit door God gesteld is als het gezegende middel tot verkwikking der ziel en tot versterking des geloofs.

Welnu, nog eens dan, M. H. H., dat doel staat mij voor oogen, daartoe zendt mij de Heer. Geen verbreking der gemeenschap, geen ontbinding van 't geheel, maar samenbinding, maar verzameling door het apostolisch woord. Dit doel nu is een heilig doel; want het valt in waarheid samen met de verlossing van den mensch, met der zielen behoud. Door den hoogmoed der zonde zijn de kinderen der menschen verstrooid, zich stellende als vijanden Gods en vijanden van elkander; door de nederigheid des geloofs in Hem, wien de Vader gezonden heeft „om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in den hemel en dat op de aarde is”, wordt het verstrooide wederom bijeen gebracht tot eene gemeenschap als der kinderen Gods, die hun leven en hunne zaligheid vinden in de gemeenschap met den Vader en den Zoon.

Zal dit heilig en heerlijk doel eenigzins bereikt worden, mede door mijn woord en werk in uw midden, in hoeverre wel, in hoeverre niet? O, in het midden van eene wereld van zondaren, die op allerlei wijze zich zoeken te onttrekken aan de kracht der waarheid uit God, is er voor den Evangeliedienaar overal genoeg om hem te verleiden tot angstvallige berekening van hetgeen hij al of niet zal bereiken, ja tot kleinmoedigen twijfel aan de kracht en vrucht van zijn woord en werk. Maar ik spreek van deze dingen niet. Wij zijn mede-arbeiders Gods. Die God zal doen met zijn woord wat zijner wijsheid behaagt,

en ook hetgeen gebrekkig is en nietig, in velerlei vreeze en beven, waar wij zien op ons zelve, kan Hij gebruiken naar zijne goedheid tot verheerlijking Zijns naams.

III. En zie, dit geeft mij vrijmoedigheid om nu ten slotte nog een weinig te spreken over de afgebeden vrucht van hetgeen ook door mij onder u verkondigd moet worden. Deze vind ik genoemd in het laatste onzer tekstverzen: „en deze dingen schrijven wij u, opdat uwe blijdschap vervuld zij”, d. i. volkomen worde. Dit is de vrucht der gemeenschap, door den apostel genoemd als doel. Die gemeenschap werkt mede tot verhooring en vervulling der christelijke blijdschap. De verkondiging des Evangeliums heeft eene innerlijk verblijdende kracht, want voor een iegelijk, die het geklank des Evangelies leert verstaan als ter redding gesproken ook tot zijne ziel, verandert zij de droefheid in blijdschap, en wordt zij een bron van eeuwige vreugd, naar het eigen woord van den Heer: „deze dingen heb ik tot u gesproken, opdat mijne blijdschap in u blijve, en uwe blijdschap vervuld worde.”

Alzoo nu spreekt ook Johannes: „opdat uwe blijdschap volkomen worde.” Want zij is nog niet volkomen. Wel verheugt zich de geloovige, gekomen zijnde tot de gemeenschap met den Vader en den Zoon, met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde in Hem, wien hij niet gezien heeft en nochtans liefheeft. Maar deze vreugde is nog niet volkomen, deze blijdschap is nog niet vervuld. Zij is ja in hem het beginsel der eeuwige vreugd, de profetie van de volkomen vervulling des woords: „zij zullen zich den ganschen dag verheugen in Uwen naam, en door Uwe gerechtigheid verhoogd worden,” maar ook nog slechts profetie en beginsel van de volmaaktheid, die wacht. Want

ook de Christen, ja hij zelfs in het bijzonder, heeft het dagelijks te ervaren, dat wij leven en ons bewegen in het midden eener wereld, die in het booze ligt, ja dat ook de aanvankelijk verlostte en geheiligde een wereld van zonde en smart met zich in den boezem blijft dragen, die genoegzaam in staat is om hem te bewaren bij het verootmoedigend bewustzijn dat wij „ellendige menschen” zijn en blijven zoolang wij nog niet verlost zijn van het lichaam dezes doods. Maar wel verre dat dit hem ontmoedigt of doet wanhopen, drijft het hem integendeel met gedurig sterker aandrang uit, om met al zijn zonden en wonden, met al zijn smarten en nooden immer weêr de toevlucht te nemen tot dien Christus en Heer, wiens werk een volkomen werk is, en wiens genade genoeg. En zoo is het hem dan een blijvende behoefte, maar ook goed en verkwikkend, telkens het oor en het hart te neigen tot dat dierbaar Evangelie, hetwelk in één woord alles bevat, en hetwelk gedurig zijne ziel met nieuwe blijdschap verrast, tot zóólang dat er geen verstoring meer wezen zal, en elke vrucht der verlossing in al hare heerlijkheid wordt genoten eeuwiglijk en altoos.

Deze vrucht, M. Gel., zoo onvergankelijk als zij is, ja zij mag worden afgebeden voor ieder in het bijzonder. Doch, al kan ik er op wijzen met bevende hand, al wil ik er toe noodigen met stamelenden mond, al wensch ik er toe te dringen met biddenden ernst, geven kan ik haar niet, want het staat te geven bij Dien, die zich ontfermt op het gebed. Maar daarom vraag ik u dan ook dit, in den naam van dien Heer, die mij zendt met zijn Evangelie: gemeente van Christus! geef ons plaats, ja ook mij, geef plaats in uw huis en hart ook aan mijn woord en werk! Ziet, ik verkondig u het Evangelie, opdat wij

met elkander gemeenschap zouden hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en den Zoon. Welnu, ik reik u daartoe de hand, om als broeders sâam te wonen, om als medewerker uwer blijdschap in uw midden te zijn, om met en voor u het goede te zoeken voor tijd en eeuwigheid samen. O, christenen in ons midden! gij die op het fundament, dat gelegd is en onwankelbaar, in de kracht Gods dat méde zoekt en wilt; gij die bidden kunt in deze gemeente, geleerd zijnde door de onderwijzing van den H. Geest, laat het gebed voor uwe leeraars, en zoo dan ook voor mij en mijn werk, niet wijken uit uwe harten, en uwe blijdschap zal er niet te minder om zijn, daar gij zien en ook zelf ervaren zult de vrucht van het Evangelie door de genade van God. Ja nog eens: bidt voor ons, Gel. — laat ons te samen strijden en bidden in den naam van Christus, den Heer, tegen elken vijand van het Godsrijk in de wereld en in ons eigen hart!

Elken vijand in de wereld. Immers die zijn er ook hier, gelijk elders, ook nu, gelijk ten allen tijd? Welnu, het zij zoo; wij beklagen u dan wel, maar wij duchten u niet. In den naam van Christus willen wij tegen u ontblooten het geestelijk zwaard, of ook gij u misschien nog wenden mocht tot den eenigen weg ten behoud. O, indien uw eigen ziel u lief is, tracht u dan niet te onttrekken aan de snijdingen van dat zwaard, opdat ook gij nog eens mocht komen tot de ernstige levensvraag: „wat moet ik doen om zalig te worden?” Nog eens: onttrek u niet ten verderve, maar acht het der moeite waard, het oor te leenen aan de getuigenissen van den H. Geest, en tracht den ernst van het goddelijk woord niet krachteloos te maken voor uwe ziel door u vast te klemmen aan uwe ontkenningen, aan uwe lichtzinnigheden, aan

de twijfelzucht van den tijd, of door op eenigerlei wijze te spotten met hetgeen eerwaardig en waarachtig is, en proefhoudend bevonden de eeuwen door. En wat mij betreft, welaan, ik ben bereid, u immer aan te hooren, indien het gemeend is met ernst; ik ben bereid, met u van gedachten te wisselen over de gewichtigste aangelegenheden, die er zijn, met u te onderzoeken, en te blijven vragen en bidden om wijsheid en licht, om genade en kracht, opdat uwe en mijne blijdschap vervuld worde.

En wie gij zijt, of hoe gij heet, welnu nog eens: geef mij plaats, ja ook mij! Laat mij deelen, als uw medestrijder, als uw medezondaar, als uw broeder en vriend, die u komt zeggen en bidden van Christuswege alsof God door ons bade om u te laten verzoenen met God — laat mij als zoodanig deelen in uwe vreugden en smarten, in uwe nooden en uwen strijd, in uwe bekommelingen en zielszorgen, in uwe aarzelingen en twijfelingen, in uw gelooven en hopen, ja in wat er mag zijn. Laat ons gemeenschap met elkander hebben door het apostolisch Evangelie, opdat deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus; en dit doende en hiernaar strevende, en hierin blijvende, wordt onze blijdschap vervuld, en niets zal in staat zijn, *deze* blijdschap van ons weg te nemen, dewijl zij haar bron vindt in Hem, uit Wien, door en tot Wien alle dingen zijn, Wien de heerlijkheid zij in der eeuwigheid!

AMEN.

II.

LOON NAAR WERK.

TER GEBEDS-URE VOOR DE „GROOTE VISSCHERIJ”.

HAGGAI 1 : 1-9.

Psalm 67 : 1, 3.
Lez. Luc. XII : 29, vvg.

Psalm 95 : 2, 3.
Gez. 170 : 3.
Psalm 90 : 9.

De taak, waartoe ik mij als voorganger der gemeente dezen morgen geroepen zie, is in menig opzicht en uit velerlei oorzaak bezwaarlijk. Ik zal u niet vermoeien met de vermelding van alles wat mij bij het noemen van het bezwaarlijke dezer taak voor den geest is. Drieërlei oorzaak evenwel mag ik niet onvermeld laten. Vooreerst en in het algemeen is de moeielijkheid gelegen in het eigenaardig karakter van elken bidstond, waarvoor dan ook, die dezen naam zal mogen dragen, en in de bijzondere eischen, die men op grond daarvan recht heeft daaraan te stellen. Immers een bedestond, zal hij wezenlijk beantwoorden aan zijn naam en doel, moet en mag niet zijn iets wat der gemeente van buiten-af hoe dan ook is opgelegd, maar uit den drang en nood der tijden geboren, opgeweld met vanzelsheid uit de behoeften van veler hart. Ik zal dit niet nader ontwikkelen. Maar in onmiddelijk verband daarmede staat, wat ik in de tweede plaats op het oog heb, waar ik u en mijzelf rekenschap geef van de moeielijkheid dezer taak. Het komt mij namelijk voor, dat er reden is om te betwijfelen of deze onze jaarlijksche bedestonden ook maar van verre beantwoorden aan dien eisch van geboren te zijn van binnen-uit, en niet opgelegd van buiten-af, d. w. z. of ze, in plaats van werke-

lijk op te wellen uit het hart der gemeente, door de groote meerderheid niet veeleer beschouwd en gewaardeerd worden enkel en alleen als een nu eenmaal bestaand, door oudheid wellicht eerwaardig gebruik, een overblijfsel uit vroeger tijd, hetwelk men ja huiverig is om op te heffen, maar hetwelk men over het algemeen toch meer aanhoudt als overgeleverden vorm en uit kracht van gewoonte, dan wel uit wezenlijke en diepgevoelde behoefte, gelijk het behoorde te zijn. Want — en ziedaar wat ik in de derde plaats wilde zeggen — ook het karakter der zaak is veranderd, het eigenaardige van vroeger is er af, gij weet dit beter dan ik; en of men dat betreure of niet, of men het goedkeure of afkeure, daarin vooruitgang of achteruitgang zie, maar den stroom der dingen houdt men niet tegen, de gedaanten der tijden verandert men niet.

Wat dan te doen? Er is een zinrijk oud-hollandsch spreekwoord, u allen welbekend: „als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten”. Verzetten — voorzeker, maar daarom nog niet wegnemen. Wegnemen, o neen, dat zou ik niet wenschelijk achten. Reeds zoovele bakens worden weggenomen in den tegenwoordigen tijd; weggenomen, of liever weggespoeld, door den stroom dezès tijds, dat er wezenlijk gevaar is voor de menschheid, om het spoor bijster te worden, en te vervallen op allerlei zandbanken en klippen, waarop het scheepken vergaat. En een bedroevend teeken zou ik het achten, zoo men nu ook ging wegnemen in deze tijden het baken des gebeds der gemeente, hetwelk den schipper den weg wijst over de wateren, daar het als een opgericht teeken hem ook vooral wijst naar boven, naar dien troon der genade, vanwaar alle hulp en heil, alle zegen ook over allen arbeid voor het dagelijksch brood, tot ons zijn afdalende.

Derhalve dit baken zou ik voor mij niet willen wegnemen, al zijn de gelegenheden en tijdsomstandigheden ook in menig opzicht veranderd. Want dit blijft in ieder geval over, dat de plaats onzer inwoning, gelijk dit wellicht met geen enkele andere gemeente in ons vaderland het geval is, in haar geheel en in al haar deelen met haar gansche leven en bestaan is vastgemaakt aan een gemeenschappelijk belang, het belang van dien éénen tak van nijverheid, waarover wij den zegen des Heeren hier gemeenschappelijk komen vragen. En uit wat oorzaak zou men dan behooren weg te nemen of af te schaffen de openbare belijdenis en gemeenschappelijke erkenning, door het gebed der gemeente, van onze diepe afhankelijkheid van den zegen des Heeren ook in ons aardsche bedrijf, en de toewijding en aanbeveling van hetgeen allen gelijkelijk aangaat aan den God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, uit wien en door en tot wien alle dingen zijn? O neen, al is het dan ook niet te ontkennen, dat het eigenaardig verheffende en bezielende eener gelegenheid als deze, in vergelijking met vroeger, veelzins verminderd is ⁽¹⁾, toch achten wij het goed en nuttig dat dit baken des gebeds blijve staan, en dat een gemeente als deze gedurig alzoo de handen en harten blijve opheffen tot Hem, die immers een Hoorder der gebeden is en blijft.

Doch bij het verloop van het getij worden de bakens, nog eens: niet ganschelijk weggenomen, maar verzet. Dat wil zeggen, wat nu persoonlijk mij betreft als uw voor-

(1) Voor wien niet bekend is met Vlaardingens toestanden, diene het volgende tot toelichting, dat vroeger alle schepen, die ter vischerij gingen, op denzelfden dag, den zogenaamden Buisjesdag, vertrokken, en dat de gemeente zich op dien dag vooraf vereenigde tot het gebed, terwijl thans ieder naar eigen gelegenheid uitvaart.

ganger in deze ure, ik zal wel hebben toe te zien dat ik trachte een woord te spreken naar de behoefte der tijden en naar den eisch der omstandigheden. Ik wil trachten dat te doen onder den onmisbaren zegen Gods. Verheffen wij onze harten dan ook nu vóór alle dingen tot den troon der genade, plaatsen wij ons in Christus naam voor het aangezicht van den Vader der lichten, zonder wiens hulp en zegen ook ons hooren en spreken niet gedijen. (GEBED).

HAGGAI I : 1-9.

In het tweede jaar van den Koning Darius, in de zesde maand, op den eersten dag der maand, geschiedde het woord des Heeren, door de dienst van Haggai, den profeet, tot Zerubbabel, den zoon van Sealthiël, den vorst van Juda, en tot Josua, den zoon van Jozadak, den hooge priester, zeggende:

Alzoo spreekt de Heer der heirscharen, zeggende: Dit volk zegt: De tijd is niet gekomen, de tijd dat des Heeren huis gebouwd worde.

En het woord des Heeren geschiedde door de dienst van den profeet Haggai, zeggende:

Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Nu dan, alzoo zegt de Heer der heirscharen: Stelt uw hart op uwe wegen.

Gij zaait veel, en gij brengt weinig in; gij eet, maar niet tot verzadiging; gij drinkt, maar niet tot dronken worden toe; gy kleedt u, maar niet tot uwe verwarming; en wie loon ontvangt, die ontvangt dat loon in een doorgeboorden huidel.

Alzoo zegt de Heer der heirscharen: Stelt uw hart op uwe wegen.

Klimt op het gebergte, en brengt hout aan en bouwt dit huis, en ik zal een welgevallen daaraan hebben, en verheerlijkt worden, zegt de Heer.

Gij ziet om naar veel, maar zie, gij bekomt weinig, en als gij het in huis gebracht hebt, zoo blaas ik daarin.

Waarom dat? Spreekt de Heer der heirscharen: om mijns huizes wil, hetwelk woest is, en dat gij loopt elk voor zijn eigen huis.

Ziedaar een profetisch woord van treffenden ernst. Hoewel oorspronkelijk gesproken, gelijk iedereen begrijpt, met het oog op omstandigheden en toestanden, geheel verschillend van die welke *wij* op het oog hebben, is het toch van dien aard dat het zonder eenige gedwongenheid of zonder dat men eenig geweld behoeft te plegen aan de oorspronkelijke bedoeling, eene doorloopende en rijke toepassing vinden kan op de gelegenheid, welke ons hier heeft sâamgebracht. In onzen tekst is er sprake van de Joden, eenige jaren na hun terugkeer uit de babylonische ballingschap. Aanvankelijk hadden zij de wederopbouwning van den Jeruzalemschen tempel met kracht en ijver aanvaard; maar weldra waren zij begonnen, afgeschrikt door allerlei tegenspoed en moeielijkheden, in dat werk te verslappen, en ten laatste hadden zij het gansch en al laten liggen, terwijl een ieder meende eerst voor zichzelf te moeten zorgen. Nu komt Haggai met zijn profetische rede, en wijst hen, naar goddelijk bevel, op de dwaasheid en verkeerdheid van al te angstvallige zorg alleen voor eigen belangen, dewijl toch ook de zegen Gods niet kon rusten op eens iegelijks werk zonder dat de blik in de

eerste plaats gericht was op het algemeen en gemeenschappelijk welzijn, zonder dat de arbeid en inspanning van allen vooral ook op de hoogere belangen gericht waren. Daarom vermaant hij hen in den naam des Heeren, om het werk van den tempelbouw wederom krachtig ter hand te nemen, en wijst hen op het ongenoegen Gods over hun onverschilligheid voor zijn dienst en eer, zichtbaar geworden in een teeken van den hemel zelf. In de laatste jaren namelijk, waarin die zelfzuchtige richting en angstvallige zorg voor het eigen brood zoozeer de overhand gekregen hadden, was, in weerwil van alle inspanning, de opbrengst van het land verre beneden de verwachting gebleven, en werden allen gedrukt door steeds nijpender gebrek; als wilde de Heer daarmee zijn ongenoegen toonen; en het tastbaar bewijs leveren dat men het geluk niet verwerft door Hem uit het oog te verliezen, en te leven en te werken een ieder voor zich.

Welnu, M. H. H., hetgeen hier gezegd en betoogd wordt als geldig voor dien tijd en voor dat volk, geldt ook nu nog voor ons, en als zoodanig willen wij het van toepassing maken voor de gelegenheid dezer ure. De woorden van onzen tekst zijn uitnemend geschikt om ons het aardse werk, al onze moeite en zorg voor het aardse brood, te doen beschouwen en waardeeren uit het rechte oogpunt en op de rechte wijze, in het licht van Gods woord en geopenbaarden wil. Immers wanneer wij ze ontleden en toepassen, dan wijzen ze ons achtereenvolgens op:

Een gebrekkige arbeidsvrucht.

Een heilloos arbeidsdoel.

Den rechten arbeidszegen.

I. Nadat de Joden 70 jaren lang in ballingschap verkeerd hadden in de landen van Babel, kregen zij, 538 jaren vóór de geboorte van Christus, van koning Cyrus verlof om terug te keeren naar hun vaderland, en stad en tempel wêer op te bouwen. Eene groote menigte, en toch betrekkelijk klein getal, Joden maakten zich op, om onder aanvoering van hun volksgenoot Zerubbabel, den door Cyrus benoemden landvoogd, en van Josua, den hoogepriester, naar het vaderland weder te keeren. Wel-dra werd een aanvang gemaakt met het werk der her-bouwing, en werden de fundamente[n] van den nieuwen tempel gelegd. Maar niet lang of het werk werd gestaakt, daar het stuitte op de tegenwerking der vijandige Sama-ritanen en van een op Cyrus volgende[n] koning. Deze ko-ning werd evenwel spoedig vervangen door een anderen en betergezinden, den in het 1ste onzer tekstverzen ge-noemden Darius, en onder dezen treedt, naar de in dat-zelfde vers genoemde tijdsbepaling, in het jaar 520, in een maand die overeenkomt met onze maand September, de profeet Haggai op, om de Joden af te manen van hun onverschilligheid, en in den naam des Heeren te verma-nen tot wederopvatting van het heilig werk. Wel was een krachtige profetenstem daartoe noodig. Want o, Haggai wist het wel: het was het meerendeel der Joden geenszins ongevallig dat het werk van den tempelbouw gestaakt was, ja niet licht waren zij te bewegen om het wederom op te vatten. Had Haggai of een ander wellicht reeds een vergeefsche poging beproefd om hen er toe te bewegen? Wij zouden het bijna opmaken uit den aanhef der profetie in het 2de vers van onzen tekst: „Alzoo zegt de Heer der heirscharen: dit volk zegt: de tijd is niet gekomen, de tijd dat des Heeren huis gebouwd worde”.

Waarom niet? Waarom zeide het volk, dat het nu nog niet de rechte tijd was om zich op te maken tot dat werk? De tempel — zoo zeiden ze — die kon nog wel wat wachten, ze hadden nu voorwaar nog wel wat anders te doen. Ze hadden het nog te druk met hun eigen huizen op te bouwen en in te richten, en dan voorts . . . de slechte en dure tijden, de druk der omstandigheden, de schaarschte der levensmiddelen . . . o neen, ze konden het nu nog niet doen!

Wat nu antwoordt de profeet in den naam des Heeren op deze onverschilligheid van het volk? Hij toont het aan, dat hunne nalatigheid in het bouwen des tempels niet het gevolg, maar juist de oorzaak is van de moeilijke en drukkende tijdsomstandigheden, over welke zij zich beklaagden, dewijl juist mede hierin zich kenbaar maakte het heilig ongenoegen Gods over hunne onverschilligheid omtrent zijne eer en dienst.

„Nu dan” — zoo gaat hij voort in het 5de vers — „alzo zegt de Heer der heirscharen: stelt uw hart op uwe wegen”, d. i. merkt wel op, hoe het u vergaat. Namelijk: „gij zaait veel, en gij brengt weinig in; gij eet, maar niet tot verzadiging; gij drinkt, maar niet tot dronken worden”, d. i. tot genoeg drinken „toe; gij kleedt u, maar niet tot uwe verwarming; en wie loon ontvangt, die ontvangt dat loon in een doorgeboorden buidel”. En in het 9de vers: „gij ziet om naar veel, maar zie, gij bekomt weinig, en als gij het in huis gebracht hebt, zoo blaas ik daarin”, zoodat het uit elkander spat en welhaast verdwenen is.

Wij verstaan gemakkelijk de beteekenis dezer dingen. Het is de treffende beschrijving van een gebrekkige vrucht van velerlei moeilijken arbeid, die niet beantwoordt

aan de verwachting en de moeite niet loont. De hier geleekende toestand is deze, dat zij veel werken en hopen, veel verwachten en willen hebben, maar dat zij weinig, niet naar evenredigheid van al hun moeite, verkrijgen, en dat ook het verkregene niet de rechte vrucht afwerpt, maar weldra als weggeblazen wordt, in één woord: dat de zegen ontbreekt van boven en van beneden.

Hoe nu staan de zaken bij òns, en in hoeverre is dit alles van toepassing op ònze toestanden en omstandigheden? O, ik zal mij zorgvuldig wachten van te gaan buiten de grenzen der taak, welke mij voor deze ure is aangewezen, en van af te dalen tot bijzonderheden, die op een christelijken kansel niet te huis behooren. Maar ik zou meenen te kort te doen aan den ernstigen eisch mijner roeping als bedienaar des Evangeliums, en aan den eisch dezer gelegenheid, indien ik verzuimde, het profetisch woord te herhalen: „nu dan, alzoo zegt de Heer der heirscharen: stelt uw hart op uwe wegen”, let op de vrucht van uwen arbeid, op de uitkomsten van uw werk. Zie, de profeet maakt zijn volk opmerkzaam op een gebrek-kige arbeidsvrucht; en er is reden om te vragen, of er niet een treffende overeenkomst is tusschen de door hem ontworpen teekening en de toestanden onder ons. „Gij zaait veel, en gij brengt weinig in; gij ziet om naar veel, maar zie, gij bekomt weinig, en als gij het in huis gebracht hebt, zoo blaast de Heer daarin” — welnu, zou men, in het algemeen gesproken, een duidelijker en treffender beschrijving kunnen geven van de laatstelijk en ten slotte verkregen uitkomsten van den kloeken arbeid onder òns? O zeker, de nijverheid en de ondernemingsgeest hebben al hun krachten ingespannen om aan de visschersvloot en al wat daarmede samenhangt eene uitbreiding en

ontwikkeling te geven, die op welsprekende wijze getuigen van de hooge vlucht, welke onze tijd weet te geven aan al wat dienen kan om de bronnen des bestaans te vermeerderen en den standaard der maatschappelijke welvaart te verhoogen. In dit alles nu op zichzelf beschouwd is voorzeker niets wat afkeuring, maar integendeel veel wat toejuiching verdient, ja wij zouden een ieder willen tegenspreken, die het eenigzins deed voorkomen als ware het Evangelie van Jezus Christus gekant tegen iets wat de nationale welvaart ontwikkelen, het welzijn der burgers ook in uiterlijk, maatschappelijk opzicht verhoogen en vermeerderen kan. O neen, de godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de beloften niet alleen des toekomstenden, maar evenzeer des tegenwoordigen levens. Niemand verkeere dus in de meening, dat wij eenigzins zouden geneigd zijn, van dit alles verkeerde of minder aangename dingen te zeggen. Neen, wij beoordeelen dat alles niet, maar wijzen slechts op verkregen uitkomsten en bestaande toestanden, terwijl wij herhalen dat woord: „nu dan, alzoo zegt de Heer der heirscharen: stelt uw hart op uwe wegen!”

En dan zou ik wel willen vragen, of het wel zoo gansch en al ongegrond is, wanneer wij eene vergelijking opstellen tusschen de gebrekkige arbeidsvrucht, waarvan door Haggai wordt gewag gemaakt, en die onder ons. Dan zou ik wel willen vragen, of de uitkomsten onder ons aan de verwachtingen beantwoord hebben; of de Heer niet veelal blaast in datgene wat wordt ingebracht, en of degenen, die loon ontvangen, dat niet veelal ontvangen in een doorgeboorden buidel. O zie, de dingen hebben zich in de laatste jaren op verbazende wijze ontwikkeld. Maar heelt daarmede nu ook gelijken tred gehouden de ontwik-

keling der algemeene welvaart; is in gelijke mate te bespeuren een vooruitgang in den bloei en het welzijn der huisgezinnen, zoodat men over het algemeen kan zeggen: „er is minder armoede, minder ellende, meer tevredenheid, meer geluk, meer welvaart dan vroeger, onze plaats gaat in dat alles wezenlijk vooruit”? En ook, over het geheel is er aan werk geen gebrek, ja vaak, gelijk men zegt, komen er handen te kort; de verdiensten, de loonen zijn niet gebleven in ongunstige verhouding tot de klimmende levensbehoefsten, maar over het algemeen, zou men mogen zeggen, is aan billijke wenschen voldaan. Maar al die vrucht van den arbeid is daarvan nu ook wezenlijk vrucht te zien in algemeen verbeterde lotsbedeeling, in vergenoegdheid met het tegenwoordige, in dankbaarheid voor het verkregene, in voorvaderlijke spaarpenningen voor den ouden dag, in zoovele dingen in 't kort, die mede het bewijs zijn dat er zegen is in het werk? O, ik voor mij kan dit alles zoo niet met vroeger tijd vergelijken; gij allen, voorzoover gij hier al langer gewoond hebt, gij weet dat beter dan ik. Maar dit weet ik wel, ja iedereen kan dit weten, die oogen heeft om te zien: ach neen, er is, over het algemeen gesproken, geen zegen in, althans de rechte zegen is er niet in den veelvuldigen arbeid, die met zooveel inspanning wordt verricht. Wel ziet men om naar veel, maar zie, men bekommt weinig, en als men het in huis gebracht heeft, dan wordt er eens in geblazen, en al de vrucht van den arbeid spat als een zeepbel uiteen. Men zaait veel, maar brengt weinig in; men eet en drinkt, maar niet tot verzadiging en nimmer genoeg; men kleedt zich, maar niet tot verwarming, en wie loon ontvangt, die ontvangt het in een doorgeboorden buidel. Zoo ge-

wonen, zoo geronnen — dit is veelal het geval. Teverdenheid met het bescheiden deel, vergenoegdheid met het tegenwoordige, eenvoudigheid, spaarzaamheid, huiselijk geluk; in één woord: al die dingen, die, om nu nog maar alleen van het uiterlijke en aardsche te spreken, wezenlijk en onmisbaar behooren tot de rechte vrucht van het werk, omdat ook die dingen niet verkregen worden zonder den zegen van God, welnu, M. H. H., gij moogt het zelve beslissen, of deze dingen schaarsch zijn in onze dagen, al dan niet.

Zietdaar den toestand, voorzeker een gebrekkige vrucht.

Dit is ongetwijfeld bedroevend, maar ook beschamend en verootmoedigend, en het noopt tot het onderzoek naar hetgeen wij bedoelen en zijn, en tot de ootmoedige bede dat wij Gods weg en welbehagen erkennen en volgen mogen.

II. De profeet heeft ons gewezen op een gebrekkige arbeidsvrucht, met het oog op zijne land- en tijdgenooten, en zoo mede bij toepassing met het oog op onszelven.

Doch dit aangewezen te hebben, is niet genoeg. Wij moeten verder, tot de vraag: wat mag de oorzaak zijn van die gebrekkige vrucht? Ook de profeet stelt die vraag, met het oog op de Joden, die door hem toegesproken en vermaand worden. Hij doet het in het tweede gedeelte van het 9de vers onomwonden en zonder eenige dubbelsinnigheid. „Waarom dat? spreekt de Heer der heirscharen” — waarom is het, dat al uw inspanning en arbeid niet de rechte vruchten afwerpen, en dat uw werk niet gedijt? Het antwoord volgt onmiddellijk. „Om mijns huizes wil, hetwelk woest is, en dat gij loopt elk voor zijn eigen huis.” Derhalve dit was de oorzaak: dat zij

zich o ja wel inspanden en ijverig genoeg waren een iegelijk voor zijn eigen huis, maar dat zij het algemeen belang, ook elkanders belang, niet beoogden, omdat en doordat zij ook onverschillig waren omtrent ieders en aller hoogste belangen, den dienst en de verheerlijking Gods, d. i. hier: het bouwen van het huis des Heeren. Dat was de oorzaak. Maar zij, naar de arglistigheid van het menschelijk hart, stelden die oorzaak voor als gevolg van de min-gunstige tijdsomstandigheden, en hiermede verontschuldigden zij zich.

Zij redeneerden zòò: nu is het voorwaar geen tijd om het huis des Heeren te bouwen, nu hebben wij waarlijk nog wel wat anders te doen. Immers de inspanning van al onze krachten wordt vereischt, om ons het hoogst noodige te verwerven; de tijden zijn duur en schraal, wij moeten hard werken voor ons brood, er is gebrek aan woningen te Jeruzalem voor de immer toestroomende en vermeerderende bevolking . . . laat ons eerst maar eens zoover zijn, dat onze eigen huizen wel zijn ingericht, laat eerst de tijden wat beter, de tijdsomstandigheden minder drukkend zijn, en dan . . . ja, dan zullen wij zien, dan zullen wij ons opmaken om het Huis des Heeren te bouwen.

Maar, zegt nu de profeet: „is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe geweldde huizen, en zal dit huis woest zijn?” Zie, dit juist is de oorzaak van al uw vruchteloos werk, dat gij een heilloos doel hebt bij al uw werk, te weten geen hooger doel dan het aardse brood, en geen ruimer doel dan het eigen huis; dat gij zinnelijk en zelfzuchtig genoeg zijt, om geen oog en geen hart te hebben voor de eere Gods en voor des naasten heil. Niet dit was dus de grief, dat er veel gezaaid werd,

en dat men omzag naar veel; m. a. w. niet dit, dat men zich ijverig inspande om de hulpbronnen en middelen des bestaans te vermeerderen, en om zijn eigen huis zooveel mogelijk wél te verzorgen; maar dit: dat het streven en werken daarin opging, dat men dat doel eenzijdig, zooal niet uitsluitend, op den voorgrond stelde, dat men door deze dingen zich liet aftrekken en afhouden van de zorg voor de hoogste en eeuwige belangen, namelijk van den dienst en de verheerlijking Gods, en zoodan ook van de zorg voor de algemeene belangen, de behartiging ook van eens anders welzijn en heil.

Gij verstaat, M. H. II., wat dit beteekent voor ons. Indien ook wij te klagen hebben over gebrekkige arbeidsvrucht; ja indien wij moeten toestemmen, dat de rechte zegen op al het werk ontbreekt, welnu, vanwaar zal dat zijn? Het antwoord is ons reeds getoond. Omdat het rechte doel bij al den arbeid ontbreekt: alzoo spreekt de Heer: „om mijns huizes wil, hetwelk woest is, en dat gij loopt elk voor zijn eigen huis”. O, het zij verre van ons, iemands godsdienstige gezindheid of de gesteldheid van iemands hart te willen afmeten naar de mate van voorspoed of tegenspoed, welke wij zien dat hem ten deel vallen. Wij weten beter, en ook Haggai meent dat niet. Reeds David heeft getuigd: „vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen”, en Asaph wien het moeite was in zijne oogen, toen hij nijdig was op de dwazen, ziende der goddeloozen vrede, hebbende rust in de wereld, en vermenigvuldigende het vermogen, heeft dit raadsel in Gods heiligdommen leeren verstaan, merkende op hun einde, en hij mag eindigen met de heerlijke verzekering: „maar mij aangaande, het is mij goed, nabij God te wezen; ik zet mijn betrouwen op den Heere Heere, om al uwe wer-

ken te vertellen". En vooral ook, wij kennen het antwoord van den Heer Jezus Christus zelf aan degenen, die Hem boodschapten van de Galileërs, wier bloed Pilatus met de offeranden gemengd had: „meent gij, dat deze Galileërs zondaars geweest zijn boven al de Galileërs, omdat zij zulks geleden hebben? Of die achttien, op welken de toren in Siloam viel, en doodde ze, meent gij, dat dezen schuldenaars geweest zijn boven alle menschen, die in Jeruzalem wonen? Ik zeg u: neen zij; maar indien gij u niet bekeert, zoo zult gij allen insgelijks vergaan". Derhalve niet dit is de bewering, dat iemands onspoed of ongeluk het teeken of de maatstaf zou mogen zijn van iemands meerdere of mindere schuld. Maar dit willen wij zeggen, naar het profetisch woord in onzen tekst, dat er een heilloos arbeidsdoel, een onheilig levensdoel is, waarop de zegen Gods niet rusten kan, omdat het alle vrucht van allen arbeid ontrukkt aan haar wezenlijke bestemming, en omdat ook alle vrucht, die er van verkregen wordt, vroeg of laat wordt weggeblazen door den adem van het heilig ongenoegen Gods. En ziet nu, dit behooren wij te onderzoeken, of het eigenlijk doel van al den arbeid, te dezer plaatse verricht, in het algemeen gesproken, niet van dien aard is, dat daaruit veel, waarover men klaagt, op ontroerende wijze verklaard wordt. Ach! hoeveel snijdende waarheid is er ook nu nog voor ons in hetgeen hier tot Juda gesproken wordt door profetischen mond! Is het ook nu niet de spreuk, althans de gedachte van veler hart: „de tijd is niet gekomen, dat des Heeren huis gebouwd worde", en mag het ook nu niet gevraagd worden: „is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?" Zeg toch niet; wat ik u bidden mag: „maar dit

huis des Heeren, het *is* immers niet woest, *wij* immers hebben niet noodig, een nieuwen tempel te bouwen, wij hebben een prachtige kerk". Gij, die zòò zoudt denken of spreken, gij zoudt hiermede slechts bewijzen, niet te weten, wat het zegt, dat de ware aanbidding Gods niet is Jeruzalem, of ook niet Gerizim, maar de aanbidding van den Vader in geest en waarheid door een oprecht geloof in dien Christus, zonder wien niemand tot den Vader komt. Gij zoudt toonen, niet te begrijpen, dat het ja zeker een voorrecht is, een prachtige kerk te bezitten, maar dat de prachtigste kerk, zelfs al loopt zij vol, bouwvallig kan zijn, tot invallens toe, en dat de ware kerk van Jezus Christus niet gebouwd is of wordt van doode steenen of hout, maar uit levende steenen, door het cement der liefde vereenigd tot een geestelijk huis, opwassende tesamen door den Geest des geloofs tot een heiligen tempel in den Heer. Ach! onze vaderen, die geen prachtige, die vaak in het geheel geen kerken bezaten, maar die zich, om God te dienen, tesamen voegden in het vlakke veld of achter hagen, in het gezicht van martelvuur en moordschavot, onder het oog van kettermeesters en hun trawanten, zij hadden voorwaar schooner kerk, dan die nu gevonden wordt, ja het huis des Heeren was toen niet woest, gelijk thans. Helaas! dit is de groote jammer en de gemeenschappelijke schuld, dat men de verwoestingen, aangericht in het huis des Heeren door het ongeloof en farizeïsme, door lichtzinnigheid en wereldzin, door valschen ijver en liefdeloosheid, kan aanzien en met onverschilligheid zich kan afwenden, terwijl men met allerlei uitvluchten zich verontschuldigt, om te kunnen voortbouwen aan eigen geweldde huizen, en om te blijven loopen een iegelijk voor zijn eigen huis.

O, ik vraag het u, M.H. H, of dit niet de groote kwaal is, ja of dit niet de droevige oorzaak is van velerlei jammer ook onder ons. Ach, men heeft het te druk met het werken om de spys die vergaat; men heeft te veel te doen met het zorgen voor zijn aardsche belangen, en iedereen alleen voor zich, om te denken aan de eeuwige belangen en ook aan dat van anderen — als ware het woord des Heeren geen waarheid meer voor ónze dagen: „zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en alle deze dingen zullen u worden toegeworpen.” De tijd is niet gekomen om het huis des Heeren te bouwen — dat is de gedachte van veler hart, de jammerlijke spreuk van menigen onverschilligen mond. Men zoekt en heeft allerlei uitvluchten om zich aan het heiligste te onttrekken, en de dienst van God wordt verwaarloosd voor de spijs die vergaat. De dag des Heeren wordt niet meer geheiligd, en velen hebben het te druk om met de gemeente op te gaan tot de verkondiging van het Evangelie, of ze besteden den kostbaren zondag met hem door te brengen in ijdelheid of brooddronkenheid, met het zuurgewonnen geld in zonde te verteeren, ontvangende alzoo het loon in doorgeboorden buidel. Zoo is het veelal aan land. En op de schepen? Ach! terwijl er vroeger ten minste nog een godsdienstige zin was onder het zeevolk, en terwijl men weleer algemeen er den dag des Heeren nog in eere hield, wordt dit nu, naar de algemeene klacht, al meer en meer een zeldzaamheid, en wijkt het psalmgezag voor woest getier, en wijkt het bidden voor vloeken, en de tuchtelooosheid neemt toe. O, de welvaart zelve kan ook ten vloek worden voor een stad en land, gelijk voor den enkelen mensch. En zij wordt dat, indien men haar niet op gebogen knieën leert aanemen als een verbeurden zegen

des Heeren, en indien men er door verleid wordt om te wanen, dat de mensch bij brood alleen kan leven, en dat hij niet noodig heeft het brood voor de ziel, alle woord dat van den mond Gods uitgaat. Maar ik vraag het u, M. H. H.: waar het alzoo is dat het heilig doel van allen arbeid uit oog wordt verloren, waar aardschgezindheid en zelfzucht alzoo de bovenhand hebben, kan het daar anders zijn, of de zegen Gods moet ontbreken, en waar gevraagd wordt waarom, moet daar niet het antwoord beaamd worden; „om mijns huizes wil, hetwelk woest is, spreekt de Heer der heirscharen, en dat gij loopt een iegelijk voor zijn eigen huis?”

III. Wat dan te doen, en wat dan is de weg, om den rechten arbeidszegen te verwerven, zonder welken toch eigenlijk niets gedijs? Laat mij dit nog ten slotte u aanwijzen met hetzelfde profetisch woord, wanneer daar gezegd wordt in het 7de vers: „alzo zegt de Heer der heirscharen; „stelt uw hart op uwe wegen. Klimt op het gebergte, en brengt hout aan, en bouwt dit huis, en Ik zal een welgevallen daaraan hebben en verheerlijkt worden, zegt de Heer.”

Gij verstaat het: klimt op het gebergte, zoo wordt den Joden bevolen, omdat op het gebergte de boomen groeiden, met welker hout de tempel moest opgebouwd worden; zoodat de bedoeling met andere woorden deze is, dat ze zich moesten opmaken om de bouwstoffen voor den tempel te halen, en niet langer moesten wachten om de handen te slaan aan het God gevallen en Hem verheerlijkend werk. Deze vermaning is dan ook niet vruchteloos geweest. Want aan het einde van dit eerste hoofdstuk lezen we met zoovele woorden: „en zij kwamen, en

maakten het werk in het huis des Heeren huns Gods".

Zietdaar voorzeker een verblijdende uitkomst. En wat nu zal de uitkomst zijn van hetgeen ook nu is gehoord? O zeker, wij stellen ons niet voor dat die ook maar van verre gelijken zal op de vrucht van Haggai's woord, hetwelk van zoo machtigen invloed op het gansche volk bleek te zijn. Doch al ware het ook slechts, dat hetgeen wij in den naam des Heeren gesproken hebben, door den H. Geest werd geheiligd om ook maar èene enkele ziel te stemmen tot een heilg nadenken, tot oprechte zelfbeproeving ten opzichte van zijn eigen streven en leven, van zijn willen en werken, en dat het alzoo ook maar aan één enkel hart werd geheiligd tot verheerlijking Gods — welnu, wij zouden reeds groote dankstof hebben, daar dan toch het getuigenis dezer ure niet gansch en al vergeefs was geweest. Maar wie gij wezen moogt, en hoe gij het gesproken woord dan ook beschouwt en waardeert, dit slechts hopen en bidden wij, dat niemand het gedachteloos ter zijde zal stellen, of zijne conscientie zal zoeken te onttrekken aan den heiligen eisch ook van alle aardsche werk. Indien iemand meenen zou, dat het genoeg is, ijverig te zijn in den arbeid om het dagelijksch brood; zich in te spannen, jaar op jaar en dag op dag, om zich hierbeneden zoo goed mogelijk in te richten, en door spaarzaamheid, eerlijkheid, trouw en vlijt een gewelfd huis zich te bouwen, hecht en stevig genoeg dat nog zijn nageslacht er in wone, ach! die bedriegt zijne ziel, en heeft nog niet het rechte genot van het vele of weinige, dat God hem hier heeft verleend, ook niet het rechte genot van het werk, dat ons hier gegeven is om te doen. „Klimt op het gebergte, en brengt hout aan, en bouwt dit huis, en ik zal een welgevallen daaraan hebben, en verheerlijkt worden, zegt

de Heer". O hoort, hoe Hij, die gekomen is, niet om de wet en de profeten te ontbinden, maar te vervullen, dit woord voor ons, die niet te bouwen hebben, zooals Israël, een tempel van hout en steen, vertolkt en verklaart, wanneer Hij zegt tot de Joden: „werkt niet om de spijs, die vergaat, maar werkt om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven," en wanneer Hij op hunne vraag: „wat zullen wij doen, opdat wij de werken Gods mogen werken?" dit woord ten antwoord geeft: „dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft." En de apostel Paulus, wanneer hij zegt: „hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het alles ter eere Gods," of ook: „zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke beiden Godes zijn," hij heeft daarmede ons geleerd, wat hijzelf had leeren verstaan, dat ook al ons werk hier op aarde, al onze arbeid en inspanning, elke zegen en elke zorg, ja dat het alles moet doelen op de verheerlijking Gods, alles gewijd en geheiligd aan zijnen zaligen dienst. „Wie is dan de getrouwe en voorzichtig huisbezorger, dien de Heer over zijne dienstboden zetten zal, om hun te rechter tijd het bescheiden deel spijs te geven?" Zalig, zegt Jezus, „zalig is de dienstknecht, welken zijn heer, als hij komt, zal vinden alzoo doende. Waarlijk ik zeg ulieden, dat hij hem zetten zal over al zijne goederen." Reeds op aarde vangt dit aan. Dat wij ons zelve dan beschouwen, in hetgeen de Heer ons heeft toevertrouwd en in het werk dat Hij ons gaf, als huishouders Gods! Hoe getrouwer de huishouder is, des te meer wordt hem toevertrouwd, des te grooter wordt de geschonken zegen, en ten laatste zet de getrouwe Heer hem over al zijne goederen. O, wat anders en beters hebben wij dan van

dien Heer te vragen, dan dat Hij ons getrouw en bereid make tot ons werk, en dat wij ook hierin en hierdoor Hem verheerlijken mogen, die ons tot den duren prijs van zijn bloed heeft gekocht? Zie, dat is de dienende liefde der gezegende christenen, door den Geest des Heeren gekweekt in de oefenschool des geloofs. Daarin ligt ons heil, ja de vervulling der belofte, reeds in ouden tijd door een getrouwen Heer gesproken tot den vader der geloovigen: Ik zal u zegenen, en wees een zegen!

AMEN.

III.

DANKBAARHEID.

IN HET DANK-UUR NA DE „GROOTE VISSCHERIJ”.

JESAIA. I : 2, 3.

Psalm 24 : 2, 3.
Lez. Jerem. VII : 1-41.

Psalm 107 : 12, 16, 22.
Gez. 168 : 1, 3.
Psalm 103 : 4.

Wie wijs is, merk' die dingen,
En geef' verstandig acht
Op 's Heeren handelingen
Zoo vol van gunst als macht !

Aldus eindigden wij onzen lofzang, en het was de toepasselijke slotsom van hetgeen wij ter eere Gods getuigd en gezongen hebben in die beide andere verzen van dezen 107den psalm.

Hoe toepasselijk is deze psalm bij een gelegenheid als deze, waar wij zijn te samen gekomen om den Heer te danken ook voor stoffelijken zegen, dien Hij genadig verleenende wilde op het voor de stad onzer inwoning zoo uitermate belangrijk bedrijf. Moeielijk zouden wij in geheel onzen psalm- of gezangbundel iets vinden kunnen, voor een dankstond als deze zoo eigenaardig gepast als juist deze verzen van dezen psalm. Het is alsof het er voor gemaakt is, ja het mag mede gelden als bewijs, dat onze H. Schrift, niet alhoewel, maar juist omdat zij is niet eens menschen woord, maar Gods Woord, in waarheid toch ook wêer zoo echt-menschelijk is, dat zij inderdaad het rechte woord, de rechte uitdrukking heeft voor alle menschelijke toestanden en aangelegenheden.

Wie wijs is, merk die dingen . . . Ja, maar, gelijk dan ook gevraagd wordt in den onberijmden psalm: „wie is wijs? Die neme deze dingen waar; en dat zij verstandiglijk letten op de goedertierenheden des Heeren”. O ziet, M. Vr., wij zijn hier samengekomen tot den jaarlijkschen dankstond na den gelukkigen afloop der groote visscherij; om dankbaarheid te *betoonen*, om tot dankbaarheid *op te wekken*, en gij wacht van mij dan ook niets anders dan eene prediking, welke „dankbaarheid” tot onderwerp heeft. Welnu, ik erken: uwe verwachting is billijk, ja wel vreemd zou het zijn, zoo men bij eene gelegenheid als deze over iets anders ging spreken. Maar juist daarom, M. Vr., vind ik het zoo ontzachlijk moeilijk, dewijl ik geen kans zie om met eenige getrouwheid, met eenige waarheid, met eenigen wezenlijken ernst over de dankbaarheid te spreken, zonder af te wijken, ten minste schijnbaar af te wijken van dit onderwerp; zonder namelijk evenveel, misschien tweemaal zooveel te spreken over twee andere „stukken”, zooals de catechismus ze noemt: „ten eerste, hoe groot mijne zonde en ellende zij; ten andere, hoe ik van al mijne zonde en ellende verlost worde”.

Dit mag niemand bevreemden. Want een dankstond voor genoten zegeningen, ook *déze* derhalve, o, ik vind het uitnemend, en jammer zou ik het vinden, indien bij zooveel wat reeds vervallen en afgeschapt is te eeniger tijd ook nog gevoegd werd dit gansch eigenaardig, oud-vadelijk gebruik. Maar het zij dan ook meer dan gebruik, en niemand mag zich tevreden stellen met deze gewoonte op zichzelf. Want dankbaarheid bij gebruik, dankbaarheid per gewoonte, dankbaarheid bestaande in het voldoen aan eenigen uiterlijken vorm — o, wij weten allen, hoe de

Heere God daarover denkt, Hij die tot Saul sprak: „zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, en opmerken dan het vette der rammen”, en tot het volk Israël in zijne slechtste dagen: „Ik haat, ik versmaad uwe seesten, en ik mag uwe verbodsdagen niet rieken. Want ofschoon gij mij brandoffers offert, mitsgaders uwe spijsoffers, ik heb er toch geen welgevallen aan; en het dankoffer van uwe vette beesten mag ik niet aanzien”.

Zoo wil ik dan bij deze gelegenheid o ja van de dankbaarheid spreken, u en mijzelfen tot dankbaarheid opwekken, maar niet zonder tevens ook te onderzoeken, hoe het met onze dankbaarheid staat. Ik heb eens gelezen van een Israëliet, die naar Rome gereisd zijnde, en aldaar gezien hebbende de goddeloosheid en zedeloosheid dergenen, die zich christenen noemden, juist om deze reden zich tot het christendom bekeerde. Want, zòo redeneerde hij, een godsdienst die, in weerwil van de slechtheid zijner belijders, zoovele eeuwen niet alleen bestaan blijft, maar nog altoos zich blijft uitbreiden, zulk een godsdienst moet wel uit God zijn, daar hij anders niet lang zou kunnen bestaan.

Indien deze redeneering juist ware, dan zouden wij haar op deze gelegenheid aldus kunnen toepassen: de uitnemendheid van deze jaarlijks wederkeerende dankstonden blijkt hieruit het meest, dat ze nog bestaan, in weerwil van de snoode ondankbaarheid van ons menschen, d. i. van degenen, voor wie ze zijn aangelegd.

Wij willen evenwel aan zulke redeneeringen niet al te veel hechten, en liever hopen en bidden, dat de uitnemendheid moge blijken uit de van God gegeven vrucht, een vrucht voor de zielen door de verkondiging van het Evangelie, bevrucht en geheiligd door den H. Geest. Maar

aangezien wij, menschen, slechts kunnen zaaien en planten en nat maken, en toch ook dit nog maar in afhankelijkheid van Hem, die alleen den wasdom kan geven — welaan, plaatsen wij ons voor Zijn heilig aangezicht, en verheffen wij onze harten in Christus naam tot den Hoorder der gebeden. (GEBED).

JESAIA 1: 2, 3.

Hoort gij, hemelen! en neem ter oore, gij aarde! want de Heer spreekt: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd, maar zij hebben tegen mij overtreden.

Een os kent zijnen bezitter, en een ezel de krib zijns heeren: maar Israël heeft geene kennis, mijn volk verstaat niet.

De profetiën van Jesaia, den zoon van Amoz, niet te verwarren met Amos den profeet, loopten over een tijdvak van minstens een halve eeuw, immers, naar het eigen getuigenis van het allereerste vers, over het tijdvak, dat verdeeld is onder de regeering der verschillende aldaar genoemde koningen van Juda: Uzzia, Jotham, Achaz en Hiskia. Van het geslacht, de afkomst, den persoon, en het uiterlijk leven van dezen vorst onder de profeten weten wij niets anders dan hetgeen min-betrouwbare joodsche overleveringen dienaangaande vermelden. Het doet ook weinig ter zake, althans de hooge waarde zijner profetische reden is er niets minder om. Want wat deze profeet met andere zonen van Adam al of niet gemeen gehad hebbe, het gansch eigenaardige van zijn

ware leven; de verborgen mensch des harten, ligt ons in het achtergelaten afdruksel van zijn spreken en werken, in dit van den H. Geest doorademd profetisch geschrift, klaar en helder voor oogen.

Aan twee trekken voornamelijk kunt gij doorgaans den waren profeet, den echten Godsman, herkennen; vooreerst hieraan, dat zij met onomkoopbaren ernst en zonder versooning Israëls en zoo dan ook onze zonde openbaar maken, al ligt zij ook nog zoo diep en kunstig verborgen; en dan hieraan, dat zij aan het verootmoedigd en verslagen hart Gods genade verkondigen.

Welnu, ook in deze twee is Jesaia een man Gods bij uitnemendheid. Wat is meer aandoenlijk, hartverbrekend, verootmoedigend en beschamend, dan de wijze waarop hij terstond bij den ingang der Godspraak hemel en aarde tot getuigen roept, en in de verzen van onzen tekst den Heer zelf laat spreken, betuigende tegen zijn volk, en klagende over de ondankbaarheid en ongevoeligheid van dat volk? O zeker, het is een scherpe roede, welke hij opheft met deze roede des woords; ja scherp is de geesel, waarmede hij Israëls ondank kastijdt. Doch het is geen bitterheid, maar liefde, welke hare armen uitstrekt tot een wederstrevig volk, óf het zich nog bekeeren mocht tot Hem, wien het den rug toekeerde. Wie bespeurt hier niet de smart eener heilige liefde ook in het midden des toorns, wanneer Hij, aan wien Israël oneindigen dank verschuldigd, ja in één woord alles verplicht was, klaagt en de roede zwaait over de trouwbreuk der kinderen, die Hem al zijne weldaden als terugwierpen in het aangezicht? „Hoort, gij hemelen! en neemt ter ooren, gij aarde! want de Heer spreekt: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd, maar zij hebben tegen mij overtreden. Een

os kent zijn bezitter, en een ezel de kribbe zijn heeren; maar Israël heeft geen kennis, mijn volk verstaat niet”.

Keeren wij met dit woord tot onszelf in, en toetsen wij ons er aan, en betuige het ons van Godswege van de dankbaarheid jegens God. Wij behoeven die woorden slechts te ontleden, om te bemerken, hoe toepasselijk ze zijn in deze dankure. Immers zeggen ze ons álles wat bij eene gelegenheid als deze gezegd worden kan en moet. Ze zeggen ons namelijk aangaande de dankbaarheid, waarom God die mag eischen; waarom de mensch die betoonen moet; en hoe die betoond wordt en alleenlijk worden kan. Met andere woorden, ze geven ons aanleiding om de dankbaarheid jegens God achtereenvolgens ons voor te stellen als een recht Gods, als een eisch van het mensch-zijn, en als een vrucht der verlossing.

I. „Hoort, gij hemelen! en neem ter ooren, gij aarde! want de Heer spreekt” — aldus wordt de Godspraak ingeleid. Alle deelen der schepping, de hemelen en de aarde, worden uitgenoodigd en vermaand om eerbiedig te luisteren naar hetgeen de Heer te zeggen heeft; ja, alles moet zwijgen zoolang Hij aan het woord is, die de Schepper en Gebieder is van hemel en aarde. Maar niet enkel als deelen der schepping worden hemel en aarde hier aangeropen om het oor te leenen aan de woorden des Heeren; neen, maar ook als getuigen tusschen God en Israël aangaande de waarneming of verwaarloozing van het op Sinai gesloten verbond. Want hemel en aarde waren te dezen opzichte meer dan werkeloze toeschouwers; menigmaal moest de hemel voor het bondbreukig volk zijnen regen inhouden, en de aarde haar vrucht. Daarom, zoo menigmaal de

Heer als het ware gerichtsdag houdt met zijn volk, worden hemel en aarde tot getuigen geroepen.

Zoo dan ook hier. „Hoort, gij hemelen! en neem ter ooren, gij aarde! want de Heer spreekt: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd.” Inderdaad, met meer dan vaderlijke goedheid en liefdezorg had God het volk van Israël „groot gemaakt”, d. i. opgekweekt en tot een volk gemaakt, en „verhoogd”, d. i. eene eerste plaats onder de overige volkeren der wereld doen innemen, daar Hij zich alleen aan Israël op bijzondere wijze geopenbaard had als de levende en eenig-waarachtige God, buiten wien er geen andere is. Wel had Hij dan een heilig recht op de dankbaarheid van dat volk, dat Hij zoo uitnemend bevoorrecht en gezegend, waaraan Hij niet alleen de zorg, maar de liefde en het hart van een Vader getoond had. Of was Hij het niet, die Abraham geroepen en afgezonderd had van de volken, om zich aan hem en zijn zaad bekend te maken in de heerlijkheid en majesteit van zijn goddelijk wezen? Was Hij het niet, die het nakroost van Jacob in Egypte tot een volk uitgebreid, dit volk uit het diensthuis uitgeleid, een heilig Verbond met hen gesloten, hen met manna gespijst, en door alle verschrikkingen heen met een sterken arm hen geleid had naar het land der belofte? Was Hij het niet, die Samuel en al de groote middelaars des volks verwekt had, om uit het verderf der zonde tot een leven der heiligheid op te voeren, en die ook nu nog niet afliet, hen door zijne profeten te vermanen en te waarschuwen, of zij zich nog bekeeren zouden tot Hem, die nog hun Redder wilde zijn? Voorwaar, wel mocht God het zeggen: „Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd” — kinderen, wier afval van Hem derhalve nog méér, nog erger was dan een opstand van een

volk tegen een wettigen vorst . . . het was een opstand van kinderen, die trouwens den kindernaam daarmede verbeurd hadden, tegen een God, die meer dan een Vader voor hen geweest zijnde, recht en aanspraak had op aller dank, maar wien men al zijne weldaden met den snoodsten ondank vergold.

En nu, M. H.H., hiermede inkeerende tot ons zelve, en dit woord des Heeren van toepassing makende op de gelegenheid dezer ure, welnu, heeft diezelfde God, die aangaande Israël getuigen mocht: „Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd,” minder recht en aanspraak op ónzen dank? O waarlijk, zoo wij ook maar alleenlijk wilden letten op den stoffelijken zegen, die, ik weet het, niet de hoogste, niet de voornaamste is, maar die toch ook moet gewaardeerd worden als een verbeurde zegen van God, hoeveel reden is er ook dan reeds, om de goedheid te roemen van Hem, „wiens de aarde is, mitsgaders hare volheid, wiens ook de zee is, want Hij heeft ze gemaakt.” Of is het niet waar, dat er maar ééne stem is over de meer dan middelmatige uitkomst van het visschers-bedrijf dezes jaars, en dat velerlei gunstige omstandigheden hebben saamgewerkt om, hetgeen de diepten der zee bijna zonder uitzondering in voldoende mate hebben opgeleverd, te verheffen tot een waarde, waarover de belanghebbenden, in weerwil zelfs der aanmerkelijk verhoogde loonen, tevreden konden zijn? En dan, laat ons niet vergeten, dat alle bedrijven en neringen hiervan hun voordeel geplukt, en dat die gelukkige uitkomsten van den voornaamsten tak van nijverheid te dezer plaatse ook aan den burger en handwerksman middelijkerwijze in ruime mate geschonken hebben hetgeen tot levensonderhoud noodig is. O, er wordt overal en ook onder ons

veel geklaagd over dure en slechte tijden, en over de moeilijkheid voor vele standen om fatsoenlijk door de wereld te komen. En dit wil ik dan ook niet ontkennen, dat er tegenwoordig betrekkingen zijn in de maatschappij, die men waarlijk om des voordeels wil niet behoeft te begeeren, gelijk b. v. over het algemeen zij die van het altaar moeten leven — ik mag dit zeggen, B.B., omdat ik niet voor mijzelf pleit — daarvan getuigenis zouden kunnen geven. Maar dit is toch ook zeker, dat juist zij, die vaak het hardst klagen, niet altoos het meest te beklagen zijn, en dat ge, met name ook in de stad onzer inwoning, maar een weinig behoeft te letten op de hand over hand toenemende weelde, den vaak belachlijken opschik, maar vooral de onhandelbaarheid en ook brooddronkenheid van sommige klassen der maatschappij, om tot de overtuiging te komen: de menschen hebben het tegenwoordig, ik zal niet zeggen te goed, maar toch zoo kwaad niet, en wat de uiterlijke welvaart betreft, die schijnt voorwaar niet minder, maar met den dag nog meerder te worden.

En bij al die uiterlijke en stoffelijke zegeningen mogen wij toch ook nog dit vermelden, dat er van al de schepen onzer vloot tot dusver nog geen één wordt gemist, en dat al de honderden, die ze bemanden, wellicht met een enkele uitzondering, immer wêer werden teruggevoerd in behouden haven. Hoe kon dat vaak andere jaren zijn, ja welke droeve en zwarte schaduwen konden de verslindende wateren der zee dan menigmaal uitspreiden over het levensgeluk en de vrolijkheid van zoo menig huis en hart. En nú allen nog door God gespaard in het heden der genade, en hoe menigeen ook gered uit zichtbare en onzichtbare gevaren des dodds! En dát terwijl toch het getal der schepen met tientallen is vermeerderd, en dientenge-

volge ook honderdtallen menschenlevens meer dan vroeger waren overgegeven aan alle gevaren der zee. En ook op het land dezelfde sparende goedheid Gods. Terwijl een vorig jaar degenen, die behouden t' huis kwamen van de gevaren ter zee, bedreigd en niet zelden weggesleept werden door de afzichtelijke ziekte, die ook onder ons tal van slachtoffers maakte; ja terwijl ook nu reeds weêr vernomen is van de gevreesde ziekte in onze nabijheid, die er menigmaal ook hier zoovelen ten grave sleepte, bleven we ten onzent tot hiertoe nog van dit alles verschoond, en al gaat de dood elken dag zijn gang, toch bleven we door Gods genade voor buitengewone rampen bewaard. Voorwaar, dit alles is geen geringe zaak. De Heer onze God heeft recht op aller dank. Want niet alleen de visschers- en handelsvloot, ook de landman heeft stof van dank. De oogst is gezegend, het vee is gespaard — ja, ook de landman, terugziende op vroeger jaren, en ziende ook op zijne medegenooten in naburige landen en streken, heeft reden om te zeggen: „de Heer heeft het welgemaakt boven bidden en denken, Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden”.

Bij al die uiterlijke zegeningen evenwel, waarvan ik slechts de breede omtrekken teekende, heeft de Barmhartige het niet gelaten. Hij heeft het ook nimmer laten ontbreken aan het Evangelie zijner genade in Christus den Heer, aan dat alles in 't kort, waardoor Hij hooger zegen bereiden wil dan een land, overvloeiende van melk en honig. Hij heeft niet afgelaten, door zijn goddelijk woord en werk op te voeden en te vormen voor het hemelsch Kanaän, het ware land der belofte, al degenen, die in de gehoorzaamheid des geloofs met lijdzaamheid

leeren loopen de loopbaan, die hun voorgesteld is, ziende op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs.

Waarlijk, ook tot ons mag het gezegd zijn: „hoort, gij hemelen! en neemt ter ooren, gij aarde! want de Heer spreekt: „Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar” ach, er volgt nog een maar! Dit neemt evenwel niet weg, dat God recht heeft op onzen dank — komt, dat wij dien ook uitspreken in ons eerbiedig gezang!

II. „Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd”. Zoo getuigt de Heer, ten aanhoore van hemel en aarde, aangaande Israël; en dit toepassende op onszelf, heeft het ons getoond het recht Gods op onzen dank.

Die dankbaarheid evenwel is niet alleen een recht Gods. Zij is ook, gelijk zij ons hier verder wordt voorgesteld, een eisch van het mensch-zijn. „Een os kent zijn bezitter, en een ezel de kribbe zijns heeren; maar Israël heeft geen kennis, mijn volk verstaat niet”.

Niets is treffender, niets vernederender, niets beschamender voor den mensch, dan deze ware en treffend-juiste voorstelling. O zie, Salomo heeft den mensch ter leering eens naar de mieren verwezen, zeggende: „ga tot de mieren, gij luiaard, zie hare wegen, en word wijs”. Maar hier is een beschamender woord, terwijl de Heer, sprekende door den mond des profeten, zijn volk Israël en ook ons ter leering verwijst naar een diersoort, dat nog niet eens in vergelijking mag komen bij de werkzame, nijvere, kunstige mier. Want het is niet zonder opzet, dat juist de os en de ezel genoemd worden, om Israël te beschamen. Niet hetgeen in de dieren-wereld betrekkelijk nog het meest verstandig, lijdzaam en volgzaam is, maar juist het domste, gevoellooste en stugste soort wordt

genoemd. De os en de ezel kennen den meester, uit wiens kribbe zij eten, in wiens stal zij verzorgd worden, en ze geven hem blijken, niet alleen van kennis, maar van afhankelijkheid en gehoorzaamheid. Maar Israël, maar de mensch, die, ondankbaar wezen als hij is, zijn God vergeet en verlaat, ach! hij toont zich redelloozer en ongevoeliger dan het domste en ongevoeligste onder het redeloos vee, die hun heer en meester nog eenige dankbaarheid en afhankelijkheid toonen voor hetgeen ze van hem ontvangen tot onderhouding des levens. En dat terwijl die heer en meester hen vaak met hardvochtigheid kan behandelen, en in ieder geval hen slechts verzorgt om zijn eigen voordeel en belang. Maar wat God geeft aan den mensch, en de dienst, dien Hij van ons vraagt, Hij geeft en vraagt het uit louter liefde, daar Hij immers ons niet van noode heeft, en van menschenhanden niet gediend wordt als iets behoevende, maar aan allen den adem en het leven en alle dingen geeft.

Inderdaad, M. H. H., zoo wij ons recht indenken in de betuigingen en tegenstellingen dezer profetische rede, dan moeten wij zeggen, dat het schandelijke, het verlagende, het onredelijke der menschelijke ondankbaarheid niet beschamender en aangrijpender kan ten toon gesteld worden. Men zegt: de dankbaarheid is een plicht. Maar ik zeg: neen, zij is een eisch van het mensch zijn, van het mensch-zijn natuurlijk in den echten zin van het woord; en als ik nu een bewijs zou moeten geven voor de heden ten dage door velen miskende waarheid, dat de natuur van den mensch door de zonde niet alleen verzwakt, niet alleen in voortreffelijkheid min of meer verminderd, maar werkelijk gansch en al bedorven, ontaard, ja tot onnatuur is geworden, welnu, ik zou u slechts behoeven

te wijzen, o niet eens op die diep onkundigen, die nauwelijks weten dat er een God bestaat; niet eens op die diep gezonkenen, op die verdierlijkten onder de menschen die ge in de hollen der ontucht en der dronkenschap aantreft; maar op den eersten den besten zoogenaamd verstandigen, beschaafden, ontwikkelden, naar de wet onberispelijken, maar die niet omziet naar zijn God, uit wiens hand toch ook hij leeft, ademt, onderhouden wordt, en alles bezit. Wat is natuurlijker, zou men zeggen, wat ligt méér in den aard der zaak, wat is meer in overeenstemming met den eisch van het mensch-zijn zelf, dan dat de mensch zich getrokken gevoele, zich vanzelf neige en keere tot dien God, aan wien hij het aanzijn, het leven en alle dingen verschuldigd is, gelijk de plant zich keert tot het licht, het kind tot de moederborst, ja gelijk het domme vee zich verbonden gevoelt aan den meester, die het verzorgt? Maar wat is dan ook onredelijker, ja tegennatuurlijker, dan de afkeerigheid, ongehoorzaamheid en ondankbaarheid, waarmede, blijkens de ervaring, ieder mensch van nature zich afkeert van God, den Verzorger, den Onderhouder, ja den Oorsprong des levens; zich afkeert en zich losmaakt van dien God, om zijn eigen weg te wandelen met een gewaande vrijheid en onafhankelijkheid, met een inbeelding van verstand en wijsheid, die inderdaad verlagender en onredelijker zijn dan de gebondenheid en domheid van het redeloos vee?

Ach, men spreekt tegenwoordig veel en hoort gaarne spreken over den adel en de voortreffelijkheid der menschelijke natuur; over menschenwaarde en menschenhoogheid, en veel wat meer in staat is, den mensch te plaatsen op een voetstuk waar hij met een zeker zelfbehagen en ingenomenheid zichzelf kan bezien. Welnu, wil men

spreken van 's menschen oorspronkelijke natuur, van zijn oorspronkelijken aanleg en bestemming, wij willen mede-juichen in dat koor, en wij willen nimmer vergeten, dat de mensch is van Gods geslacht, gelijk de Apostel verkondigt, ja wij kunnen slechts grimlachen over de afdwalingen onzer eeuw, groot genoeg om sommigen, die zich wijsgeeren achten, in allen ernst te doen beweeran, dat wij zijn van het geslacht van het bekende diersoort, waarop gij en ik toch niet al te veel betrekking gevoelen. Doch spreekt men van des menschen *tegenwoordige* natuur, van de menschelijke natuur, zooals die is, zooals die geworden is door de zonde — o, ik zou zulken wijsgeeren zeggen, met eenige verandering van Salomo's woord: „O, gij mensch! die geen levenden God erkent, aan wien gij het leven en den adem en alle dingen te danken hebt, ga naar den os en den ezel, let op hunne werken, en word wijs!” Waarlijk, M. Vr., als wij hierop letten, dan kunnen wij niet erg genoeg denken over de ontarding, over de diepe gezonkenheid en vervallenheid der menschelijke natuur in haar tegenwoordigen staat; ja dan moeten wij tot de erkentenis komen, dat dit de diepste vernedering en de grootste schande is van ons geslacht, dat de zonde ons in waarheid los maakt van God, ja ons in zóóverre heeft doen zinken beneden het redeloos vee, dat zij ons ongevoelig maakt voor de goedheid en liederzorg van Hem, die onze Verzorger, die van onzen eersten ademtucht af onze Weldoener is. O, het heeft een diepen zin, wat Samuel zegt tot Saul: „wederspannigheid is eene zonde der tooverij, en wederstreven afgoderij is en beeldendienst”, en wat de Apostel Paulus schrijft aan de Romeinen ter verklaring van het heidendom, dat namelijk de menschen „God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt en

gedankt". Inderdaad, dit is de grond, de wortel, de verklaring van alle heidendom: ondankbaarheid jegens God. Ja, dit is het heidendom, ook alle heidendom in onze christenwereld, hoe men het dan ook moge opsieren of bedekken met een vernis, dat de breuke niet heelt. O, gij allen, die, hoewel God kennende, d. i. hoewel wetende en erkennende dat Hij er is, Hem als zoodanig niet verheerlijkt en dankt, wat is uwe voortreffelijkheid boven de heidenen, die immers óók Gods goede gaven genieten, maar zonder Hem te erkennen en zich aan Hem gebonden te voelen, daar toch van Hem, den Vader der lichten, bij Wien geen verandering is noch schaduw van omkeering, alle goede gave en volmaakte gift is afkomende? Waarlijk, wel hebben wij ons te verootmoedigen en wel ten diepste te schamen over zoo oneindig veel ondank als waarmede God wordt beloond!

III. Of is het zoo niet — laat mij dit ten slotte nog vragen — is het zoo niet, dat hetgeen in onzen tekst van Israël gezegd wordt, ter beschaming ook onder ons moet gezegd worden: „maar zij hebben tegen mij overtreden; maar Israël heeft geen kennis”, namelijk van mij, daar het mij versmaadt en vergeet — „mijn volk verstaat niet”, namelijk wat het aan mij verplicht en verschuldigd is, en waardoor alleenlijk het behouden worden en gelukkig wezen kan. Het redeloos vee, gelijk wij zagen, voelt zich heengetrokken tot zijn heer en tot de plaats, waar het door hem gevoed wordt; maar het met den heerlijken naam Israël versierde volk wendt zich ongevoelig af van zijn Heer en heeft zich door ondankbaarheid tegen Hem verhard.

Wij behoeven met geen voorbeelden te bewijzen, dat

God recht heeft tot deze klacht. Ieder, die de geschiedenis van Israël kent, weet genoegzaam dat het zoo is. Maar ieder, die dan ook heeft leeren letten op hetgeen er omgaat in onze tegenwoordige christenwereld, ook op hetgeen er omgaat in onze gemeente, die weet evenzeer, dat er voorwaar niet minder reden is om ook nu met beschaamdheid en droefenis diezelfde klacht te herhalen.

Wij hebben de dankbaarheid genoemd een vrucht der verlossing, omdat beiden Schrift en ervaring het luide getuigen, dat deze vrucht niet groeit aan den natuurlijken stam. Ja, wat van Israël getuigd wordt, gelijk het geschiedt in onzen tekst, dat geldt van ieder mensch van nature, van elken onbekeerden zondaar, hij zij dan voor het uiterlijke meër of minder onberispelijk, hij moge het pad der zonde meer openlijk of meer bedektelijk betreden. Want de zegeningen en weldaden, waarmede God ons bezoekt, leeren wij dan eerst recht waardeeren, wanneer wij ze hebben leeren beschouwen in het licht zijner genade, waarmede Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde, wanneer wij derhalve eerst hebben leeren inzien, dat elke, ook de minste gave door ons verbeurd is, en wij verootmoedigd hebben leeren belijden, dat juist ook onze ondankbaarheid tegenover de overstelpende goedheid Gods een beschamende pleitrede is voor de noodzakelijkheid en onmisbaarheid onzer verlossing, verzoening, bekeering, in één woord: onzer hereeniging met dien God, en onzer terugbrenging tot Hem, van Wien wij afgevalen zijn.

O, men spreekt veel over dankbaarheid, en iedereen wil nog wel eens zeggen: „dankbaarheid, o ja, dat is onze plicht, maar wij allen komen daarin veel te kort” En daarmede meent men dan te hebben afgedaan, en met

deze oppervlakkige belijdenis, en misschien met nòg iets wat even weinig het hart raakt, zich van zijn plicht gekweten te hebben. Maar ach! dit is juist een zoo ontroerend bewijs van de hardheid en ongevoeligheid van den zondaar, dat hij dit alles zeggen, toestemmen, belijden kan, zonder er verootmoedigd en beschaamd bij te worden, en wêer van voren af kan beginnen met dezelfde afkeerigheid en ondankbaarheid jegens God. Iemand heeft ons, menschen, genoemd: „koude, ongevoelige, liefdelooze, ondankbare lastdragers van de goddelijke weldaden”; en waarlijk, deze titels zijn niet te hard. Of hoe worden de rijke en milde weldaden, waarmede God ook onze plaats wederom dit jaar heeft gezegend, over het algemeen gewaardeerd en vergolden? Ach! wij zien en hooren daar allen meer van, dan ons lief is. Want dit is van algemeene bekendheid, dat de godsdienstzin en de zedelijkheid voorwaar geen gelijken tred houden met de uiterlijk toenemende welvaart, maar veelmeer, wij zouden haast zeggen, in gelijke mate zinken als de welvaart klimmende is. O, ik spreek niet enkel van èèn stand onzer bevolking', niet van hooger of lager, niet van dezen of genen, maar van het algemeen, van allen wie het gelden mag. En dan zult gij moeten toestemmen, dat er reden is om te vreezen, dat de welvaart zelve ons ten vloek zal worden, indien het alzoo voortgaat op dezen weg, waar men de weldadigheid Gods alzoo tot zonde misbruikt, en men zijne overvloedige zegeningen alzoo verroekeloost en verkwist. Of is het geen waarheid, dat de eerbied en het ontzag voor God en zijn Woord al meer en meer verdwijnen in alle klassen der maatschappij; dat de heiliging van den zondag bij velen eene schier onbekende zaak is; dat het ongelooft en de lichtzinnigheid verwoestingen aanrich-

ten, waarover de satan zich mag verheugen; dat het ontzag voor overheid, ouders, en alle van God gestelde macht, schaarsch meer gevonden wordt; dat er onder grooten en kleinen, onder rijken en minder rijken, een geest van weelderigheid, van genotzucht, van hoogmoed en zelfzucht zich ontwikkelt, die verontrustend genoeg is; dat vooral de drankduivel goede dagen heeft, en er zelfs jongelingen, nog nauwelijks de kinderschoenen ontwassen, medesleept en verleidt om zich mannen te achten, wanneer ze rondloopen met verglaasde oogen en verpeste harten; ja, dat wij nu reeds kunnen opzien tegen het kinderfeest hetwelk wij te gemoet gaan (¹), om den wille der dierlijke losbandigheid, waartoe het door volwassenen wordt misbruikt?

Ach! het lust ons niet, met deze vragen verder te gaan. Maar dit staat boven alle dingen vast, dat er van waarachtige dankbaarheid zelfs geen sprake wezen kan, zoolang men de hoogste weldaad Gods, de verlossing uit de zonde, de verlossing uit hare slavernij en van al haar jammer en vloek, niet recht heeft leeren waardeeren door het geloof in dien Christus, in wien de Vader ons het beste en liefste gaf wat Hij had. En daarom zeg ik: o, mijne medezondaren! wie de Heere God dag aan dag heeft gezegend met zoovele goede gaven als Hij heeft, zoodat Hij ook van u, zoowel als van het wederstrevig Israël, getuigen mag: „Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd”, welnu, denkt er over na, wát dat zegt, wát gij verdiend hebt, en hoe en waarmede gij Gods weldadigheid beantwoordt en vergeldt. Laat dit u tot beschaming, tot verootmoediging worden, ja laat uwe ondankbaarheid u

¹) Het was 30 Nov.

zeggen, dat gij de bekeering, de verlossing, en dus ook Christus van noode hebt, zonder en buiten wien wij niets kunnen doen, en dus ook niet de rechte vrucht der dankbaarheid kunnen dragen. O, indien het zòò is, dan beginnen wij te merken, dat God ook in elken aardschen zegen een hooger en zegen verborgen heeft, waarvan de vrucht dan ook terugkeert tot Hem, die alles gaf. Dan wordt de zegen niet slechts met dankbaarheid ontvangen, maar ook ter eere Gods gebruikt en besteed. Maar, is het niet zoo, mijne christenen! voorzoover gij iets van dankbaarheid hebt leeren kennen als een vrucht der verlossing? dan zullen wij altoos nog met schaamte moeten belijden, dat ook de beste vrucht onzer dankbaarheid altoos nog onrijp, onvolkomen en met zonde bevekt is, en de verzoening behoeft. Evenwel zulke dankoffers, hoe gebrekkig dan ook, Gode gewijd door „een heilig priesterschap”, dat Hij gesteld heeft „om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus”, wil Hij dan ook in genade aannemen, dewijl ze de vrucht zijn eener liefde, welke niet alleen het zoenoffer, maar ook het dankoffer is. Maar daarom zeggen wij ook — het mag ons laatste woord zijn — wilt gij een weinig dankbaarheid hebben, welnu, zoek ook deze vrucht alleen aan den boom des levens, het kruis van den Heer, opdat gij wandelen moogt in de liefde, gelijkerwijs ook Christus òns heeft liefgehad, en zichzelf voor ons heeft overgegeven, tot eene offerande en een slachtoffer Gode tot een welriekenden reuk.

AMEN.

IV.

ZIELEN VANGEN.

BEVESTIGINGSREDE.

SPREUKEN XI : 30b.

Psalm 105 : 2, 5.
Lez. 2 Cor. IV : 1-7.

Psalm 100 : 1, 3, 4.
Gez. 36 : 2, 5.
Psalm 135 : 1.
Psalm 72 : 11.

Want goedertieren is de Heer!
Zijn goedheid eindigt nimmermeer.
Zijn trouw en waarheid houdt haar kracht
Tot in het laatste nageslacht.

Zoo hebben we gezongen met het einde van dezen lof-psalm. Wij verheugen ons, nietwaar? dat wij eindelijk zoo eens mochten zingen, dat wij het namelijk doen mogen bij eene gelegenheid als deze, waarin het mij gegeven is, den medebroeder tot u in te leiden, wien wij thans in het openbaar welkom heeten in ons midden. Ik zeide: „eindelijk,” en dit is u, M. H. H., zeker wel niet ontgaan. Want het heeft lang geduurd, nietwaar? gemeente! eer het zóóver was gekomen, dat wij ons ten laatste verblijden mochten in het welslagen van het beroepingswerk, en dat na twaalf vergeefsche pogingen eindelijk het uitzicht bestond, dat de lediggevallen plaats van den waardigen man, aan wien velen, evenals ik, nog met weemoed en liefde denken, eerlang zou vervuld worden. Over drie maanden wordt dat nu al drie jaren; al drie jaren dat de waardige Wernink zoo onverwacht en onder zoo bijzonder treffende omstandigheden uit ons midden werd weggenomen; en nu al bijna twee jaren zijn er verlopen tusschen de eerste pogingen om die ledige plaats te doen vervuld wor-

den, en het tegenwoordig oogenblik. Daarom te meer mogen wij elkander heden met een lofpsalm begroeten in het huis des gebeds. Want een vacature van bijna drie jaren is het tegenovergestelde van wenschelijk voor een gemeente, ja daarin is het een en ander wat niet bijzonder opwekkend, niet in de hoogste mate stichtelijk, voor een gezonde ontwikkeling van het geestelijk leven eener gemeente niet altoos even bevorderlijk is. Toch kan het ook zijn nut hebben, en wie geleerd heeft op te merken, wat immers beter is dan offerande, die kan daaruit nog wel het een en ander leeren; in het algemeen — om nu niet in plaatselijke bijzonderheden te treden — in het algemeen, met het oog op den toestand en op de toekomst onzer vaderlandsche kerk, hoe noodzakelijk het is, dat de gemeente toone dat het haar ernst is met de bede dat de Heer des oogstes arbeiders in zijnen wijngaard uitstoote; en hieruit mag ik tevens de vrijmoedigheid putten, om met verdubbelden nadruk en ernst u toe te roepen: waardeer, o gemeente! meer dan immer het van God u geschonken voorrecht, dat Hij ook nu nog in uwe behoefte, in uw gebrek wil voorzien!

Zoo vervul ik dan ook gaarne de voor deze ure mij weggelegde taak, om aan de hier verzamelde gemeente voor te stellen en tot haar in te leiden u, mijn waarde medebroeder in de heilige bediening! die geen woorden noch brieven van aanbeveling verlangt of behoeft, daar het, naar ik vertrouwe, uwe begeerte is, evenals de mijne, om, naar het voorbeeld van den Apostel Paulus, tot elke gemeente, waar de Heer u riep of roept, vrijmoedig, zij het ook zonder roemzucht, te mogen zeggen: „gijlieden zijt onze brief, geschreven in onze harten, bekend en gelezen van alle menschen.”

Zoo heeft dan voor ons allen, Gel., deze ure haar eigenaardige beteekenis en haar bijzondere spraak. En waar ik mij geroepen zie, om de beteekenis en de spraak dezer ure, zoo hoogst gewichtig en ernstig in het leven beide van gemeente en leeraars, te vertolken en op de harten te binden, en waar gij, o gemeente! u gesteld ziet voor de verantwoordelijkheid van ieder woord en werk des Evangeliums, hetwelk ook deze voor u nieuwe leeraar in den naam des Heeren onder u zal spreken en doen; en waar het besef van den grooten ernst dezer dingen een weinig levendig in ons is — welnu, daar kan het dan ook niet anders, of het is ons vòòr alle dingen en meer dan immer behoefte om in Christus naam ons te plaatsen voor den troon der genade, en te vragen om datgene wat een ieder behoeft. (GEBED).

SPREUKEN XI: 30b.

Wie zielen vangt, is wijs.

Wie zielen vangt, is wijs. Zietdaar, M. HHL., een gulden spreuk van den wijzen koning, wel waardig en geschikt om te dienen als leidende gedachte voor een gelegenheid als deze. Immers, naar mijne meening, wordt er op juiste en treffende wijze door uitgedrukt de hoofzaak van hetgeen bij de bevestiging van elken leeraar, van wiens woord en werk eene gemeente iets goeds mag verwachten, beide aan gemeente en leeraar behoort te worden voor oogen gesteld. Er is namelijk in uitgedrukt

de groote zaak, waarop het wezenlijk aankomt, en die ons, bedienaren van het Evangelie van Jezus Christus en dien gekruisigd, daarom altoos en boven alles behoort voor oogen te staan bij al ons trachten en streven, bij geheel ons zijn in 't kort, in het midden der gemeente, waar de Heer ons met zijn werk heeft belast.

Wij zullen niet treden in een onderzoek naar hetgeen de Spreukendichter er rechtstreeks mede op het oog mag gehad hebben. Ook zonder dat is het duidelijk en kan iedereen begrijpen, in welken zin wij het overnemen. Moest ik de samenvattende toepassing ervan in christelijken zin u laten zien in een man, wien geen enkel Evangeliedienaar zich behoeft te schamen zich ten voorbeeld te stellen, ik zou u wijzen op den Apostel Paulus, namelijk op de praktijk van dit zijn woord, hetwelk eene zoo groote mate van wijsheid en liefde ademt: „allen ben ik alles geworden, opdat ik immers eenigen behouden zou”. Zietdaar de wijze theorie en praktijk van den apostel, wien toch ook niemand gebrek aan oprechtheid, noch aan beslistheid van overtuiging, evenmin als gebrek aan vastheid van beginselen zal te laste leggen, en zietdaar tevens het doel, dat hem immer voor oogen stond. Men mocht zeggen of doen wat men verkoos; men mocht hem toejuichen of bespotten, vóór of tegen hem zijn, hem voor wijs of uitzinnig houden, maar aan dien weg en aan dat doel hield hij onwrikbaar vast, daarvan week hij niet af, door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht, als getuchtigd en niet gedood.

Iets dergelijks nu vind ik aangeduid in het korte woord van onzen tekst met de zinrijke beeldspraak van het O. V. Wij willen het overbrengen en toepasselijk maken op deze gelegenheid, naar christelijken eisch. En wanneer ik dan

alzoo een weinig ga spreken over de wijsheid, die er toe behoort om zielen te vangen, dan is het niet omdat ik der meening zou zijn toegedaan, dat gij, mijn broeder in de heilige bediening! wien ik heb in te leiden tot de gemeente, deze dingen niet weet, wellicht beter weet dan ik ze zeggen kan, of dat gij er anders over zoudt denken dan ik het zal trachten uit te drukken; maar dan is het omdat ik het noodig en nuttig acht, dat wij dan wanneer het pas geeft ons zelven en der gemeente duidelijk rekenschap geven van den onbeschrijflijken ernst en het onmetelijk gewicht van ons trefelijk ambt, en zoo dan ook zooveel mogelijk helder doen uitkomen, wat althans ons biddend streven behoort te zijn in de van God ons gegeven taak.

Zoo laat mij dan de gedachten, die zich aan ons opdringen bij het woord van onzen tekst, een weinig nader ontwikkelen en aan u voorstellen, met het oog op het werk van den Evangeliedienaar, naar des Heeren bevel. „Wie zielen vangt, is wijs” — in deze korte, maar zinrijke spreuk vind ik namelijk hetgeen ons denken doet achtereenvolgens aan het heilig doel, de groote moeilijkheid, en de verkwikkende hoop der bediening des Evangeliums.

I. Wie zielen vangt, is wijs. Een soortgelijke beeldspraak als vervat is in deze woorden van den Spreuken-dichter, is ook aan het N. T. niet onbekend. Ik herinner u slechts aan de gelijkenis van het vischnet en aan het woord van den Heer tot Simon Petrus na de wonderbare vischvangst: „vrees niet, van nu aan zult gij menschen vangen.” Maar al werd deze wijze van voorstelling

ook in het geheel niet aangetroffen in de Nieuw-Testamentische Schrift, de zaak, die er in wordt uitgedrukt, zou niettemin zijn aangeduid in elke zinsnee, waarmede de Heer zelf of de Apostelen op eenigerlei wijze het oog hebben op het heilig doel des Evangeliums en de bediening er van. Het mag zóó of anders worden uitgedrukt, op deze of gene wijze worden voorgesteld; maar de hoofdzaak van hetgeen God met de verkondiging van het Evangelie wil en bedoelt, is altoos dit: zielen te vangen, namelijk ze te vangen voor het Godsrijk, d. i. — gij verstaat het — zielen te *redden*, ze te redden van het verderf, om ze te behouden voor den hemel.

Dat dit de hoofdzaak is, „de hoofdsom der dingen,” van welke wij, het Evangelie verkondigende, te spreken hebben, dit mag nimmer uit het oog verloren noch vergeten worden; en wie het doet of zou doen, die werpt inderdaad de kern, de pit van het Evangelie weg, en houdt niets anders over dan de ledige schaal. „De Zoon des menschen is gekomen, om te zoeken en zalig te maken wat verloren was.” „Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.” En bij de aankondiging der geboorte klinkt van Godswege het bevel door het woord van den engel: „en gij zult zijnen naam heeten Jezus, want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden.”

Derhalve zielen te vangen, in den nader omschreven zin; ze in den naam des Heeren Jezus te redden van het verderf, en te winnen voor den hemel, dat is het hoogste, in den grond der zaak het eenig doel van alle Evangelie-woord en werk.

Of wij, bedienaren van het Evangelie; of een iegelijk

christen, van wat ambt of bediening dan ook; maar een iegelijk, die wil optreden in deze wereld met het Evangelie des heils, dan niet spreken mogen en moeten van de dingen, die deze aarde betreffen, en geen rekening moeten houden met hetgeen daar ligt of schijnt te liggen binnen de grenzen van het tegenwoordige leven, met de bewegingen en verschijnselen op stoffelijk gebied, met de nooden der maatschappij, met de schreiende behoeften dezes tijds?

Er is een tijd geweest, M. HH. — hij is nog niet zoo heel lang, ja hij is nog niet *geheel* voorbij — dat men scheen, dit te meenen, dat althans, ik zeg niet: in de praktijk des levens; want deze komt slechte theoriën gelukkig meermalen verbeteren; maar dat althans de prediking des Evangeliums er enkel, ten minste bij voorkeur, op scheen aangelegd deels om de gemeente leerstellingen, zedeleer en bijbelsche uitlegkunde te onderwijzen, deels om de menschen een zekere minachting in te boezemen voor de dingen van hier beneden, opdat ze leeren zouden, de dingen van het hiernamaals des te hooger te schatten. Nu, het is mijn doel niet om daarvan kwaad te spreken. Maar daar was iets eenzijdigs in; en, daar toch de aarde en het aardse leven werkelijkheden zijn, die men onmogelijk uit den weg kan gaan; en dewijl toch de dingen van hier beneden en al de behoeften des tijds zich niet laten wegedeneeren, zoo is eene andere, maar nu vreeselijker eenzijdigheid het gevolg geweest. Het geslacht dezer eeuw, naar de eigenaardige ontwikkeling dezer tijden al meer en meer zich verliezende in eene eenzijdige richting naar het stoffelijke, heeft voor een goed deel, met meer of minder bewuste afkeerigheid, zich afgewend van het Evangelie, en in dezelfde mate waarin de oogen open

gingen voor de macht en het immer zich verwijdend gebied der stoffelijke dingen de oogen afgetrokken van de geestelijke en eeuwige belangen. Eerst heeft men leeren zeggen of denken: „spreek ons minder van den hemel, meer van de aarde.” Toen heeft een leekendichter uitdrukking gegeven aan de weemoedige taal of het weemoedig gevoel van ach! zoo menig hart, terwijl hij zeide en zong:

Gij, Prediker, daar in de lucht,
 Hebt gij dan geen woordjen voor mij?
 Uw rede als een galmend gerucht
 Rolt ledig mijn ziele voorbij.

Gij, Prediker, daar in de lucht,
 Hebt gij dan geen woord voor mijn hart?
 En weet ge dan niet, wat ik zucht?
 En voelt ge dan niets van mijn smart?

O ja, men heeft het gevoeld, en men heeft zich gehaast te gemoet te komen aan de eischen en behoeften van de kinderen dezes tijds. Een geestes-richting is geboren, die zich de moderne genoemd heeft, en zij heeft luide beloofd en verkondigd, dat zij de kinderen dezer eeuw verzoenen zou met het Evangelie, het Christendom verzoenen met hetgeen zij gaarne noemde de moderne wereld- en levensbeschouwing. Men heeft gedweept met den „hartstocht voor de werkelijkheid.” Men heeft als van de daken gepredikt: „het doel des levens ligt niet aan gindsche, maar aan deze zijde des grafs; de enkele mensch is niets, het geheel, de maatschappij is alles” — en men meende gevonden te hebben den steen der wijzen. Zij, die minder voortvarend en een weinig schroomvalliger wa-

ren, hebben zich vergenoegd met een vraagteeken te zetten achter elken grafheuvel, achter den hemel, nadat ze voorzichtigheidshalve eerst de hel hadden weggeschraapt; een vraagteeken achter alles wat boven het bereik der vijf zinnen ligt, nadat ze hadden uitgemaakt, dat nergens ruimte overblijft voor het wonder; en ze hebben zich ingebeeld dat het Christendom, in plaats van aan hunne kustbewerking een roemloozen dood te sterven, daaraan zijn behoud zou te danken, dat hun moderne Jezus een standbeeld zou verdiend hebben van de kinderen dezer eeuw.

O, het is wel mogelijk. Ja, ik wil verder gaan. Deze Jezus heeft niet maar een standbeeld, maar hij heeft een praalgraf verdiend. Want deze menschenzoon is voorwaar niet de Zoon des menschen, die gekomen is om onsterfelijke zielen voor den hemel te redden — het Evangelie is zoek geraakt, de Christus is verdwenen, en reeds vòòr achttien eeuwen zijn wij gewaarschuwd om den Levende niet bij de dooden te zoeken.

Voorwaar, wel is het waarheid: wie zielen vangt, is wijs. Dat men het heeft kunnen voorbijzien; dat men het heeft kunnen betwistbaar stellen; dat men het heeft kunnen loochenen, dat de Heer Jezus Christus gekomen is voor de zielen der menschen, voor elke ziel afzonderlijk; en dat het doel van het Evangelie voorwaar verder reikt dan de spanne tijds, die er ligt tusschen de wieg en het graf — ach! hoe heeft dit zich gewroken aan het verblind geslacht dezer eeuw, en hoe hebben zij, die het Evangelie alzoo gefatsoeneerd hebben naar het hart van de wereld, zich in hunne verwachtingen teleurgesteld en bedrogen gezien bij de bittere ervaring, dat de door henzelf gekweekte kinderen hun leermeesters in snellen wasdom gegroeid zijn boven het hoofd!

Zie, op dat punt zijn wij thans. En wat is dan nu de eisch? Is dan nu de kerk, is dan nu de maatschappij, zijn dan nu de zielen gered door een scherpe grenslijn te trekken tusschen degenen, die den hemel zoeken, en hen in wier harte plaats is voor alles wat er woelt en werkt in het hart dezer eeuw; door te plaatsen de kerk hier, en de maatschappij dáár, als twee legerkampen tegenover elkander, en door meerderheid van stemmen te laten beslissen, wie het winnen zal, wie de heer en meester, wie de slaaf en dienaar wezen zal; of ook door allerlei voorstellen van bemiddeling, namelijk door te vragen dat men aan beide zijden iets late vallen van zijn eischen, het Evangelie een weinig en de 19de eeuw een weinig, om alsdan te beproeven, of men in vrede naast en nevens elkander leven kan? O, er zijn er, die dit alles willen of beproeven of doen. Maar zij zullen tot den einde toe ondervinden, dat zoowel het een als het ander niet alleen onmogelijk, maar altoos wêér de dood is èn voor het christendom èn voor de kerk, zoowel als, of laat mij liever zeggen: juist daarom ook voor de maatschappij, voor de volken, voor de zielen.

O neen, het Evangelie van Jezus Christus kan of mag niets laten vallen van zijn eeuwige grondwaarheden, onveranderlijke grondbeginselen, en heilige eischen. Het moet blijven aanspraak maken op de zielen der menschen. Dat Jezus Christus gekomen is, niet om den zede-meester te spelen, niet om te zijn een hervormer der mensche-lijke samenleving, niet om de menschen te leeren hoe ze rijk zullen worden in deze wereld; maar dat Hij gekomen is om zielen te redden, dat Hij zijn bloed heeft vergoten en zijn eigen ziele gesteld tot een rantsoen voor velen, om aan verloren zondaren te brengen den vrede, de ver-

zoening, het kindschap bij God, en zoo den hemel in 't hart, en het hart in den hemel — wee ons, indien wij het Evangelie, dat Evangelie niet verkondigen, buiten hetwelk er geen Evangelie is! Dat het Christendom derhalve niet is een zedeleer, niet een maatschappelijke nuttigheidsleer, veel minder nog een politieke vereeniging, of ook wel een maatregel van geestelijke politie; maar ook evenmin een leerstelsel, of een overlevering, of een woord, of een wet; maar dat het is een nieuw levensbeginsel, niet uit de menschen, maar uit God; en dat het diensvolgens is de eenig wezenlijke kracht ter vernieuwing, ter behoudenis, ter zaligheid, tot waarachtig geluk voor wien of wat dan ook — zie, dát hebben wij aan te wijzen en aan te prijzen, door leer en leven, door woord en daad, „door openbaring der waarheid” — en ook door niets anders, en dus ook vooral niet door vervalsching van het woord Gods — „ons zelve aangenaam makende”, d. i. ons aanbevelende, „bij alle consciëntiën der menschen, in de tegenwoordigheid Gods.”

Als we dát doen, naar de mate der van God ons gegeven talenten en krachten; als we dus het doel, het groote doel, in het oog houden, overtuigd zijnde, en het wetende ook bij eigen ervaring, dat er buiten den Heer Jezus Christus geen andere naam onder den hemel gegeven is, door welken de menschen moeten zalig worden, maar dat een iegelijk, die door Hem gered wordt, voor den hemel gered wordt als uit de diepten der hel; een iegelijk, die door Hem behouden wordt, ten leven en voor eene eeuwigheid behouden wordt, maar uit het midden des doods en reeds hier in den tijd — o, dan kan het ook niet anders of wij zullen het op allerlei wijze zoeken duidelijk te maken, dat het licht van den hemel hier op

aarde terugvalt, en de blijdschap, die er in den hemel is over één zondaar die zich bekeert, zal ons geduriglijk nopen tot biddenden ernst en tot gedurig gebed dat de Heer ook door ònzen dienst er geduriglijk moge toevoegen tot de gemeente die zalig wordt. Maar als wij dan ook, verkondigende Jezus Christus en dien gekruisigd, het een weinig hebben leeren verstaan, wat het zegt:

Hun bloed, hun tranen en hun lijden
Zijn dierbaar in zijn oog,

dan zal ook de liefde van Christus ons dringen om met een hart vol deernis in te gaan in zijnen naam tot de vele smarten en nooden en jammeren van dit geslacht op ieder gebied, om zooveel in ons is ook te versterken het overige dat sterven zou, en de ontfermende liefde van Christus ook hierdoor aan te prijzen aan de zielen dat wij het doen verstaan en openbaar maken, dat de godzaligheid een groot gewin is met vergenoeging, ja dat zij nut is tot alle dingen, hebbende de belofte des tegenwoordigen zoowel als des toekomstigen levens. Daarom heeft de Zaligmaker tot al de zijnen gesproken: „gij zijt het zout der aarde; gij zijt het licht der wereld,” en wederom: „zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u worden toegeworpen.” Ziedaar de heilzame kracht van het Evangelie, het behoud voor de zielen, de oplossing van alle moeilijke vraagstukken ook in den tegenwoordigen tijd. Ziedaar ook het recht van ons woord en het recht van ons werk, verkondigende Christus, de hope der heerlijkheid, vermanende een iegelijk mensch, en leerende een iegelijk mensch in alle wijsheid, opdat wij zouden een iegelijk mensch volmaakt stellen in Christus Jezus.

II. Wie zielen vangt, is wijs. Dit wijze woord van den Spreukendichter heeft ons aanleiding gegeven om te denken aan het heilig doel der bediening des Evangeliums. Maar tevens, en ten tweede, wijst het ons op de groote moeielijkheid er van. Want wel terecht wordt er gezegd: „wie zielen vangt, is wijs”. O, indien wij onszelven hebben leeren kennen met al onze inbeeldingen en onwijsheden, en zoo dan ook in het algemeen de menschen hebben leeren kennen met al hun arglistigheden, die zich verbergen en aan het licht komen op allerlei wijze, dan verstaan wij, met het oog op den oneindigen ernst der Evangeliebediening, d. i. met het oog der moeielijke kunst om zielen te vangen, iets van de verzuchting van den Apostel Paulus: „en wie is tot deze dingen bekwaam?” alsmede den ernst zijner verzekering: „niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelven; maar onze bekwaamheid is uit God.”

Nietwaar? mijn medebroeder in de heilige bediening! gij zult het even goed ondervonden hebben als ik: als wij nog jong zijn, en wij komen zoo kersversch van de academie, zoo op eenmaal uit onze boekenwijsheid in de praktijk; en wij kennen de menschen zoo nog niet, en wij hebben het nog niet ondervonden, wát er zool woelt en omgaat in een gemeente, in de huizen en harten, dan verbeelden wij ons, dat het niet moeielijk zal vallen, om er door ons Evangelie-woord en werk velen te bekeeren, en dat het een lichte taak is om zielen te vangen, dat ten minste vele harten als vanzelf zich voor ons ontsluiten, vele handen ons werk licht maken, bijna allen met liefde naar ons luisteren zullen, Maar dan; indien wij het ten minste ernstig meenen met onze heerlijke en heilige taak; dan niet waar? komt na korter of langer

tijd de ontgoocheling, en onder menige smartelijke en beschemende ervaring mogen wij het genade achten, zoo wij nog maar niet gansch en al moedeloos beginnen te worden, en even als Jona maar niet hier of daar scheep gaan om den goddelijken last te ontwijken, om straks mistroostig als hij neder te zitten onder onzen dorren wonderboom, en verdrietig te zuchten: „Heer! neem mijne ziele van mij; het is mij beter te sterven, dan te leven!” Maar dan, zoo de Heer ons redt van vertwijfeling, en wij het „treffelijk ambt” blijven waardeeren als een genade van God, o dan gaan wij ook de waarde en de wonderbare wijsheid wegen van het woord van den Zaligmaker, waarmede Hij zijne discipelen waarschuwde: „zijt dan voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven”. Want ach! hoe moeielijk is het toch, en welke wijsheid behoort er toe om zielen te vangen! Hoevele zielen — en dit is vooral het geval in den tegenwoordigen tijd — kunnen wij niet eens meer bereiken met het Evangelie, daar ze stelselmatig zich houden buiten den adem des Woords, en beklagenswaardig diep genoeg zijn weggezonden in ongeestelijkheid en ongeloof, dat zij zichzelf, terwijl ze leven als zonder God in de wereld, de alleenwijzen en verlichten achten, tegenover de eenvoudigen, die nog bidden en gelooven, en gelukkig zijn in dit hun doen. En dan de toch altoos nog betrekkelijk groote menigte, die wij nog wél bereiken kunnen op eenigerlei wijze; de kerkelijken, de schijnbaar niet-onverschilligen, zij die zeggen dat ze „voor de waarheid” zijn, in één woord: de menigte, die nog niet gansch en al schijnt gebroken te hebben met het Evangelie des heils. Ach! hoeveel is er, waarop wij altoos wêer afstuiten, en hoevele kunstgrepen heeft de zondaar om zich niet te laten

vangen, en om, zelfs bijna bewogen om een christen te worden, toch altoos wêer te ontkomen met een „voor ditmaal ga heen”. En dan ook, hoevele groote en kleine vogels vliegen er overal aan onzen kerkelijken hemel, die, in plaats van zich te laten vangen, integendeel alleenlijk azen op buit, en de zaadkorrels komen opeten, die er uitgestrooid en gezaaid worden in den naam des Heeren. O zeker, het is niet moeielijk tegenwoordig, zich eenigen naam te maken en zich luide te laten toejuichen. De Evangeliedienaar, die zich uitgeeft voor een redder der kerk; hij die voorzichtig genoeg is, om te berekenen dat de meeste stemmen gelden, maar niet oprecht genoeg om ook uit zijne werken te toonen zijn geloof dat het niet zal geschieden door kracht of geweld, maar door den Geest des Heeren; hij ook, die de menschen naar de oogen ziende, den moed mist om den vinger te leggen op elke zeere plek, en strengelijk te oordeelen in het aangezicht van het kwaad, van welke zijde het ook kome—de zoodanige zal zich in den tegenwoordigen tijd voorzeker verheugen kunnen in den naam van bij uitnemendheid „getrouw”, in een grooten, en toch vaak lastigen aanhang, ja in den dubbelzinnigen roem van te zijn de populaire man, de man van bijna iedereen. Maar zielen vangen zal hij niet; en ook dit zal dan altoos nog de vraag zijn, of hij is een voorganger der gemeente, of een volger, een die als herder aan de schapen den weg wijst, of een die zich den weg laat wijzen door hetzij dan bokken of schapen, een die anderen drijft, of een die door anderen zich laat drijven.

O, de apostel Paulus heeft het zoo goed gezegd: „daar ik van allen vrij was, heb ik mijzelf allen dienstbaar gemaakt, opdat ik er meer zou winnen”; en wederom:

„ik ben den Joden geworden als een Jood, opdat ik de Joden zou winnen; ik ben den zwakken geworden als een zwakke, opdat ik de zwakken zou winnen; allen ben ik alles geworden, opdat ik immers eenigen behouden zou'. Paulus nu was een man van beginselen, een man zonder menschenvrees, een fier en toch ootmoedig man, dewijl hij was een man in de vreeze Gods. Om anderen te vangen, moet men zelf gevangen zijn, namelijk gevangen door de liefde van Christus, opdat men van allen vrij, maar zoo dan ook allen dienstbaar kan zijn. Maar uit die woorden en de daarmede overeenstemmende daden van dien apostel blijkt het dan ook, dat die vrijheid en onafhankelijkheid, dat ware vastheid van beginselen nog iets anders is dan stijfhoofdigheid, nog iets anders dan onverzettelijkheid of kleingeestige eigenzinnigheid. O, Paulus wist ook toe te geven op zijn tijd, en zichzelf te verloochenen, dan wanneer het niet het christelijk beginsel, niet de evangelische vrijheid, niet het bewaren eener onergerlijke conscientie gold, ja hij verstond de groote kunst, daar hij gedrongen werd door de liefde van Christus en verteerd werd van ijver om zielen te vangen, hij verstond de kunst om de oprechtheid der duiven aan de voorzichtigheid der slangen te paren.

Genoeg, want ik moet mij bekorten, en kan er niet alles van zeggen — het Evangelie-ambt is ja een treffelijk, maar een moeielijk ambt. Er behoort veel wijsheid toe, veel zelfverloochening, veel ernst der liefde, maar zoo dan ook bovenal veel gebed. En daarom, gij, gemeente van Christus! erkent degenen, die onder u arbeiden, en draagt en schraagt hen, en steunt ook het werk van dezen nieuwen leeraar onder u met uw gebeden. Bedenkt en verstaat ook het woord van den apostel: „wij

zijn menschen van gelijke beweging als gij" — niet tot verontschuldiging, niet tot verschooning, maar tot rechtvaardigheid, tot bedachtzaamheid, tot zachtmoedigheid, en bovenal tot veel gebeds om veel zegen en genade over hen en hun werk! O, hoe verblijdend is het toch, als er zielen gevangen worden, ja, al was het er ook maar èene, die èene ziel reeds loont de moeite, want Christus zal er de eer van hebben, het zal een parel zijn aan zijne kroon!

III. Daarom nog een enkel woord ten slotte over de verkwikkende hoop, welke er méde ligt in dat woord: wie zielen vangt is wijs. Immers ook déze wijsheid is te verkrijgen. Want ook daarop is toepasselijk wat de apostel verkondigt: „indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden". Hierin ligt dan ook de mogelijkheid tot hetgeen anders en zonder dat onmogelijk is, namelijk zielen te vangen.

O, God heeft het beloofd, en Hij is getrouw, dat zijn woord niet ledig zal wederkeeren, maar doen zal hetgeen Hem behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Hij het zendt. En Christus heeft het gezegd: „een ander is het, die zaait, en een ander, die maait. En die maait, ontvangt loon, en vergadert vrucht ten eeuwigen leven, opdat zich te samen verblijden, beide die zaait en die maait". Zie, op deze beloften Gods mogen wij steunen en pleiten, en zij mogen ons zijn tot bemoeiding, ook bij schijnbare vruchteloosheid, ook dan wanneer het schijnt dat wij met de apostelen moeten zeggen: „Heer! wij hebben den ganschen nacht gearbeid, en niets

gevangen". Ach! dit is onze kleingeloovigheid en gedurige strijd; wij willen zoo spoedig, wij willen zoo gaarne een groote vangst zien, ja het zien met onze oogen, ja zoo gaarne willen wij aanschouwers zijn van de vrucht van ons werk.

Nietwaar? mijn medebroeder in de bediening! dit is onze verootmoediging, onze beschaming, maar ook ons vertrouwen en onze hoop. Laat het ons maar genoeg zijn, de netten te mogen uitwerpen, naar het bevel van den Heer, en dat Hij, die tot Simon Petrus gezegd heeft: „vrees niet, van nu aan zult gij menschen vangen", het Koninkrijk der hemelen vergeleken heeft bij een „net, geworpen in de zee, en dat allerlei soorten van visschen samenbrengt; hetwelk, wanneer het vol geworden is, de visschers aan den oever optrekken, en nederzittende, lezen het goede uit in hunne vaten, maar het kwade werpen zij weg". Bidden wij maar om deze èene zaak, dat God de Heer onze handen en harten door den Geest der genade en der wijsheid moge sterken, opdat wij, terwijl wij anderen prediken, zelf niet eenigzins verwerpelijk worden. Zij het onze ernstige en biddende begeerte, dat Hij ons geve een hart vol geloof en liefde, opdat zijne zaak en de zielen onzer medezondaren ons dierbaar mogen zijn. O, wie onzer zou durven zeggen, dat hij vergeefs heeft gearbeid, indien het hier of in de eeuwigheid blijken mocht, dat hij ook maar èèn enkel zondaar tot Jezus geleid had, en zoo het gezegend middel geweest was dat ook maar èene ziel van den dood werd gered?

Welnu, dit is en blijft een getrouw woord en aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken, en dat Hij zijn Evangelie nóg wil stellen dezen wel een reuk des doods

ten doode, maar genen een reuk des levens ten leven. O zie, als wij, ook na schijnbaar vruchteloos arbeid, op zijn woord altoos maar wêer afsteken naar de diepte, en in de gehoorzaamheid des geloofs het net uitwerpen om te vangen, zij het zelfs op hoop tegen hoop — voorwaar, wij mogen het gelooven, dat wij vroeg of laat, evenals Simon Petrus, verbaasd en verootmoedigd bij een ongedachten en onverdienden zegen, nog eens zullen nedervallen aan zijne voeten met den uitroep der aanbidding: „Heer! ga van mij uit, want ik ben een zondig mensch!”

Met dit hoopvol woord, gemeente van Christus! zendt de Heer ook dezen leeraar in uw midden uit — hij is gekomen om u te vermanen, te vertroosten, te bemoedigen, te versterken, om u op te bouwen in uw allerheiligst geloof. Welnu, geeft hem plaats, hem en zijn Evangelie-woord, hem en zijn Evangeliewerk, en de Heer doe het alles gedijen tot gezegende vrucht!

AMEN.

V.

VERANTWOORDING.

OP OUDJAARSAVOND.

MICHA VI : 3.

Gez. 180 : 1, 5.

Lez. Micha VI.

Psalm 103 : 1, 4.

Gez. 162 : 2, 3.

Psalm 73 : 13.

Laat mij u welkom heeten, Gel., op dezen plechtigen avond, laat mij in den naam des Heeren u welkom heeten in het huis des gebeds. „Loof den Heer, mijne ziel! en al wat binnen in mij is zijnen heiligen naam. Loof den Heer, mijne ziel, en vergeet geene van zijne weldaden!” O, niet waar? M. III., dit zijn woorden, die der gemeente des Heeren ten allen dage behooren te wonen op de lippen en in het hart. Maar wanneer gevoelen wij het beter, wanneer behoort het besef van den machtigen overvloed tot deze lofstem levendiger in ons te zijn, dan op een avond als deze, den laatsten avond des jaars? En wanneer ook is er aanleiding om met dieper gevoel van ootmoed daarbij te voegen, gelijk wij deden: „barmhartig en genadig is de Heer, lankmoedig en groot van goedertierenheid?” Ach! ik weet het wel: er zijn menschen, koude, ongevoelige, prozaïsche zielen, die zich zelfs op een oudjaarsavond den tijd niet gunnen om hunne gedachten te verzamelen en hun hart te stellen op hunne wegen, om te luisteren naar de vele dingen die God hun te zeggen heeft bij het scheiden der jaren, als bij het graf van den tijd; dingen die heilzaam konden worden voor hunne zielen, zoo ze maar gehoord en betracht werden met biddenden ernst, daar ze treffend en aandoenlijk genoeg

zijn. Ik weet het wel, dat er zijn die zeggen of denken: waartoe dient het, zich het hoofd te vermoeien en het hart te bewegen met herinneringen aan een verleden, dat immers onherroepelijk voorbij en waaraan niets meer te veranderen is, met voorstellingen en gedachten, die ja misschien weemoedig en ernstig, maar voor de werkelijkheid van het praktisch leven van weinig nut kunnen zijn?

Zulke menschen, die er zóó over denken, ze zijn met al hun schijnrede van wijsheid inderdaad toch diep te beklagen. Want dit is zeker, dat zij er zelfs geen vermoeden van hebben, welke wijsheid er noodig is tot het rechte tellen der dagen; en ook Gode is het bekend, welk deel de heimelijke onrust van hun eigen conscientie mede heeft aan hun zeggen en aan hun jammerlijke poging om zelfs op een oudjaarsavond elke gedachte, die ernstig zou kunnen worden, te weeren van hunne ziel. Maar hoe het zij, tot dezulken hebben wij nu althans niet te spreken; want *zij* juist hebben zich ook nu hier niet laten vinden, ze hebben zich zorgvuldig gehouden buiten het bereik van Gods woord.

Maar gij dan, M. HH., tot wie het mij gegeven is, in deze ure het woord te mogen richten, met welke gevoelens en behoeften, met welke gedachten en begeerten zijt gij thans verschenen in het huis des gebeds? O, ik weet het niet, en ik behoef het ook niet te weten — God weet het. Hij die meer is dan ons hart, en Hij kent alle dingen. Doch wat mij betreft, Gel., ik wil het u wel zeggen, het is aan de ééne zijde met een gevoel van dankbaarheid, dat het mij vergund is, nog ditmaal, naar de beurt mijner dagordening, u te mogen toespreken te dezer ure, en aan de andere zijde met een gevoel van weemoed als van scheidende vrienden, en zoo dan ook in dubbele mate

met het gevoel mijner heilige verantwoordelijkheid voor ieder woord, dat ik zeggen ga, en van den heiligen ernst die er in dit ons samenzijn ligt. O, worde het ons gegeven, op dezen oudjaarsavond nog eens alzoo hier saâm te zijn, dat hij ons onvergetelijk blijve, en dat er uit ons hooren en spreken een zegen gedijs voor meer dan één leven; een zegen dus, waarvan het kennelijk is dat hij voortvloeide uit de volheid der genade van een rijken en milden God! Komt, dat wij ons dan stellen voor zijn aangezicht, en in Christus naam naderen tot dien troon, dien wij kennen door het geloof als een troon van genade. (GEBED.)

MICHA VI: 3.

O, mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij.

Het hoofdstuk, waartoe ons tekstvers behoort, is ons voorgelezen, en daaruit is het ons duidelijk geworden, dat het God is, die hier vraagt en spreekt door den mond des profeten. Die profet, Micha — een naam vol beteekenis: wie is als God? — was een jongere tijdgenoot van Jesaia, en leefde en profeteerde ten tijde van koning Hizkia, ruim 700 jaren vóór de geboorte van Christus. In zijn rede klinkt iets van de machtige spraak van Jesaia, evenals deze, met aandoenlijken, biddenden, niets verschoonenden ernst zich richtende in den naam des Heeren tegen gansch Jeruzalem en Juda. Want al is het zoo, dat het rijk van Juda onder de regeering van den godvreezenden koning

Hizkia eenige jaren van verademing krijgen mocht, tot dusver, gelijk wij vooral ook uit de schilderingen van Jesaia vernemen, waren de innerlijke toestanden in godsdienstig en zedelijk opzicht in toenemende mate ellendig geworden, en evenals het rijk der tien stammen rijpte ook Juda meer en meer voor het ontzachlijk gericht Gods, waarin het dan ook eindelijk is vergaan.

Dit nu is hoofdzakelijk de treffende inhoud van Micha's profetie. In de eerste plaats wijst hij op het rijk van Israël of der tien stammen als met rasse schreden zijn ondergang tegensnellende, ja het is als zag Micha de Assyriërs reeds aanrukken tot de laatste belegering der hoofdstad Samaria.

Dit dreigend Godsgericht nu houdt hij Juda voor als een spiegel, en hij waarschuwt zijne landgenooten met een bewogen gemoed, dat de roede alreeds besteld is ook over hen. De rechte Godsman evenwel, gelijk ook Micha was, kan het dreigend strafgericht niet verkondigen zonder in den naam des Heeren de uiterste pogingen in het werk te stellen om de ergernissen weg te ruimen, en Gods bedreigingen en gerichtten dienstbaar te maken aan de biddende prediking van bekeering en heil. Alzoo Micha in ons teksthoofdstuk, sprekende tot het volk als woordvoerder Gods. Niet maar bedreigd en veroordeeld worden moet het volk, gelijk tot dusver; het zal ook zich verdedigen mogen voor den eeuwigen Rechter, en niet eer veroordeeld worden voordat het zelf zal gevoelen dat het niet in staat is zich te verdedigen, dat het geen grond heeft om zich vrij te pleiten in dit heilig gericht. Inderdaad, hier is een proces, ja een proces, tusschen God en zijn volk. O, wat is zoo treffend, zoo aandoenlijk als dit? Ziet, de hooge God buigt zich neder, om zich-

zelf als het ware te betrekken in het gericht met den mensch. Hij verwaardigt zich om, als ik het zoo mag uitdrukken, een oogenblik af te dalen van zijn rechterstoel, en, terwijl Hij de bergen oproept als getuigen, zich als het ware te stellen in het gericht tegenover den nietigen mensch, om dien mensch gelegenheid te geven zich te verdedigen op de aanklacht, die de Heere God tegen hem heeft in te brengen, en op zijne beurt dien God aan te klagen en Hém te beschuldigen, indien hij kan en durft. „O, mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij”. Voorwaar, dit is de aandoenlijke taal eener heilige liefde, die zich ja op roerende wijze hier uitspreekt tegenover Israël in den dag des Ouden Verbonds, maar die in al haar wonderbare diepte in den dag des Nieuwen Verbonds zich eerst recht heeft kenbaar gemaakt en té aanschouwen gegeven in de oneindige zondaarsliefde van dien Christus, die zich niet heeft ontzien, in de werkelijkheid zich te stellen in het gericht van den mensch om door zijn liefdegericht ons te behouden, of ... in het gericht zijner versmadede liefde ons onherroepelijk te doen vergaan.

O, laat ons dan niet weigeren, naar het woord van den Heer zelf, de gerichtshandeling te hooren, waarin zijne liefde zich verwaardigt te treden met ons. „O, mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij” — laat het ons zijn, als kwam deze oproeping des Heeren ook tot ons op dezen laatsten avond des jaars, en laat ons alzo eerst hooren (ik spreke naar den mensch) Gods verantwoording tegenover òns, om vervolgens te denken aan ònze verantwoording tegenover God.

I. „O, mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij”. Nietwaar? M. HH., hoe roerend is deze toespraak, waarmede God zich richt tot het Israëlietische volk, en ook nu nog tot ons. Ja, laat ons het indenken, wat het zegt, en welke nederbuigende liefde dit is, dat God zich wil verantwoorden voor den nietigen mensch. Die God, die ons voorwaar niet noodig heeft, zie, Hij doet als had Hij ons noodig. Hij die niet antwoordt en niet behoeft te antwoorden van zijne daden, Hij spreekt als ware Hij ons rekenschap schuldig. Hij die „doet naar zijnen wil met het heir des hemels en de inwoners der aarde, en er is niemand die zijne hand afslaan of tot Hem zeggen kan: wat doet Gij?” — Hij wil dat de nietige mensch als het ware zijne verantwoording hoore, en in de gelegenheid zij, zichzelf te ontschuldigen, en God te beschuldigen, indien hij kan en durft, ja te getuigen tegen Hem. O, waarom *is* het, en waarom *doet* Hij het? Voorwaar niet om Zijnszelfs wil. Want nog eens: Hij heeft ons niet van noode, en Hij heeft niet noodig zich te verantwoorden. Maar Hij doet alzoo uit kracht zijner ontfermende liefde, opdat de mensch, de hoogmoedige mensch, erkenne dat God rechtvaardig is in zijn spreken, en rein in zijn richten, en dat elke weg om gerechtvaardigd te worden is afgesloten voor den mensch, buiten dien éénen weg, waar geschreven staat: vrede door het bloed van het kruis!

Welnu dan, laat ons antwoord geven op deze taal, waarmede God tot ons spreekt: „O mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij”. O ziet, het jaar is haast voorbij, en het is gansch niet onnatuurlijk dat wij den blik terugwenden,

om te letten op den weg, dien de Heere God met ons ging. En dan, voorzeker, het zijn verschillende wegen, voor het uiterlijke en voor het innerlijke; en zooveel wij hier te samen zijn, had een ieder voorzeker zijn eigen lotsbedeeling en zijn eigen ervaringen en zijn eigen ontmoetingen, en de één weër anders dan de ander, en niemands weg en lot aan die des anderen geheel gelijk. Maar toch, waar God ons vraagt, een ieder op zijne beurt, wat Hij ons gedaan en waarmede Hij ons vermoeid heeft in het afgelopen jaar; en waar wij hoofd voor hoofd op die ontroerende vragen zouden moeten antwoord geven — o, ik durf het zeggen, daar zouden wij allen te samen in het algemeen slechts dit kunnen antwoorden: „o God! Gij hebt mij enkel welgedaan, en zoo Gij mij vermoeid hebt met iets, dan is het enkel en alleen geweest met de betooningen Uwer liefde, met de opeengehoopte bewijzen van Uw goddelijk geduld en van Uw oneindige trouw!”

Of is er iemand onder ons, die den moed heeft, dit te ontkennen? Is er iemand, wiens hart verbaasd is, dat ik mij verstout, dit te zeggen? Welaan, betuig tegen God, en zeg, wat Hij ú gedaan, en wat het is waarmede Hij ú vermoeid heeft in de dagen dezes jaars. O ziet, hier zijn wij alweër aan den eindpaal; en al zijn uwe vingers misschien te koud, en al is uw hart te onverschillig om te doen hetgeen behoort, zou er toch voor ú misschien geen reden zijn om aan den uitgang ook van dit jaar een gedenksteen te zetten, en dien te besproeien met de tranen van diep-gevoelden dank, terwijl gij, gebogen op uwe knieën, dit schoone woord er op beitel: „Eben Haëzer — tot hiertoe heeft de Heer geholpen”? Of is dit dan niets, dat gij nog leeft en nog ademen

moogt in het heden der genade, terwijl er zoovelen rondom u wegvielen? Is dit dan niets, dat gij elken dag zijt verzadigd geworden met het goede des levens; dat gij gehad hebt, ja wat al niet?... het licht van Gods zonneshijn en het licht uwer oogen; het dagelijksch brood om te leven, ja allicht ook overvloed boven het noodige; gezondheid naar het lichaam, en kracht om te werken, en werk om te arbeiden, en misschien menigen verrassenden zegen in uw huis en op uwen weg? Voorzeker, al ware het dat maar alleen, en al had er niemand iets genoten boven deze tijdelijke weldaden, er zou reeds stoffe te over zijn om te roemen in de liefde en de weldadigheid Gods, bij de erkenning dat ook de minste gave een betooning van genade is, een onverplichte en onverdiende gave van een milden en rijken God.

Doch er is meer. Daar zijn er óók wel in ons midden, die zouden kunnen spreken nog van andere dingen: vriendelijke zonnestralen, dag aan dag; blijde vervulling van lang gekoesterde wenschen; wegruiming van bezwaren, boven bidden en denken; uitredding uit gevaren en beschaming van vrees; in één woord: een weg, zóó beschamend vol van allerlei voorspoed en zegen, dat men er de goedheid Gods als met de handen zou kunnen grijpen, indien die handen niet als die eens blinden waren, die daar wandelt op goed geluk. O gij boven velen gezegenden en beweldadigden! betuigt tegen God, wat Hij u gedaan en waarmede Hij u vermoeid heeft — indien gij althans nog erkent, dat al die zegen komt van God!

„Maar ach! *ik*’ — zoo zeggen anderen — „O neen, ik althans was zoo gelukkig niet. Integendeel, ik zou kunnen spreken van gansch andere dingen, en wat *mij* dit jaar overkomen is, ach! het zou te droevig zijn om te

vertellen, het is Gode bekend." O, ik wil het gelooven, beproefde mensch wie *gij* zijt! en ik zou dan ook niet gaarne van u willen vragen, dat *gij* al uwe smarten wederom zoudt ophalen, en de wonden wederom zoudt openrijten, die te eeniger tijd u geslagen zijn aan uw vleesch en uw hart. En ook dit wil ik niet van u, dat *gij* u zoudt aanstellen als ware het kruis, dat God u oplegt, iets anders dan een kruis, en de scherpe doorn, dien Hij u gegeven heeft in het vleesch of in het hart, iets anders dan een doorn. Maar dit wil ik u vragen, o *gij* kruisdrager wie *gij* zijt! ja ik wil het vragen ook aan u: „wat heeft God u gedaan, en waarmede heeft Hij u vermoeid? Betuig tegen Hem!" O zie, door een ander profeet spreekt de Heer: „Ben Ik Israël eene woestijn geweest, of een land der uiterste donkerheid?" En tot Job werd gezegd: „verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht." En *gij*, zoudt *gij* God durven beschuldigen en Hem durven aanklagen van onrecht, *gij*, over wien nog een ander licht is opgegaan dan over Israël of Job? Ach neen, meen toch niet, ik bid u, dat ik ongevoelig ben voor uwe smarten, of dat ik spot met uw leed. Maar dit mag ik u vragen: indien u wonden geslagen zijn, waaraan *gij* wegkwijnt en bloedt, was er dan geen balsem in Gilead, en heeft die God, die gezegd heeft: „als een, dien zijne moeder troost, alzoo zal Ik u troosten," heeft Hij nu vergeten genadig te zijn, of heeft Hij zijne barmhartigheden door toorn toegesloten? Zijn de vertroostingens Gods te klein geworden, nu in dezen heildag des N. Verbonds, of is het nú niet waar meer, wat de klaagzanger heeft gesproken van den Heilige Israëls: „Hij plaagt of bedroeft de menschenkinderen niet van harte. Maar als Hij bedroefd heeft, zoo zal Hij

zich ontfermen, naar de groothêid zijner goedertierenheden"? Of ook, is de hemel, die hemel, waar Christus is heengegaan, om als medelijdend Hoogepriester, als een Voorspraak en Middelaar voor al de Zijnen, een geopen-den toegang te verleenen tot den troon der genade, is die hemel dan nu van koper geworden, dat er geen gebed door kan, en dat wij nu minder zouden moeten zijn dan David, om *dit* niet meer te mogen zingen, al is het ook met tranen in de stem:

De Heer is groot, genadig en rechtvaardig,
En onze God ontfermt zich op 't gebed?

En dan — o neen, voorzeker, wij zijn nog niet aan het eind — indien God u kastijdde, was die hand der kastijding niet de hand van een Vader, en is ons dit niet geleerd, dat Hij ons kastijdt tot ons nut, opdat wij zijner heiligheid zouden deelachtig worden? En zoo het ons donker en droevig was, en ons oog was te blind om de bijzondere bedoelingen van al wat God deed te doorgronden, is de eeuwigheid nu te klein geworden om alle raadseleu op te lossen, nu wij eenmaal dit woord vernomen hebben: „heb Ik u niet gezegd, dat, zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult,” en wederom dit: „wat Ik nu doe, weet gij niet, gij zult het na dezen verstaan?”

O, nog eens dan, wie gij zijt: wat heeft God u gedaan, en waarmede heeft Hij u vermoeid? ja, betuig tegen Hem; of liever: laat uw smarten en zorgen, laat uw beproevingen en tranen getuigen, of gij te doen hadt met een God, die niet vele bemoeienissen met u gehad, niet veel arbeid der liefde aan u ten koste gelegd, niet uw heil gezocht heeft.

Want dit ééne, het zegt alles — ik noemde het nog niet uitdrukkelijk, maar dit is het voornaamste: wij hebben het Evangelie, neen, wij hebben den Zoon van Gods liefde zelf, den Zaligmaker van zondaren gehad. En gehad niet alleen, maar wij hebben Hem nóg zoolang het heden genaamd wordt, en ook aan ons heeft Hij zich betoond als die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren was. O, in het aangezicht van dezen Christus, het kind in de kribbe, en den Man der smart aan het kruis, mag het aan allen zonder onderscheid vrijmoedig gevraagd worden: „zondig mensch, wie gij zijt! wat heeft God u gedaan, en waarmede heeft Hij u vermoeid? ja betuig tegen Hem!” Is het dan niet waar, dat Hij den ganschen dag zijne handen heeft uitgestrekt tot een ongehoorzaam en wederstrevig volk, en dat Hij niet heeft afgelaten van te roepen: „zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik?” Is die Christus niet onder ons rondgegaan met de betooningen zijner liefde en de wonderen zijner genade? Is Hij niet onder ons werkzaam geweest met zijn woord en sacrament en de bedeelingen des H. Geestes, en heeft Hij niet zich verwaardigd, geduriglijk aan te kloppen aan elke deur van ieder huis en aan elke deur van ieder hart, verlangende te worden binnengelaten tot mededeeling en verleenning zijner gaven en schatten, die Hij te koop biedt om niet? Heeft Hij zich niet betoond de rechte Medicijnmeester voor zoovelen als tot Hem de toevlucht namen, en wier krankheid dan ook niet was tot den dood, maar tot verheerlijking Gods? Niet de rechte vertrooster voor zoovelen als in waarheid bekommerd waren van wege hunne zonden, en wier voeten Hij gesteld heeft in de ruimte? Niet de rechte Vorst des levens voor zoovelen als Hij heeft opgewekt uit den doodslaap der zonde, en nu levend ge-

maakt tot een leven, hetwelk nimmer vergaat? Niet de Herder en Opziener der zielen voor zoovelen Hij geschonken heeft ook genade voor genade, en hen heeft doen voortgaan van kracht tot kracht, zoodat ze nu der zaligheid zich nader weten dan toen zij eerst geloofd hebben? In één woord: is deze Christus niet genoeg, om ons alles te doen vergeten en ons alles te ontnemen wat wij tegen God zouden willen inbrengen, en om ons te dringen tot het getuigenis, dat alles wat die God gedaan, en alles waarmede Hij ons vermoeid heeft, voorwaar niets anders dan enkel liefde geweest is, onuitsprekelijke liefde om ons te zegenen met een overvloedigen zegen, om onze zielen te redden tot een eeuwig behoud? O, wel mag het nu zoo zijn: loof den Heer, mijne ziel! Komt, laat ons het ook nu betuigen in ons eerbiedig gezang!

II. Wij hebben gehoord; ik zeg niet geheel, maar gedeeltelijk, voor zoover het ons gegeven is, deze heilige, goddelijke dingen te bevatten en te vertolken in onze zwakke, menschelijke taal; in zóóverre dan hebben wij gehoord Gods verantwoording tegenover ons, en datgene wat wij er van gehoord hebben, mij dunkt, het is reeds genoeg om elke aanklacht tegen Hem, die niet behoefte te antwoorden van zijne daden, elke beschuldiging tegen den Heer, waartoe iemand in zijne zondige dwaasheid den lust of den moed zou kunnen hebben, te doen besterven op de lippen en in het hart.

Waartoe nu dit alles? Wij zeiden het reeds: God behoefte ons voorwaar geen rekenschap te geven. Maar Hij doet het om onzentwil, om ons te overtuigen van hetgeen waarvan wij moeten overtuigd zijn, zal al de hielde-arbeid Gods niet vergeefs aan ons besteed, maar

ons waarlijk tot een eeuwigen zegen zijn. Daarom behooren wij het thans om te keeren, en te denken aan onze verantwoording tegenover God.

Onze verantwoording tegenover God? O, hoort en bedenkt, wat de fel-geslagen Job gezegd heeft: „Waarlijk, ik weet, dat het zoo is; want hoe zoude de mensch rechtvaardig zijn bij God? Zoo hij lust heeft om met Hem te twisten, niet èèn uit duizend zal hij Hem beantwoorden. Hij is wijs van hart en sterk van kracht; wie heeft zich tegen Hem verhard, en vrede gehad?” Ja waarlijk zoo is het. Niet èèn uit duizend zullen wij, zal iemand onzer God kunnen antwoorden. En toch, ach! hoe arglistig is het menschenhart, ja hoe doodelijk is het, en hoe moeielijk valt het, in waarheid schuld te bekennen, en alle vijgenbladeren weg te doen, waarmede alles wat uit het vleesch geboren is, onophoudelijk zijne naaktheid zoekt te bedekken voor het aangezicht zijner medegenooten en voor het heilig aangezicht Gods. Of waarom, als dat niet waar is, waarom blijven er dan zooveel, zelfs bij het opmaken hunner rekening op een oudjaarsavond, hoogmoedig staan op hunne voeten, in plaats van nêr te knielen op hunne knieën, en met een bewogen harte te zeggen: „o Heer! ik ben geringer dan al deze weldadigheid en trouw, die Gij ook aan mij hebt gedaan! O Heer! tred niet in het gericht met uwen knecht, met uwe dienstmaagd, want niemand die leeft, zal voor uw aangezicht rechtvaardig zijn”? Waarom dan ook komen er zooveel ook op zulken avond in dezen tempel met een farizeërsgebed op hun hoogmoedig aangezicht: „O God! ik dank u, dat ik niet ben zooals dezen, niet zoo slecht als deze en gene”, in plaats van met de tollenaarsbede in het hart: „o God! wees mij,

zondaar, genadig!'"? O gij, hoovaardige mensch! wat heeft God u dan toch gedaan, dat gij het zondig aangezicht tegen Hem verheffen durft, en u zelven misschien wijs maakt, dat gij uwe rekening bij Hem vereffend hebt door op dezen avond in dezen tempel te komen — God weet het, misschien de eerste en de laatste maal in het gansche jaar? Wat heeft Hij u gedaan, dat gij een gansch jaar lang al zijne weldaden hebt kunnen gebruiken, zonder dat gij dien God, in Wiens hand uw adem is, en bij Wien al uwe paden zijn, in dit alles hebt verheerlijkt of nog immer recht gedankt? Want dankbaarheid — ach! M. Vr., het is gemakkelijk genoeg, zich in te beelden dat het een offer van oprechte dankbaarheid is, wanneer men nu of dan als uit de verte en als op goed geluk een aalmoes werpt in den afgrond van ellende, die ons allerwege omringt; maar dit zeg ik, dat de mensch van nature het ondankbaarste, koudste, ongevoeligste schepsel is tegenover zijn goddelijken Weldoener, en dat een ieder, zoo hij maar waarlijk en recht besefte, wat wij aan God verplicht en verschuldigd zijn, zich niet zou weien te bergen van schaamte, in plaats van te wanen dat het rechte dankoffer kan opvlammen op den kouden en harden rotsgrond van het vleeschelijk hart. O zie, reeds in den ouden dag heeft God het laten verkondigen: „heeft de Heer lust aan brandofferen en slachtofferen, als aan het gehoorzamen van de stem des Heeren? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, en opmerken beter dan het vette der rammen". En nu, in dezen dag der nieuwe bedee-ling, wat is nú het gehoorzamen van de stem des Heeren, het opmerken dat beter is dan alle offers te samen? Welnu hoort, wat ons verkondigd is: „die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon

on gehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem". Alzoo, het gehoorzamen van de stem des Heeren, het is te gehoorzamen aan den Zoon, den Zoon der liefde Gods, d. i. het geloof in Jezus Christus; en het opmerken is alleenlijk dit: op te merken wat God gedaan en gesproken heeft door Hem, die gekomen is in het vleesch, zeggende: „slachtoffer en offerande, en brandoffers, en offer voor de zonde hebt Gij niet gewild, noch hebben U behaagd. Zie, ik kom om uwen wil te doen, o God!" O nu, spreek mij niet van dankbaarheid, ondankbare, eigengerechtigte, zelfzuchtige mensch! Er is geen dank in uw hart, zoolang gij dit ééne niet geloofd, noch dit ééne verstaat, wat de Zoon heeft gezegd: „zonder Mij kunt gij niets doen", en dat het ware dankoffer niet opvlamt dan op het boetaltaar van ons hart, aan den voet van het kruis, op dien berg des Heeren, waar ook dit is voorzien.

Ja, dáár moeten wij komen, om door Christus allen tijd Gode te leeren offeren eene offerande des lofs, dat is de vrucht der lippen, die zijnen naam belijden, om derhalve te komen tot zoodanige offeranden, aan welke God een welbehagen heeft. Is het niet zoo, mijne Christenen! gij die dat verstaat, dan leeren wij het begrijpen, dat het onzen God niet te doen is om wat dan ook van het onze; Hij wordt immers van menschenhanden niet gediend als iets behoevende; maar dat het Hem, der eeuwige Liefde, alleen te doen is om óns, om ons zelve, om ons hart, en dat zijne barmhartige liefde zich met niets minder kan tevreden stellen en geen andere offeranden aanvaarden kan, dan zulken waarin wij geven onszelven, waarin wij offeren ons hart, onzen wil, ons gansche leven, om het te laten redden, te laten reinigen, te laten zaligen door Hem En

nu mag ik het, neen nu *moet* ik het ook ú vragen, mijne christenen! wat heeft God u gedaan, en waarmede heeft Hij u vermoeid, dat niet elken dag en elken avond, maar in het bijzonder voorzeker op dezen laatsten avond des jaars, schaamte uw aangezicht moet bedekken van wege de vele tekortkomingen, de vele zonden en schulden, waarmede uw weg is geteekend van den éénen voetstap tot den anderen? O zeker, allen, wier hart heeft leeren gelooven in den Zoon der liefde Gods; allen die, wetende dat hun Verlosser leeft, hebben leeren vragen „hoe wij Gode voor zulke verlossing zullen dankbaar zijn”, ze hebben ook in Christus gegrepen het levend beginsel van den waarachtigen dank, en aan ware vruchten der dankbaarheid zal het bij hen dan ook niet kunnen ontbreken, omdat God zelf ze kweekt en doet rijpen in het door Hem beweldadigde hart. Maar wat is u toch, o mijn christen! dat uw hart, zich stellende als in het midden tusschen al wat God aan u gedaan heeft tot verlossing en heil, en wat aan úwe zijde daartegenover staat van liefde en dank, dat uw hart ach! roept en schreit om verzoening bij het verootmoedigend bewustzijn, dat ook onze beste werken onvolkomen en met zonde bevlekt, en ook onze tekortkomingen en schulden dagelijks grooter en meerder geworden zijn? O neen, ik zal u niet vragen, voorzover gij Gods verlossende liefde hebt leeren kennen in het aangezicht van Jezus Christus, ik zal u niet vragen, wat God u dan gedaan heeft, dat gij Hem onthouden hebt wat Hem toekomt, en Hem niet gegeven hebt wat Hij eischt; waarmede Hij u vermoeid, en of Hij tot het huis Jacobs immer gezegd heeft: „zoekt mij te vergeefs”, dat gij uwe zonden en zorgen nog kunt blijven omwentelen in uw hart, in plaats van er van verlost te zijn en ze te

wentelen op Hem; dat gij, wanneer Hij het noodig achtte u te beproeven, zooal niet in openlijken opstand, dan toch verbaasd en in doffe smart daar kondt nederzitten, als ware de Vaderhand u verborgen, of als zou zijne liefde u laten verzocht worden boven hetgeen gij vermoogt; dat gij, wanneer de toekomst u donker scheen, en de hemel droevig rood, angstig, wantrouwend, eigenwillig kondt vooruitloopen, in plaats van kinderlijk te volgen, en niet bezorgd te zijn tegen den dag van morgen, en al uw bekommernissen te werpen op Hem, die voor u zorgt; dat gij ... o neen, genoeg! Maar is er veel op uwen weg, en niet weinig ook in uw hart, dat nog heden roept om vergeving, en schreien blijft om verzoening, welnu, hoort en luistert dan nog heden naar het Godsgericht der genade, en leg de rechterhand des geloofs op het zoenoffer van het kruis, om te leeren „ja en amen” zeggen op het wondervol woord, hetwelk op Golgotha is vervuld: „komt dan, en laat ons te samen rechten, zegt de Heer: al waren uwe zonden als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, ze zullen worden als witte wol”. O, heil u, gij gezegenden! die dit verstaat door het geloof, en in wier hart de H. Geest getuigenis geeft aan de waarheid dat „indien iemand gezondigd heeft, wij een Voorspraak hebben bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige, wiens bloed van alle zonden reinigt”. Dan moge er nog genoeg zijn onophoudelijk, om ons te bewaren bij den ootmoed, die daar is in het bewustzijn dat wij het nog niet alreede gekregen hebben, of nog niet alreede volmaakt zijn; maar niets zal ons dan kunnen terughouden om er moedig naar te blijven jagen, of wij het ook grijpen mochten, waartoe wij van Christus Jezus ook gegrepen zijn.

Maar dit geeft mij dan ook het recht, ja legt mij de dringende noodzakelijkheid op om nog wat anders te zeggen. Immers ik mag mij overtuigd houden, dat er zijn in ons midden, die zich hardnekkig blijven afwenden van deze heilvolle genadeprediking der heilige liefde Gods. O, gij ongeloovigen en onbekeerlijken van hart! wat heeft God u dan toch gedaan en waarmede u vermoeid, dat gij de verzenen blijft slaan tegen de vele prikkelen zijner liefde, en terwijl Hij spreekt en u laat bidden; „zoekt Mij, en leeft”, liever ter helle schijnt te willen varen, dan u te laten redden door Hem? Wat heeft hij u gedaan, dat gij Hem zijne weldaden als terugwerpt in het aangezicht, en uw hart en leven aan den dienst der zonde en der wereld blijft wijden, liever dan het te beproeven of het niet waar is dat de vreeze des Heeren het beginsel is niet alleen der wijsheid, maar ook van het waarachtig geluk? Wat heeft Hij u gedaan, dat gij niet gelooven wilt aan zijne beloften, noch ook aan zijne bedreigingen, en uwe kostbare levensjaren blijft verspillen aan lichtzinnigheden en ontuchtigheden, aan brasserijen en dronkenschap, liever dan te zorgen dat gij uw hoofd rustig zoudt kunnen neerleggen, wanneer dit leven u ontvaart? Voorwaar, het is niet zonder reden, dat ik deze dingen zeg. Want in het jaar, dat voorbijging, is er alweêr genoeg gebeurd in de plaats onzer inwoning, en genoeg op te merken geweest in alles wat God gedaan heeft, om het woord niet terug te houden tot een iegelijk, wien het geldt: „bekeert u toch, een iegelijk van zijn boozen weg en van de boosheid uwer handelingen, en vertoorn Mij niet door uwer handen werk, opdat Ik u geen kwaad doe”. Of mag het niet gezegd worden, dat de zegen, dien God in vroeger jaren aan onze stad

gegeven heeft op de nijverheid veler handen, door velen ach! verzondigd wordt in ontucht en dronkenschap, en alzoo niet gedijt tot waarachtige winst? O, dat het zoo niet voortga! Want even als Kapernaüm, dat tot den hemel toe verhoogd was, zoudt ook gij wel eens ter helle toe kunnen worden nedergestooten. En zoo wie wijs doet, die zal letten op wat God ons gedaan heeft in het verloop van jaar, en hij zal in de teleurstellingen en verliezen, waarvan dit jaar kan getuigen, ook dit vernemen wat te lezen staat in het hoofdstuk van onzen tekst: „de stem des Heeren roept tot de stad: „hoort de roede, en wie ze besteld heeft”, en vooral ook dit: „zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u worden toegeworpen”. Ja, dit is het eind van alle wijsheid, het eind en de slotson van alles wat God getuigt. O, gelukkig wie bij het snellen en verdwijnen der jaren deze groote les zal geleerd hebben, en wie, bij alles wat den mensch, van eene vrouwe geboren, doet zijn „kort van dagen, en zat van onrust”, in het midden en aan het einde zal mogen zeggen en zingen:

Keer, mijne ziel! tot uwe ruste weder;
Gij zijt verlost, God heeft u welgedaan!

AMEN.

VI.

HET EENIG-VOLMAAKTE WERK.

AFSCHEIDS-REDE.

Joh. XIX : 30*m.*

Psalm 138 : 1, 4.
Lez. 2 Cor. III : 1 - 11.

Psalm 102 : 15, 16.
Gez. 127 : 1, 5.
Psalm 90 : 9.

Er is een weemoedige toon, M. Gel., in het psalmwoord, dat we daar zongen, maar die weemoed getemperd door het vertrouwen van te rusten in de onveranderlijke getrouwheid van den eeuwigen God. Die toon, M. III., is geheel in overeenstemming met de gelegenheid dezer ure, en met de stemming van uwe, althans met de stemming van mijne ziel. Want er *is* weemoed in scheiden — wie onzer heeft dat nimmer op een of andere wijze gevoeld en doorleefd? En waar gekomen is de scheidings-ure van gemeente en leeraar; gij, gemeente! van mij, ik, gemeente! van u, hoe zou het anders kunnen — althans indien daar eenige wederkerige liefde en waardeering is — of de snaren onzer ziel geven een min of meer weemoedig accoord? Ten minste zoo is het met mij, ik mag dat vrijelijk zeggen, al is het ook dat ik mij zorgvuldig wil zoeken te wachten voor het opwekken van gevoeligheden bij u of mijzelven, waardoor aan de rustigheid en kalmte van dit ons samenzijn wellicht zou kunnen worden afbreuk gedaan. Maar men slijt niet ergens een stuk van zijn leven, zonder bij het scheiden het gevoel te hebben, dat men vaarwel zegt het een en ander, waarmèe men langzamerhand begonnen was samen te groeien. Men leeft en werkt als bedienaar des Evangeliums niet een goede zes jaar in een gemeente, zonder dat er wederkerig be-

trekkingen van toegenegenheid en liefde ontstaan, die het meer dan iets anders duidelijk maken, dat het Evangelie van Jezus Christus voorwaar niet vleeschelijk, maar geestelijk, en ook niet maar op tijd maar op de eeuwigheid werkt.

Zoo is het dan gansch niet onnatuurlijk, dat er voor uw en mijn gevoel, M. Vr., iets weemoedigs is in dit ons samenzijn, waarin ik als een uwer leeraren voor de laatste maal voor u optreed. En al is het ook, gelijk gezegd is, dat wij aan dat gevoel niet willen toegeven, het kan toch niet wel anders of het besef van den ernst van dit ons samenzijn wordt er onwillekeurig door versterkt en verhoogd. O, ik weet het wel, velen komen er gewoonlijk tot het aanhooren van een afscheidsrede niet zoozeer om eigenlijk gezegd gesticht en tot den ernst van hunne verantwoordelijkheid opgevoerd te worden, maar enkel en alleen of althans voornamelijk om eens te hooren, hoe de vertrekkende leeraar zich zal uitslaten, of hij hartelijk of hatelijk, scherp of gemoedelijk, koel of aandoenlijk, nederig of eenigzins hoogmoedig zal zijn, en dan voorts om ten slotte eenige toespraken te hooren als het allervoornaamste der zaak.

Wat mij betreft, Gel., het is mijn ernstige toeleg, in geen opzicht te kort te doen aan de waardigheid dezer spreekplaats en aan den ernst dezer ure. Met zorgvuldigheid wensch ik buiten te sluiten alle verhoudingen en betrekkingen van louter-persoonlijken aard, voor zoover die enkel of voornamelijk het gevolg zijn van aantrekkingen of afstootingen van menschelijke persoonlijkheden en karakters, en af te zien van alle invloeden en overwegingen, die gelegen zijn buiten den kring van het heilig ambt der Evangeliebediening, uit kracht waar-

van ik ook thans tot u spreek. Hier sta ik als uw leeraar voor de laatste maal in uw midden met dat heilig Evangelie, dat u en mij in den dag der dagen zal oordeelen of vrijspreken — o ziet, M. Gel., als déze waarheid ons voor oogen staat, dan komt er voorwaar wel wat anders op in het hoofd en hart dan hetgeen ons zou kunnen worden ingeblazen door een ijdel zelfbehagen, of op de lippen gelegd door hetgeen niet edel is; dan is er genoeg te overdenken, wat ons doet behoefte gevoelen om de knieën te buigen ter aarde, en het hart op te heffen naar den hemel, opdat zulk een scheidings-ure de rechte wijding ontvange door den H. Geest.

Maar zoo mogen wij nu dan ook niet verder gaan zonder in Christus naam ons geplaatst te hebben voor het heilig aangezicht Gods; komt, laat ons bidden.

JOH. XIX : 30m.

Het is volbracht.

Het is volbracht. Welk een woord, M. Gel., welk een woord bovenal wanneer wij bedenken, dat het is uitgeroepen door den Zaligmaker, is uitgeroepen aan een kruis! Dit nu, gij weet het allen, en overbodig kan het schijnen, u dit opzettelijk te herinneren. En toch is het met opzet dat ik juist bij deze gelegenheid dit terstond nadrukkelijk doe uitkomen, ja ik stel er prijs op dat van den beginne af door niemand uwer vergeten worde: het is een woord van den Zaligmaker, het is de zegepraal van het kruis.

Waarom is het dat ik dit terstond zoo nadrukkelijk wil doen uitkomen? Opdat niemand zou meenen dat het in mijne bedoeling ligt dat woord over te nemen, als wilde ik het den Heer naspreken hier aan het einde mijner

taak in het midden dezer gemeente. Het is volbracht! O, wie of wat is het zondig menschenkind, dat iemand, wie dan ook, zich zou mogen of durven verstouten, zulke spreuke op te heffen voor het heilig aangezicht Gods? Wie of wat is de mensch, dat hij aan het einde zijner aardsche loopbaan, of ook maar van een gedeelte daarvan, den afgelegden weg, met alles wat daarop verricht is of niet verricht, zou mogen en kunnen afsluiten met een verklaring gelijk deze van Golgotha's kruis? Voorwaar, wie alzoo zou durven spreken, die zou óf moeten geacht worden de inbeeldingen van zijnen hoogmoed te hebben opgedreven tot het zinnelooze, óf niet te hebben medegebracht en grootgebracht en wederom voortgebracht in dit leven hetgeen uit het vleesch is geboren, die begeerlijkheid, waarvan gezegd is: „daarna de begeerlijkheid, ontvangen hebbende, baart zonde, en de zonde, voleindigd zijnde, baart den dood”. Welnu, uit deze twee geeft dit „het is volbracht” ons dan ook te kiezen ten opzichte van dien Eenige, die alzoo gesproken heeft en alzoo spreken mocht; en tot den einde toe moet ik verklaren, ook in het aangezicht van dat woord, geen hoogen dunk te kunnen hebben, ik zeg niet: van de harten; daarover oordeel ik niet; maar van de rede-neerkunde dergenen, die den Heere Jezus als den ideaalmensch blijven roemen, maar weigeren, zonder enige dubbelzinnigheid Hem te eeren zooals die heidensche hoofdman, die daar uitriep bij het kruis: „waarlijk, deze mensch was Gods Zoon!”

Genoeg reeds om u te doen verstaan, in welken zin en met welke bedoeling ik van u wil afscheid nemen met dit woord van den Zaligmaker, hetwelk ons zegt en verkondigt het heilgeheim Gods, door geen mensch noch

engel ontdekt, maar door den Godmensch in het licht gesteld en tot volle klaarheid verwezenlijkt terwijl Hij stierf aan een kruis.

O, M. Gel., de gedachte dat juist deze tekst voor deze ure was aangegeven in de orde der lijdensprediking in onze gemeente, is mij aandoenlijk en treffend, en gij kunt dan ook gemakkelijk begrijpen, dat ik, in plaats van daarvan af te wijken, integendeel met ingenomenheid en voorliefde mij daarnaar gericht en daaraan gehouden heb. Want dit woord van den Zaligmaker dat het is volbracht aan het kruis, het sluit inderdaad alles in zich wat ik ook nu nog u kan te zeggen hebben en ook werkelijk te zeggen heb. Ik wil dit nader verklaren, terwijl wij ons voorstellen, hoe deze waarheid, en eigenlijk deze alleen, in staat is ons te verheffen vooreerst tot de blijdschap eener welgegronde hoop, en vervolgens tot dankbare verheerlijking Gods.

I. Het is volbracht! Zóó riep de Zaligmaker, terwijl Hij stierf aan het kruis. Welnu, gelijk wij gezegd hebben, dit alleen is in staat, ons ook nu te verheffen tot de blijdschap eener welgegronde hoop. Immers wat was er dan volbracht? In één woord: alles — lijden, leven, Schrift, Godsraad, verlossingswerk, alles wat noodig was tot heil voor den mensch. Niemand heeft het recht, dit machtig-verheven kruiswoord van den eenigen Middelaar Gods en der menschen, hetwelk alle eeuwen en alle einden der aarde omvat, neêr te trekken tot de platte alledaagsheid van een gewoon sterveling, die, terwijl hij voelt dat de dood hem bekruipt, niets anders te zeggen heeft, dan dat het nu zoo goed als met hem g e d a a n is, gedaan met zijn bitter lijden en met den strijd

des doods, en die te hoogmoedig is om te bidden om genade, terwijl de eeuwigheid zich voor hem opent. O neen, de Heer Jezus Christus, maar ook Hij alleen, mocht het anders bedoelen. Hij behoefde niet te blozen van schaamte, terwijl Hij terugzag — terugzag, o bedenkt dit! van het hout der schande en des vloeks — op den afgelegden weg, noch ook zijne oogen neder te slaan voor den heiligen Vader, terwijl Hij zijn gansche leven en Zijn gansche werk als eene onbevleete offerande der gerechtigheid Hem kon opdragen, en terwijl Hij den dood niet onderging als een Hem opgelegd lot, maar Zijne ziel daarin uitstortte om de prikkels er uit weg te doen voor een iegelijk die in Hem gelooft. In één woord: de Heer Jezus Christus alleen heeft volbracht wat niemand volbrengen kon: het werk hetwelk ons kan aanbrengen de verzoening met God en alles wat daaruit volgt; en dit verkondigende aan het kruis, heeft Hij zich het recht verkregen op onze zielen, en dat „in Zijnen naam zich buige alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, en alle tong belijde, dat Jezus Christus de Heer zij, tot heerlijkheid Gods, des Vaders.”

Welnu, Gel., dáárom heb ik gesproken van de blijdschap eener welgegronde hoop ook nu in deze scheidingsure. Want van dit ééne ben ik mij bewust, dat ik dit Evangelie, buiten hetwelk er geen ander is, al wil men het vaak zoo doen voorkomen, dit eenig Evangelie ook onder u heb verkondigd, al de jaren dat ik in uw midden mocht zijn. En dit te weten en te zeggen, voorwaar, het is mij niet tot roem. Maar ik zeg het alleen omdat het mij een behoefte is in deze ure, u en mij zelven duidelijk te maken, dát en waarom de blijde hoop mij

bezielt, dat ik niet ganschelijk vergeefs onder u heb verkeerd. O ziet, een der beroemdste mannen uit den lateren tijd — Göthe, wie kent hem niet, althans bij name? — een man, die méér gedacht en voortgebracht, meer gedicht en verricht heeft dan het grootste deel der andere stervelingen, hij had aan het einde zijns levens de weemoedige klacht: „ach! mijn verijdeld leven!” ¹⁾ Hij had gedeeld in alle uiterlijke voorrechten naar lichaam en geest; hij had alles genoten wat deze wereld den sterveling heeft aan te bieden; hij was gevierd geweest en geëerd door de grootsten der aarde, en hij kon zich verzekerd houden dat de roem van zijn naam niet zou wegsterven bij geslacht op geslacht — en toch kwam hem de jammerklacht uit het stervende hart: „ach! mijn verijdeld leven!” Voorwaar, dit is een droevig en akelig lot. Aan het einde van zijn aardsche loopbaan niets anders over te houden dan de bittere klacht: „ik heb te vergeefs geleefd, mijn leven is verijdeld, mijn leven is mislukt!” — ach! dit is wel de moeielijkste vertroosting van al de moeielijke vertroosters, waaraan dit door de zonde bedorven leven zoo ontzachlijk rijk is.

En toch, M. Vr., niemand behoeft zoo te klagen, die het eigendom van Christus is, en door het geloof in zijn bloed zoo dan ook deelen mag in de onverderfelijke vrucht van het door Hem levend en lijdend en stervend volbrachte werk. Ieder christen, hij zij beroemd of onbekend onder de menschen, hij zij groot of klein, hij leve kort of lang, en zijn werkring zij nederig of aanzienlijk in deze wereld; maar ieder christen, wiens leven en werk rust en gebouwd is op het eenmaal door Christus aan het kruis

¹⁾ „Ach! mein verfehltes Leben!”

volbrachte werk, hij mag zich verzekerd houden, dat hij daarin den vasten waarborg bezit tegen elke mislukking of verijdeling van zijn leven, ja de blijde gewisheid, dat hij niet vergeefs heeft geleefd. Ik zeg: ieder christen; omdat wij ten eerste dankbaar erkennen het algemeen priesterschap der geloovigen, en ten andere helaas! moeten erkennen, dat onder elken profetenmantel geen profetenhart schuilt. Dit evenwel doet niets af van de eigenaardige plaats van het treffelijk ambt der Evangeliebediening ook in de tegenwoordige maatschappij. Dat ambt — men zal het ja kunnen minachten of in minachting brengen; men zal zich kunnen inbeelden, een scheiding te hebben tot stand gebracht tusschen kerk en staat door de indeeling van al wat leeft in „clericaal en anti-clericaal”, door zoogenaamd neutraal onderwijs, door de onthoofding of ontzieling eener godgeleerde faculteit, door de valsche tegenstelling van gelooven en weten, of door wat dan ook waardoor men tegenwoordig de verwarringen nog grooter maakt terwijl men er aan zoekt te ontkomen, en de donkerheden nog donkerder terwijl men ze zoekt op te klaren; maar ik durf beweerden: dat ambt der Evangeliebediening zal er noodig en heilzaam zijn zoolang er menschen zullen zijn, wier ziele kleeft aan het stof, ja misschien is het niet gewaagd te voorspellen, dat wellicht de dagen niet meer verre zijn, waarin het geschieden zal, dat tien mannen, uit allerlei tongen, grijpen zullen de slip van één geloovig christen, hij zij dan Evangeliedienaar of niet, zeggende: „wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is.” ¹⁾

¹⁾ Zie Zach. VIII : 23.

Ja, tot die verte is het tegenwoordig, en zoo stoutelijk durf ik spreken. Maar daarom te meer mag het gezegd zijn, juist nu in deze dagen van schifting en scheiding, van wegzinking en wegbreking van zooveel waarop men leunde, van ongeloof en overspanning, van wanhoop en verwarring en minachting van het Evangelie: wec den Evangeliedienaar, die aan het einde van een gedeelte of van het geheel van zijn leven de wanhoopsklacht zou moeten uiten: „ach! mijn verijdeld leven, ach! mijn verloren moeite en verloren werk!” O waarlijk, M. Gel., ik ben niet van degenen, die zich overdreven voorstellingen maken van de kracht of beteekenis van allerlei geruchtmakende middelen, die men tegenwoordig veelal wil in het werk stellen om te doen zien of hooren, dat wij, hoe dikwerf ook reeds doodverklaard, dat wij er waarlijk toch nog zijn. Integendeel, ik ben ten diepste doordrongen van de heilvolle waarheid; dat het eenige wat wij doen kunnen in den ernst dezer tijden, althans het eenige wat wij doen kunnen en moeten als bedienaars en belijders van het Evangelie, is, niet: ons aan te stellen als moest het nog volbracht worden, of als moesten wij het nog volbrengen; o neen, maar eenvoudig: het door Jezus Christus aan het kruis volbrachte werk door woord en daad, door leer en leven aan te prijzen en voor te stellen en dierbaar te maken aan de wereld als het eenige waarin zij rusten kan, het eenige waarin de vrijheid te vinden is en de vrede, het eenige waardoor zij kan verlost worden van die gejaagdheid, die, als ware het een smetstof in de lucht, den kinderen dezer eeuw al meer en meer den koortsgloed op de wangen jaagt, en den dood in het hart. Maar indien wij dit dan ook doen, voorzeker met veel ellende en zwakheid, met velerlei vreeze en beven, met

veel beschaamdheid des aangezichts en verootmoediging voor het hart; maar indien wij het toch doen in eenvoudigheid en oprechtheid, door eer en oneer, door goed gerucht en kwaad gerucht, niet als oogendienaars noch als menschenbehagers, maar als die rekenschap schuldig zijn, met een onergerlijke conscientie als in de tegenwoordigheid Gods — o, dan kan het niet anders of wij zullen de ondervinding opdoen dat dit volbrachte werk van Christus ja is een volbracht werk, maar niet een atgedaan, niet een krachteloos en vruchteloos, niet een gewerkt of dood werk, maar een werkend en levend werk, ja het eenig beginsel en de eenige grond van alle werk, dat heilzaam is voor de wereld, heilzaam voor de zielen, en bestand tegen den dood. En dan mogen wij er veel of weinig van zien met onze oogen, en dan mogen wij veel of weinig hoop koesteren aangaande de vrucht van onzen arbeid en het blijvende van ons werk — maar de dag zal het verklaren, dewijl het door vuur wordt ontdekt, ja de dag zal het verklaren dat het werk van Jezus Christus volmaakt is gelijk Hij zelf, zoodat het evenmin kan verbroken worden door het ongeloof, als iets er aan toegevoegd door het geloof, voor het ongeloof genoeg tot veroordeeling, voor het geloof genoeg ten behoud.

Welnu dan, M. Gel., dit, en dit alleen, is de grond mijner hoop, dat ik onder u niet ganschelijk vergeefs heb gearbeid met het Evangelie van Jezus Christus en dien gekruisigd. Meende ik dát, o, wat zou het anders zijn dan de wanhopige meening dat het Evangelie des kruises zijn kracht en waarheid verloren heeft, en niet meer is in onze dagen wat het altoos geweest is, hetzij dan een reuk des doods ten doode, of een reuk des levens ten leven; ja wat zou het anders zijn dan te wanhopen

aan Hemzelf? Maar neen, dit doen wij niet, en wij mogen het niet doen; want dit weten wij zeker, dat Jezus Christus gisteren en heden en in der eeuwigheid dezelfde is, en dat Hij, wien gegeven is alle macht in den hemel en op aarde, dan ook de macht heeft om te waken dat Zijn woord niet te schande worde, waarmede Hij het eenmaal op Golgotha heeft verkondigd, dat het is volbracht aan het kruis.

II. Het is volbracht. Ik heb u verklaard, M. III., waarom ik gezegd heb, dat deze door Christus aan het kruis verkondigde waarheid, en deze alleen, in staat is ons te verheffen tot de blijdschap eener welgegronde hoop, als die op grond daarvan weten, gelijk de apostel het uitdrukt, dat onze arbeid niet ijdel is in den Heer. Niet ijdel is in den Heer; en deze bijvoeging maakt het reeds overbodig, nog uitdrukkelijk te herhalen, dat wij dit alles niet gezegd hebben om in onszelven te roemen, maar, gelijk wij ook daartoe den grond vinden in het woord van onzen tekst, tot dankbare verheerlijking Gods.

Het is volbracht. Dit woord, nog eens, ik neem het niet over, alsof ik het ware, die het zeggen mag — het is een woord, hetwelk den Zaligmaker alleen toekomt, het is een roem, dien buiten Hem niemand het recht heeft zich toe te eigenen. O, wie ben ik, of wat is mijn werk, dat ik zou mogen, dat ik zou kunnen, dat ik zou durven zeggen, terwijl ik scheid uit uw midden: „gemeente van Vlaardingen! ik heb mijn werk in uw midden volbracht”? O ja, naar de leiding van Gods Voorzienigheid ligt hier het einde mijner taak in het midden dezer gemeente; maar volbracht, mijn werk volbracht? ... — ach! elke avond van elken dag is meer dan genoeg om

ons het hoogmoedig woord te doen besterven op de lippen, en om ons met ons niet-volbrachte werk uit te drijven tot de verzoening, welke is uitgeroepen en verzegeld door het bloed van het kruis.

Maar dat ik niet korter dan ruim een zestal jaren met het woord en werk dezer bediening ook in uw midden heb mogen zijn, ziet, M. III., dit is het wat mij stemmen mag tot dankbaarheid jegens God. Ja, ik mag het zeggen: het is mij een stof van dank, dat het Gode behaagd heeft, op den weg mijner Evangeliebediening mij ook herwaarts te leiden, dat ik met het woord en werk des Evangeliums ook in de gemeente van Vlaardingen ben geweest. En niemand zal mij verdenken, dat ik hier gebruik maak van eene min of meer jezuitische woordspeling, alsof ik in gedachte of werkelijk den nadruk op het woord geweest zoude leggen. O neen, verre wijkte van mijne ziel zulk een onheilig spel met woorden, verre zij van mij zulk een ondankbare miskennis van de liefderijke leidingen van een zegenend God! Voorzeker, ook hier is het een en ander, niet weinig misschien, hetwelk aan de betrekking van Evangeliedienaar in de gisting dezer tijden hare eigenaardige bezwaren en ergernissen bijzet, en in staat is ons geduriglijk te bewaren bij het bewustzijn dat wij leven in het laatste vierdedeel der negentiende eeuw, dezer eeuw, waarin nog o! zoo veel moet bezinken voor en alear de modderige wateren van den kerkelijken en maatschappelijken tijdstroom klaar en doorzichtig genoeg zullen zijn om een einde te zien van de verwarringen, en om „de dingen die boven zijn” helder te wêerspiegelen. En welke verwarring is grooter dan die, welke tegenwoordig o ja in elke gemeente, maar toch nergens misschien in die mate en op die wijze gelijk

hier wordt gevonden, dat namelijk het godsdienstig vraagstuk, hetwelk toch alle anderen beheerscht, gemaakt wordt tot een kwestie van fatsoen, een kwestie van stand of rang in de maatschappij, van rijk of minder rijk, in één woord van hetgeen vleeschelijk, in plaats van geestelijk is? En toch, wat mij betreft, ik beklaag mij niet; en wat u betreft, gemeente! ik mag u getuigenis geven, dat er, bij en te midden van deze droevige verwarring, onder u gevonden wordt waardeering van het Evangeliewerk, en daarin veel wat den Evangeliedienaar versterken mag in de overtuiging dat het woord en werk van Jezus Christus en dien gekruisigd ook nu nog, gelijk weleer, al is het voor het uiterlijke ook op andere wijze, zijn kracht heeft en zijn kracht doet voor de zielen der menschen, voor de maatschappij, voor de wereld, voor den staat en voor de kerk.

En bij deze voor mij deels leerzame, deels bemoedigende en vriendelijke ervaringen, zou ik, Gel., van u kunnen scheiden zonder God te danken en te verheerlijken wegens het vele goede, waarin ik mij verheugen mocht, wegens de velerlei verbeurde zegeningen op mijnen weg en in mijn werk, en in mijn huis en in mijn hart, waarvan deze zes jaren geheugenis mogen dragen? O, M. Vr., ik mag niet spreken van mij zelve. Christus moet wassen, maar ik minder worden — dit woord van den Dooper blijft van geldende kracht. Maar zoo wij daarvan dan ook overtuigd zijn, dan weten wij ook, dat de Heer ons een woord en werk heeft gegeven, waarin wij niet onszelven zoeken, maar de eere Zijns naams, omdat Hij daarin tevens het gezegend middel gegeven heeft om van ons gebrekkig en wegstervend leven nog iets te maken voor hen die onze medemenschen, die onze medezondaren

zijn — en iets voor anderen te mogen zijn in de genadehand Gods, iets voor hun leven, iets voor hun sterven, voor hun zielen iets te zijn, is dit geen stof van overvloedigen dank? O, indien er in dit zestal jaren ook maar één enkel zondaar geweest ware, die van schaamte gebloed heeft of van ontroering gebeeft, waar de H. Geest door het woord uit mijnen mond hem zijne ongerechtigheid toonde; indien er ook maar één mocht geweest zijn, die zich vernederd gevoelde en ontdaan, tot verootmoediging toe; of een ander, wien het verslagen harte verkwikt of die ook uitgedreven werd tot den balsem van het kruis; of een ander, die gesterkt werd tot den strijd, of bemoedigd en vertroost bij het dragen van zijn kruis; of een ander, die werd opgehouden en gesticht in zijn allerheiligst geloof, of ook tot bidden gestemd, of tot liefde gewekt; indien er in één woord ook maar één enkele ziel was, voor wie ik in de hand van onzen grooten God en Zaligmaker tot eenigen zegen mocht zijn — o, welke dankstof ware dat reeds, en hoe zou Hij er in verheerlijkt worden, die het alles volbracht, en die voorzeker niet laat varen het werk zijner hand! Want wie toch ben ik, en wat is mijn werk, dat ik één mijner medezondaren ooit ten zegen mocht zijn? Wie of wat is de mensch, dat God hem alzoo gedenkt, wie of wat is het menschenkind, dat Hij het alzoo bezoekt?

„Wij hebben dezen schat in aarden vaten” — zoo schrijft Paulus ergens — „opdat de uitnemendheid der kracht zij Gods, en niet uit ons”. Welnu, zoo is het, en zoo moet het ook zijn ter verheerlijking Gods. God bedient zich van zondaren, om aan zondaren het door Christus volbrachte werk, waarin onze zaligheid rust, te laten aanprijzen en bekend maken, en aan zwakke en

bevende handen reikt de opperste Herder in de gemeente op aarde den zwaren herderstaf toe. „Wij zijn menschen van gelijke beweging als gij” — gij en ik van nature omvangen met dezelfde zwakheid, gij en ik van nature met dezelfde booze neigingen, dezelfde lusten en lasten, dezelfde zonden en zorgen, denzelfden grooten strijd. Van gelijke beweging als gij — en wanneer ik dit zeg, dan is het niet, God weet het, om eenigzins te vergoelijken of te verontschuldigen wat van zonde en ontrouw, van onlust en gebrek aan ijver de Heere God in dit zestal jaren heeft gezien en veroordeeld op mijnen weg en in mijn hart. Maar dan is het, om te meer te doen uitkomen de volkomenheid en levenskracht van het door Christus volbrachte werk, en hoe bevruchtend en machtig dit wezen moet op zichzelf, dat er ondanks de zwakheid en ellendigheid der menschelijke dragers toch zulke groote en heerlijke dingen door tot stand gebracht worden. O, als ik denk aan zooveel wat in deze tijden van bitter ongeloof en jammerlijke onverschilligheid, van ellendig farizeïsme en verstandeloozen ijver, het Evangelie der genade en zijn heilvolle vrucht op allerlei wijze tegenstaat en tegenwerkt; en daarbij denk aan het vele wat ook ik in deze jaren te kort kwam tegenover God en mijn werk, dan mag ik het beschouwen als het meest overtuigend bewijs van de goddelijkheid van dat Evangelie, dat mijn gebrekkig woord van de heerlijkheid van Christus en van de verlossing in Hem, dat mijn bevleete werk als bedienaar des Evangeliums in de gemeente des Heeren toch nog dát heeft gedaan wat ik hoop dat het deed. En indien er te eeniger tijd dan ook iets goeds was, dat gij in geestelijk opzicht door middel van mij mocht genieten, o, dankt er niet mij voor, maar den Heer, die

het gaf; en zoo gij, wanneer dan ook, iets in mij ontdekt wat mijn hart en leven ontsierde, welnu, gij moogt strengelijk oordeelen, maar dit bid ik, laat die smet dan niet op het door mij bediende Evangelie, maar op mijn zondig dienaarskleed kleven, en mijn medezondaar! geef mij de broederhand, en zeg, opdat de eer van Christus niet geschonden, en aan de volkomenheid van zijn werk niet te kort gedaan worde: hij die ons het Evangelie bracht, hij die den schat droeg, hij was een mensch gelijk wij!

Dan, indien het zóó is, dan zal Christus onder u verheerlijkt, en toch ook mijn arbeid onder u niet vergeten worden. Want dat zou ik niet gaarne willen, dat gij mij en mijn arbeid vergeten zoudt, al is het ook mijn vurigste bede, dat beiden mijn verblijven en mijn weggaan moge strekken tot verheerlijking Gods. Neen, ik zou het niet gaarne willen; want ik vergeet ook u niet, gemeente! maar ik weet het en mag het zeggen: ik blijve uwer gedenken, met liefde, met toegenegenheid, met biddenden ernst. Hoe zou ik u kunnen vergeten, u, in wier midden het mij in zoovele opzichten goed was te zijn? u, tot wie de Heer mij gebracht en onder wie de Heer mij geleid heeft met een wijsheid en liefde, waarvan ik de aanbiddelijkheid meer dan eens met een bevend hart heb getast?

Neen, ik vergeet u niet, mijne gemeente! gij kunt er op aan! En gij, zoudt gij niet mijner gedenken, als ik van u zal zijn weggegaan? Ja, ik weet het, gij zult het. Want ik weet het en heb het ondervonden: God gaf mij vrienden onder u, die misschien nog tot hunne kinderen in liefde zullen spreken over mij en mijn werk. O, mijne vrienden! ik dank u hiervoor; en indien gij het

immer doet, welnu, zeg aan uwe kinderen: „hij was een zondaar als wij, maar den Heer en ons en uwe zielen, die had hij lief!” En zijn er anderen, die, ik zal juist niet zeggen mijne vijanden, maar die toch ook juist mijne vrienden niet zijn. . . . Doch ik wil daarvan niet spreken; alleen dit wil ik zeggen: met twee dingen, het platte ongelooft en het leugenachtig farizeïsme, kon ik nimmer terecht. Maar overigens, heb ik iemand verongelijkt — ik zeg niet: tegengestaan; dat moest zoo wel eens zijn — maar verongelijkt, welnu, voordat wij scheiden zou ik hem vergiffenis vragen. Wie of wat gij dan ook wezen moogt, o dit is het allerergste, dat er nog zoovele bestanddeelen zijn in uw midden, die de waarheid tegenstaan, en wier hart niet recht is voor God. O, gij allen die de waarheid in ongerechtigheid te onder houdt, laat u nog waarschuwen, laat u nog oordeelen, laat u nog redden in den dag der genade — of anders, gij kunt er staat op maken, zal het ook u nog geschieden. . . . Maar genoeg, ik moet eindigen; een ander zal het u zeggen in mijne plaats; maar dit mijn laatste woord, o verstaat het, en nemen wij het allen ter harte: Christus heeft het volbracht — hierin alleen is de rust en vrede, daarbij alleen kan onze ziele leven, en dit Evangelie is het dat ons zal oordeelen of vrijspreken in den dag des gerichts!

't Verloste volk verheft tot U zijn hart,
 Rechtvaardige! die zonde voor hen werd;
 Het zegent al Uw wonden, smaad en smert;
 Gij hebt geleden
 Voor snooden; Gij voor vijanden gebeden;
 Gij hebt gesmacht, moest alle laafnis derven,
 Hun ziel tot troost, in leven en in sterven;
 Het is volbracht!

En hiermede, Gel., heb ik mijne taak in uw midden ten einde gebracht — de Heer vergeve al het gebrekkige ervan! In uw midden leg ik thans den herderstaf neêr, en een ander neme hem op, mocht het zijn na niet te langen tijd, en worde het hem gegeven, velerlei vrucht te zien op het werk. Daartoe hebt ook gij uwe taak, gezamenlijke leden van den Kerkeraad, hebt gij te samen met de overige leden van het kiescollegie eene altoos ernstige en gewichtige taak. O, er zijn er velen tegenwoordig, die de kiescollegies weêr willen weg hebben, omdat ze meenen, dat deze lichamen te groot zijn om zich op de rechte wijze te bewegen. Daar is ook wel wat voor te zeggen. Maar hoe dit wezen mag, vooreerst zal dit nog wel niet veranderen, en daarom bid ik u allen toe wijsheid en verstand in alle dingen bij het volgend werk der beroeping. En in het bijzonder ook u, leden van den kerkeraad! onder wie ik hartelijke en getrouwe vrienden tel, de Heer leide u voorts naar Zijnen raad, en voor uw personen en voor uw werk, en doe alzoo ook uwe ambten ten goede komen en ten zegen gedijen voor de gemeente te dezer plaats.

En gij, mijn ambtsbroeder in deze gemeente! gij en ik, nietwaar? wij hadden tesamen gewenscht, onzen herstellenden, maar nog niet herstelden ambtgenoot, met wien ik gedurende de jaren van mijn verblijf alhier, zonder verloochening of bedekking van beginselen, vriendschappelijk verkeerden mocht, thans mede in ons midden te zien. Moge de staat zijner gezondheid welhaast wederom voldoende zijn om zijne taak weder te kunnen opvatten, en moge uw beider krachten en harten gesterkt worden, om met het u toebetrouwde werk alzoo te verkeerden in het midden der gemeente, dat de komst van het Godsrijk

er door bevorderd mag worden. — Worde dit ook u gegeven, mijne ambtsbroeders van elders, wier tegenwoordigheid te dezer ure ik waardeer als een bewijs te meer van uwe vriendschap, zoo menigmaal mij betoond. De Heer der gemeente leide en ondersteune u in deze veelzins moeilijke en ernstige tijden, en verbindt onze harten blijvend in Hem!

En voorts, al is het zoo, dat het Koningrijk Gods niet komt met uiterlijk gelaat, toch is het even zeker, dat wij in onze tegenwoordige bedeeeling den uiterlijken vorm der eeredienst niet kunnen missen. En daarom mag ik ook tot u het woord richten, Heeren Kerkvoogden en Notabelen! die uw eigen deel hebt ontvangen in de zorg voor de uiterlijke en stoffelijke belangen der gemeente, opdat ook dit zou kunnen medewerken tot hare stichting en haren bloei. Wat mij persoonlijk betreft, ik heb niet anders dan te roemen in uwe mij steeds betoonde welwillendheid in de betrekking waarin gij gesteld zijt; en mijn beste wensch over u, dien ik voeg bij mijn dank te dezen opzichte, mag wel deze zijn, dat èn door uwe goede zorgen èn door uwen voorgang de gemeente moge groeien en bloeien, en gijzelven daarin gezegend moogt zijn.

Nog een woord ook tot u, die mijne leerlingen waart, vroeger of later, jongeren of ouderen, en voor mij, het kan niet anders, met verschillend genot. O, mocht het zoo nog eens met u worden of zijn, dat gij in waarheid van God zijt geleerd, en het van u mag gehoord worden, dat gij uwe belijdenis niet alleen met den mond, maar met het hart hebt gedaan. Weest getrouw, onderzoekt de Schriften met biddenden ernst, en bidt dat gij moogt liefhebben dien Heiland en Heer, die ook de uwe wil zijn; en ga deze gemeente alzoo ook door uwe toe-

brenging een steeds vernieuwden en verhoogden bloei te gemoet!

En gij allen, wie gij wezen moogt, groot of klein, oud of jong, rijk of arm; gemeente van Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht! houdt u aan het eenig Evangelie, buiten hetwelk er geen ander is, en wees gegroet, wees gezegend van den scheidenden vriend, die met een toegenegen hart voor u het goede blijft zoeken en bidden van den God en Vader van onzen Heer Jezus Christus, die met al de zijnen is en blijft al de dagen tot de voleinding der wereld, en die Zijn volkomen werk niet maar voor ons volbracht, maar in ons volbrengen wil!

A M E N.

fy 223